

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

**VEČANJE ŠTEVILČNOSTI IN PROSTORSKO ŠIRJENJE  
NAVADNEGA JELENA (*CERVUS ELAPHUS* L.) IN DIVJEGA  
PRAŠIČA (*SUS SCROFA* L.) NA OBMOČJU MEŽIŠKE  
DOLINE**

JANA MRAVLJAK

VELENJE, 2015

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

**VEČANJE ŠTEVILČNOSTI IN PROSTORSKO ŠIRJENJE  
NAVADNEGA JELENA (*CERVUS ELAPHUS* L.) IN DIVJEGA  
PRAŠIČA (*SUS SCROFA* L.) NA OBMOČJU MEŽIŠKE  
DOLINE**

JANA MRAVLJAK

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentor:izr. prof. dr. Boštjan Pokorny

VELENJE, 2015

Priloga 2: Sklep o diplomskem delu



Številka: 726-28/2013-2

Datum in kraj: 20. 9. 2013, Velenje

Na podlagi Diplomskega reda

izdajam

### SKLEP O DIPLOMSKEM DELU

Študent-ka VŠVO

**Jana Mravljak**

lahko izdela diplomsko delo pri predmetu: Upravljanje s populacijami prostoživečih živali z osnovami načrtovanja v gozdnem prostoru

Mentor-ica: doc. dr. Boštjan Pokorny

Somentor-ica: \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_

Naslov diplomskega dela v slovenskem jeziku: Večanje številčnosti in prostorsko širjenje navadnega jelena (*Cervus elaphus* L.) in divjega prašiča (*Sus scrofa* L.) na območju Mežiške doline

Naslov diplomskega dela v angleškem jeziku: The abundance increase and spatial spread of red deer (*Cervus elaphus* L.) and wild boar (*Sus scrofa* L.) in the Mežiška dolina

Diplomsko delo je potrebno izdelati skladno z Navodili za izdelavo diplomskega dela.

Pravni pouk: Zoper ta sklep je možna pritožba na Senat v roku 3 delovnih dni.



Dekan  
doc. dr. Boštjan Pokorny

## **Izjava o avtorstvu**

Podpisana Jana Mravljak, z vpisno številko 34100033 R, študentka dodiplomskega študijskega programa Varstvo okolja in ekotehnologije, sem avtorica diplomskega dela z naslovom

### **Večanje številčnosti in prostorsko širjenje navadnega jelena (*Cervus elaphus* L.) in divjega prašiča (*Sus scrofa* L.) na območju Mežiške doline,**

ki sem ga izdelala pod mentorstvom izr. prof. dr. Boštjan Pokorny.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo moje avtorsko delo, torej rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- oddano delo ni bilo predloženo za pridobitev drugih strokovnih nazivov v Sloveniji ali tujini;
- so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili VŠVO;
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili VŠVO;
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo dejanje;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na VŠVO;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektorirala Pepevnik Helena;
- dovoljujem objavo diplomskega dela v elektronski obliki na spletni strani VŠVO;
- sta tiskana in elektronska verzija oddanega dela identični.

Na Ravnah na Koroškem, dne 1.9.2015

Podpis:

## ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, izr. prof. dr. Boštjanu Pokornemu za pomoč in vodenje v času nastajanja diplomske naloge. Hvala celotnemu kolektivu, ki sodeluje pri izvajanju programa Varstva okolja in ekotehnologije. Hvala vam za vso ponujeno znanje, nesebično pomoč, nasvete in možnost karijerne priprave.

Posebna zahvala gre staršem, ki so mi nudili finančno in moralno podporo skozi celoten študij ter sestri Moniki, ki mi je stala ob strani in me motivirala s svojo pozitivno energijo.

Hvala lovski družini Jamnica za sodelovanje in pomoč pri pripravi naloge ter ostalim lovskim družinam na območju Mežiške doline.

Skoraj nikogar ni, ki bi bil povsem brez nadarjenosti.  
Izobrazba jo odkrije, pridnost jo nagradi, značaj jo ohrani.  
*Curt Goetz*

## IZVLEČEK IN KLJUČNE BESEDE

Večanje številčnosti in prostorsko širjenje navadnega jelena in divjega prašiča je v zadnjih letih precej zaznamovalo območje Mežiške doline. Pojavljati so se začele prve škode na kmetijskih in gozdnih površinah, ljudje so se začeli srečevati z večjimi vrstami divjadi in prišlo je do prvih trkov vozil z divjim prašičem in navadnim jelenom. Populaciji sta se začeli pojavljati tudi na območju, na katerem se v preteklih letih nista zadrževali. Analizirala sem pridobljene podatke iz lovskega-informacijskega sistema Lisjak in prišla do naslednjih zaključkov: Navadni jelen in divji prašič sta vrsti, ki sta sedaj konstantno prisotni na večini območja Mežiške doline. Populaciji obeh vrst glede na odvzem po številu naraščata, ne le v loviščih, ki s tema populacijama gospodarijo, temveč tudi v robnih loviščih. Jelenjad prihaja iz SV dela Savinjsko-Karavanške populacije jelenjadi v območje Mežiškega lovsko-gojitvenega bazena, divji prašič pa iz območja Avstrije preko Pece, Smrekovca in Uršlje gore. Lovišče LD Strojna je edino lovišče, ki v analiziranem obdobju ni imelo nobenega odvzema proučevanih vrst. To je posledica geografske lege lovišča, saj leži le na levem bregu reke Meže.

Ključne besede: navadni jelen, divji prašič, Mežiška dolina, populacija, lovska družina, Mežiško lovsko-gojitveni bazen, Pohorsko lovsko-upravljavsko območje.

## ABSTRACT AND KEY WORDS

The increase in numbers and spatial expansion of a red deer and wild boar has significantly marked the area of the Mežiška valley in recent years. The first appearance of damages on both agricultural and forest landscapes has forced people in more frequent encounters with both species, and also first vehicle collisions with wild boar and red deer appeared. These two species began to appear in the areas, where they had not been seen before. Therefore, data, gained from hunting information system Lisjak were analysed and the following conclusions were made.

Red deer and wild boar are currently constantly present in most areas of the Mežiška valley. Population of both species are increasing not only in hunting grounds which manages the population of these species, but also in the boundary hunting grounds. Red deers come from the north-east part of the Savinjsko-Karavanška population, in to the area of the Mežiška valley hunting pool. Wild boar, on the other hand, has entered the valley from Austria through Peca, Smrekovec and Uršlja Mountain range. Hunting ground Strojna is the only hunting ground without any harvest of either of two species in the studied period. This is due to the fact, that this hunting ground is situated on the opposite bank of the river Meža.

KEY WORDS: red deer, wild boar, Mežiška Valley, population, hunting family, Mežica hunting area, Pohorje hunting management district.

## KAZALO VSEBINE

<b>1</b>	<b>UVOD</b> .....	<b>1</b>
1.1	NAMEN IN CILJI.....	2
1.2	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE .....	2
<b>2</b>	<b>METODE DELA</b> .....	<b>3</b>
<b>3</b>	<b>NAVADNI JELEN(CERVUS ELAPHUS L.)</b> .....	<b>4</b>
3.1	SISTEMATIKA.....	4
3.2	RAZŠIRJENOST .....	5
3.2.1	Razširjenost navadnega jelena po Evropi .....	5
3.2.2	Razširjenost navadnega jelena v Sloveniji .....	5
3.3	BIOLOGIJA NAVADNEGA JELENA .....	6
3.4	UPRAVLJANJE Z JELENJADJO .....	6
<b>4</b>	<b>DIVJI PRAŠIČ</b> .....	<b>8</b>
4.1	SISTEMATIKA.....	8
4.2	RAZŠIRJENOST .....	8
4.2.1	Razširjenost divjega prašiča v Evropi .....	9
4.2.2	Razširjenost divjega prašiča v Sloveniji .....	10
4.3	BIOLOGIJA DIVJEGA PRAŠIČA .....	10
4.4	UPRAVLJANJE Z DIVJIM PRAŠIČEM .....	11
<b>5</b>	<b>OBMOČJE ANALIZE IN RAZISKOVANJA</b> .....	<b>12</b>
5.1	MEŽIŠKA DOLINA.....	12
5.1.1	Reliefne značilnosti.....	12
5.1.2	Klimatske značilnosti .....	13
5.1.3	Hidrološki pregled .....	13
5.1.4	Gospodarstvo .....	13
5.1.5	Rastlinstvo .....	13
5.1.6	Živalstvo .....	13
5.2	MEŽIŠKI LOVSKO-GOJITVENI BAZEN .....	14
5.2.1	LD Koprivna-Topla.....	15
5.2.2	LD Bistra.....	15
5.2.3	LD Pogorevc.....	15
5.2.4	LD Peca.....	15
5.2.5	LD Jamnica .....	16
5.2.6	LD Prežihovo .....	16
5.2.7	LD Strojna .....	16
<b>6</b>	<b>ODVZEM JELENJADI IN DIVJIH PRAŠIČEVV MEŽIŠKEM LOVSKO-GOJITVENEM BAZENU</b> .....	<b>18</b>
6.1	NAVADNI JELEN.....	18
6.1.1	Povzetek analiz odvzema navadnega jelena .....	21

6.2	DIVJI PRAŠIČ .....	22
6.2.1	Povzetek analiz odvzema divjega prašiča v MLGB .....	25
<b>7</b>	<b>PRIMERJAVA S POHORSKIM LOVSKO-UPRAVLJAVSKIM OBMOČJEM .....</b>	<b>26</b>
7.1	POHORSKO LOVSKO-UPRAVLJAVSKO OBMOČJE.....	26
7.1.1	Značilnosti pohorskega lovsko-upravljaljskega območja .....	28
7.1.2	Navadni jelen v Pohorskem lovsko-upravljaljskem območju .....	29
7.1.3	Divji prašič v Pohorskem lovsko-upravljaljskem območju .....	32
<b>8</b>	<b>PRIMERJAVA S SOSEDNJIM KAMNIŠKO-SAVINJSKIM LOVSKO-UPRAVLJAVSKIM OBMOČJEM .....</b>	<b>35</b>
8.1	KAMNIŠKO-SAVINJSKO LOVSKO-UPRAVLJAVSKO OBMOČJE .....	35
8.1.1	Navadni jelen v Kamniško-Savinjskem lovsko-upravljaljskem območju .....	37
8.1.2	Divji prašič v Kamniško-Savinjskem lovsko-upravljaljskem območju.....	38
8.1.3	Povzetek primerjav v KSLUO, PLUO in MLGB .....	39
<b>9</b>	<b>ŠIRJENJE ŽIVLJENJSKEGA PROSTORA VRST .....</b>	<b>40</b>
9.1	POSLEDICE ŠIRJENJA NAVADNEGA JELENA IN DIVJEGA PRAŠIČA.....	42
9.1.1	Posledice na gozdnih in kmetijskih površinah .....	42
9.1.2	Naraščanje števila trkov divjadi z motornim vozili .....	45
9.1.3	Posledice širjenja jelenjadi in divjih prašičev na območju MLGB.....	45
<b>10</b>	<b>ZAKLJUČKI.....</b>	<b>48</b>
<b>11</b>	<b>POVZETEK.....</b>	<b>49</b>
<b>12</b>	<b>VIRI IN LITERATURA.....</b>	<b>50</b>
12.1	VIRI FOTOGRAFIJ .....	53
<b>PRILOGE .....</b>	<b>.....</b>	<b>1</b>



## KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Jelen in košuta vrste navadni jelen.</i>	4
<i>Slika 2: Življenjski prostor jelenjadi v Sloveniji in v Evropi.</i>	5
<i>Slika 3: Divji prašič.</i>	8
<i>Slika 4: Prisotnost divjega prašiča v mestih</i>	9
<i>Slika 5: Življenjski prostor divjega prašiča v Sloveniji in Evropi</i>	9
<i>Slika 6: Strukturni prikaz želenega odvzema divjega prašiča v posameznih starostnih razredih</i>	11
<i>Slika 7: Slovenske regije ter občine koroške regije</i>	12
<i>Slika 9: Lovišča v Mežiškem lovsko-gojitvenem bazenu.</i>	15
<i>Slika 10: Odvzem navadnega jelena na območju MLGB, v obdobju 2005–2013, glede na delež odvzema v posameznih loviščih.</i>	18
<i>Slika 11: Odvzem navadnega jelena (odstrel + ostali odvzem) v MLGB med leti 2005 in 2013, ločeno po loviščih.</i>	19
<i>Slika 12: Prikaz strukturnega odvzema navadnega jelena v MLGB v obdobju 2005 do 2013.</i>	21
<i>Slika 13: Odvzem divjega prašiča na območju MLGB v obdobju od 2005 do 2013, glede na lovišča.</i>	22
<i>Slika 14: Odvzem divjega prašiča (odstrel in ostali odvzem), prikazan po letih v MLGB.</i>	23
<i>Slika 15: Prikaz strukturnega odvzema divjega prašiča na območju MLGB v obdobju 2005 do 2013.</i>	24
<i>Slika 16: Položaj Pohorskega LUO v Sloveniji in lovišča v PLUO</i>	26
<i>Slika 17: Lovišča v PLUO, prikaz gozdnatosti območja.</i>	28
<i>Slika 18: Primerjava odvzema navadnega jelena v PLUO in MLGB med leti 2006 in 2013.</i>	30
<i>Slika 19: Primerjava strukturnega odvzema jelenjadi MLGB in PLUO z želenim odvzemom.</i>	31
<i>Slika 20: Odvzem divjega prašiča v PLUO in MLGB v obdobju 2006–2013</i>	33
<i>Slika 21: Strukturni odvzem divjega prašiča v PLUO in MLGB v primerjavi z želenim odvzemom.</i>	34
<i>Slika 22: Ostali odvzema divjega prašiča v PLUO v obdobju 2006–2013.</i>	34
<i>Slika 23: Lovišča Kamniško-Savinjskega LUO</i>	36
<i>Slika 24: Primerjava odvzema navadnega jelena v PLUO, KSLUO in MLGB, po letih.</i>	38
<i>Slika 25: Primerjava odvzema divjega prašiča v KSLUO, PLUO in MLGB, v obdobju 2006 in 2013.</i>	39
<i>Slika 26: Prikaz odvzema navadnega jelena v MLGB v posameznih loviščih v obdobju 2005–2013.</i>	40
<i>Slika 27: Prikaz odvzema divjega prašiča v MLGB.</i>	41
<i>Slika 28: Večletno objedanje vršnih poganjkov navadne jelke).</i>	43
<i>Slika 29: Posledica ritja divjih prašičev v lovišču Jamnica</i>	44
<i>Slika 30: Prijavljeni škodni dogodki v PLUO, KSLUO in MLGB v obdobju 2010–2013.</i>	47

## KAZALO PREGLEDNIC

<i>Preglednica 1: Delitev starostnih skupin glede na spol pri navadnem jelenu in divjem prašiču.</i>	3
<i>Preglednica 2: Količina načrtovanega odvzema jelenjadi po strukturnih razredih, v odstotkih</i>	7
<i>Preglednica 3: Površina lovišč v MLGB in število članov LD</i>	14
<i>Preglednica 4: Odvzem navadnega jelena na območju lovišč MLGB med leti 2005 in 2013.</i>	19
<i>Preglednica 5: Odstrel jelenjadi v MLGB med leti 2005 in 2013.</i>	20
<i>Preglednica 6: Primerjava zelenega odvzema in realiziranega odvzema v MLGB v obdobju 2005–2013, glede na strukturne razrede.</i>	20
<i>Preglednica 7: Odvzem divjega prašiča v MLGB med leti 2005 in 2013.</i>	22
<i>Preglednica 8: Odstrel divjega prašiča v MLGB med leti 2005 in 2013.</i>	24
<i>Preglednica 9: Strukturni odvzem divjega prašiča po letih na območju MLGB.</i>	25
<i>Preglednica 10: Lovišča v PLUO in njihova površina</i>	27
<i>Preglednica 11: Odvzem navadnega jelena v PLUO v obdobju 2006-2013, glede na lovišče</i>	29
<i>Preglednica 12: Odvzem navadnega jelena v PLUO in MLGB med leti 2006 in 2013.</i>	30
<i>Preglednica 13: Ostali odvzem navadnega jelena v PLUO v obdobju 2006–2013 po letih.</i>	31
<i>Preglednica 14: Odvzem divjega prašiča v PLUO med leti 2006 in -2013.</i>	32
<i>Preglednica 15: Odvzem divjega prašiča v PLUO in MLGB med leti 2006 in 2013.</i>	33
<i>Preglednica 16: Lovišča v Kamniško-Savinjskem LUO</i>	36
<i>Preglednica 17: Odvzem navadnega jelena v KSLUO, v obdobju 2006 in 2013.</i>	37
<i>Preglednica 18: Odvzem divjega prašiča v KSLUO po loviščih v obdobju 2006 in 2013.</i>	38
<i>Preglednica 19: Prijavljene škode od navadnega jelena in divjega prašiča v loviščih MLGB.</i>	45
<i>Preglednica 20: Prijavljeni škodni dogodki od navadnega jelena in divjega prašiča v loviščih PLUO, KSLUO in MLGB.</i>	46

## OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

<b>Okrajšava:</b>	<b>Pomen:</b>
LUO	lovsko-upravljavsko območje
LGO	lovsko-gojitveno območje
MLGB	Mežiško lovsko-gojitveni bazen
LD	lovska družina
KLZ	Koroška lovska zveza
LZS	Lovska zveza Slovenije
LPN	lovišče s posebnim namenom
PLUO	Pohorsko lovsko-upravljavsko območje
KSLUO	Kamniško-Savinjsko lovsko-upravljavsko območje
DLUN	dolgoročni lovsko-upravljavski načrt
LISJAK	lovsko-informacijski sistem

## 1 UVOD

Navadnega jelena oz. jelenjad (*Cervus elaphus* L.) štejemo med tiste vrste, ki se znajo prilagajati spremembam življenjskega okolja (t.i. »sledilec kulture«). S svojimi vsakdanjimi potrebami moti človekove koristi, zato lahko ostane samo tam, kjer njegovi vplivi manj motijo človeka. V tem je tudi bistvo usklajevanja potreb jelenjadi in interesov ljudi ter neprestanega iskanja odgovora, koliko jelenjadi lahko prenese neko okolje. Navadni jelen kot rastlinojeda divjad se med letom (od pomladi do jeseni) prehranjuje pretežno s pašo na travnikih, sicer pa se prehranjuje v gozdu z zelišči, mladikami in poganjki grmovnih in drevesnih vrst (Štrumbelj, 2012). Prehranjevalne navade navadnega jelena lahko preidejo tudi na škodo od divjadi na kmetijskih in gozdnih površinah, kar je po navadi glavni razlog za konflikt, ki nastane med to vrsto in človekom.

Podobno, kot prihaja do konflikta z jelenjadjo, lahko prihaja tudi do konflikta na relaciji človek-divji prašič (*Sus scrofa* L.); zaradi velikih škod, ki jih vrsta povzroča na kmetijskih površinah, so ti konflikti še bolj pogosti in problematični. Med konfliktne procese uvrščamo splošni način življenja divjega prašiča, njihovo prehranjevanje in množično razmnoževanje.

Divji prašiči so vsejedi, zato nimajo posebnih prilagoditev na življenjski prostor, prav tako so tudi zelo prilagodljiva vrsta in sodijo med divjad kulturne krajine. Njihov življenjski prostor je gozd, ki je prehransko bogat, pomembna so tudi globoka, humozna tla in močvirska območja. Divji prašič je zaradi načina življenja na kmetijskih območjih nezaželen zlasti zaradi ritja na travnikih, prehranjevanja na poljih ter v gozdu, kjer so posajene drevesne sadike. Vendar divji prašič v biološkem in ekološkem pomenu opravlja tudi številne zelo pomembne ekosistemske vloge (zbrano v Pokorny in Jelenko, 2013). Tako se, npr., prehranjuje tudi s številnimi vrstami, ki povzročajo škodo na travniških in gozdnih ekosistemih, veliki obseg ritja v gozdu in na travnikih pa je zanesljivo znamenje množičnega pojava določenih žuželk. Poleg tega prašiči z mešanjem gornjih talnih plasti izboljšujejo zračnost in humifikacijo (gozdnih) tal in s tem izboljšujejo razmere za kaljivost semen ter naravno pomlajevanje gozda (Krže, 2012).

Na severu Slovenije je Koroška regija, katera zajema tri rečne doline: Dravsko, Mežiško in Mislinjsko dolino. Na zahodnem delu Koroške ob reki Meži, ki je s svojo rečno strugo skozi tisočletja oblikovala ozko dolino, leži Mežiška dolina. Mežiška dolina je dolina, ki jo obdajajo na zgornjem delu Olševa in Peca (vzhodne Karavanke), nato Raduha in Smrekovec (Savinjske Alpe), na spodnjem predelu (dolvodno) pa se združuje z vznožjem Pohorja. Mežiška dolina je zelo razgibana pokrajina, zajema vse od nižinskih predelov, hribovitega območja, do visokogorja. Zaradi razgibanosti okolja je na tem območju velika biotska raznolikost. V Mežiški dolini se nahajajo večji sestoji gozdov, tako mešanih kot iglastih, prav tako lahko tu najdemo travniške površine, grmičevje in močvirnata območja, v visokogorju, nad gozdno mejo pa ruševje in skalnata območja. Tako kot je razgibano območje, so tudi biotsko raznovrstni habitati živih bitij. Lovcem je območje zanimivo zaradi majhnosti pokrajine in velike raznovrstnosti lovne divjadi. Na območju celotne Mežiške doline v nižinskih predelih prevladuje srnjad (*Capreolus capreolus* L.), v visokogorskem delu gams (*Rupicapra rupicapra* L.), izmed parkljaste divjadi pa so prisotni tudi navadni jelen, divji prašič ter muflon (*Ovis ammon musimon* Schreb.).

Širjenje številčnosti in življenjskega prostora dveh velikih vrst divjadi, tj. navadnega jelena in divjega prašiča, je v zadnjih letih precej zaznamovalo območje Mežiške doline. Ljudje v Mežiški dolini iz preteklosti niso navajeni, da bi se jelenjad in divji prašič zadrževala na tem območju, zato so tako lovci, gozdarji, kmetje in drugi obiskovalci gozdov velikokrat presenečeni, ko se na štiri oči srečajo z divjim prašičem, jelenom ali pa z njihovimi sledovi na tem območju, ki jih opazijo na travnikih ali v gozdu.

Poleg nepoznavanja tematike oziroma pomena prostorskega širjenja navadnega jelena in divjega prašiča je velik razlog, da sem se odločila za to temo diplomske naloge, tudi dejstvo,

da v tem območju ne poznamo dovolj dobro pravih razlogov za prostorsko širjenje obeh vrst. Neprestano se sprašujemo ali je prostorsko širjenje navadnega jelena in divjega prašiča na območju Mežiške doline povezano z večanjem številčnosti populacij ali z manjšanjem primernosti življenjskega prostora v nekoč osrednjih območjih obeh vrst. Tako sem si zadala cilj, da s pomočjo obstoječe literature in evidenc lovskih družin na območju Mežiške doline trend večanja številčnosti in prostorskega širjenja navadnega jelena ter divjega prašiča raziščem in obrazložim.

## **1.1 NAMEN IN CILJI**

Skozi diplomsko nalogo želim predstaviti večanje številčnosti navadnega jelena in divjega prašiča v obdobju zadnjega desetletja in številčnost ter prostorsko razširjenost vrst primerjati s starejšimi podatki. Prav tako sem dodala poglavje, kjer sem opredelila, kaj pomeni aktivnost divjega prašiča in navadnega jelena za kmetijstvo, gozdarstvo in lovstvo na območju Mežiške doline.

Skozi diplomsko delo želim analizirati številčnosti obeh vrst na območju Mežiške doline, primerjati številčnost populacij v Mežiškem lovsko-gojitvenem bazenu (LGB) s celotnim Pohorskim lovsko-upravljavskim območjem (LUO) ter tudi s sosednjim Kamniško-Savinjskim lovsko-upravljavskim območjem.

### **Hipoteze diplomskega dela**

Populacija navadnega jelena se na območju Mežiške doline povečuje.

Divji prašič je v zadnjem desetletju na območju Mežiške doline konstantno prisoten.

Vzrok za prostorsko širjenje populacij divjega prašiča in navadnega jelena je v rasti populacij.

## **1.2 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE**

Pri določanju meje proučevanega območja sem pazila na več dejavnikov, ki bi lahko vplivali na pridobljene rezultate. Kot osnovo sem vzela Pohorsko LUO, ki zajema devet lovsko-gojitvenih bazenov. Na skrajnem severu je Mežiški lovsko-gojitveni bazen (MLGB). Na severu meja tega LGB poteka po državni meji z Avstrijo in Slovenijo, tako da je bilo raziskovano območje zaključeno z državno mejo, kljub močni zastopanosti jelenjadi in divjega prašiča preko državne meje. Na zahodnem in južnem delu analizirano območje meji s Kamniško-Savinjskim LUO, s katerim sem v zaključku naredila tudi nekaj analiz in primerjav, kajti navadni jelen je vrsta, ki prihaja iz tega območja v območje MLGB. Na vzhodni strani pa MLGB, ki leži v Mežiški dolini, obdajata dva lovsko-gojitvena bazena iz Pohorskega LUO (LGB Dravograd in LGB Slovenj Gradec), ki ležita v Dravski in Mislinjski dolini. Njune reliefne značilnosti in prisotne populacije divjadi pa se pomembno razlikujejo od MLGB.

Tako je meja proučevanega območja zaključena celota Mežiškega LGB, ki zajema vse dele Mežiške doline; meja območja poteka ob reki Meži, vse od izvira do izliva v reko Dravo. Mežiško dolino pa obdajajo vrhovi Olševa, Peca, Raduha, Smrekovec ter vznožje Pohorja.

## 2 METODE DELA

V okviru teoretičnega (kabinetnega) dela sem uporabila domačo in tujo strokovno literaturo. Pomagala sem si s knjižnimi viri, članki, raziskavami, ki so bile že opravljene, ter pridobljenimi podatki s strani lovskih družin z območja Mežiške doline.

Deskriptivno statistično metodo, ki zajema zbiranje podatkov o odvzemu navadnega jelena in divjega prašiča na proučevanem območju, sem uporabila za pridobivanje podatkov od vsakega upravljavca lovišča v območju MLGB. Vsako lovišče ima svojo bazo podatkov o odvzetih osebkih iz lovišča, ti podatki pa so zbrani v skupni bazi vseh odvzetih osebkov lovne divjadi v Sloveniji. Baza teh podatkov je za lovišča v upravljanju lovskih družin t.i. lovsko-informacijski sistem Lisjak. Podatki v informacijskem sistemu so poenoteni za vsa lovišča, zato sem jih lahko obdelala ročno in računalniško s programskim paketom Microsoft Office (Word, Excel).

Zbrane podatke sem podrobno definirala zaradi boljšega pregleda in lažje obdelave. S tem sem pridobila podrobnejše podatke o strukturi po spolu in po vrsti odvzema (odstrel, povoz, ostali vzroki smrtnosti) navadnega jelena in divjega prašiča.

Pridobljene podatke sem ločila glede na lovišče, po spolu, podatke o strukturnih razredih (starosti) pa sem razdelila na več podskupin glede na spol odvzete divjadi (preglednica 1). Ob tem sem se prilagajala preizkušeni praksi lovskih družin, ki imajo že izoblikovane starostne skupine po spolu in že vrsto let uporabljajo ta sistem v praksi. Podatki, zbrani v informacijskem sistemu Lisjak so že ovrednoteni po tem sistemu, zato sem jih morala samo ustrezno razvrstiti.

### **Preglednica 1: Delitev starostnih skupin glede na spol pri navadnem jelenu in divjem prašiču.**

NAVADNI JELEN		DIVJI PRAŠIČ			
MOŠKI SPOL	ŽENSKI SPOL	MOŠKI SPOL		ŽENSKI SPOL	
Teleta moškega spola	Teleta ženskega spola	Mladiči moškega spola		Mladiči ženskega spola	
Lanščaki	Junice	Lanščaki	moškega spola	Lanščaki	ženskega spola
Jeleni 2 do 4 letni	Kušute 2 in več letne	Merjasci		Svinje	
Jeleni 5 do 9 letni					
Jeieni 10 in več letni					

Zbirala sem podatke o odvzemu obeh vrst divjadi od leta 2005 do vključno leta 2013. Razlog, zakaj sem pričela z zbiranjem podatkov o odvzemu jelenjadi in divjega prašiča od leta 2005 naprej je, da so ti podatki v elektronski bazi Lisjak natančni in dovolj zanesljivi od tega leta daje.

V zadnjem delu diplomskega dela sem naredila podrobno primerjavo med lovišči (oz. lovskimi družinami, ki upravljajo s temi lovišči) na območju Mežiške doline. V grobem sem povzela vzroke za večanje številčnosti in prostorsko širjenje navadnega jelena in divjega prašiča ter opredelila posledice.

### 3 NAVADNI JELEN(*CERVUS ELAPHUS* L.)

#### 3.1 SISTEMATIKA

Znanstvena razvrstitev (klasifikacija) navadnega jelena (v nadaljevanju za poimenovanje vrste uporabljam tudi v praksi pogosto uporabljen izraz jelenjad):

Razred (Classis):	sesalci ( <i>Mammalia</i> )
Red (Ordo):	sodoprsti kopitarji ( <i>Artiodactila</i> )
Podred (Subordo):	prežvekovalci ( <i>Ruminantia</i> )
Družina (Familia):	jeleni ( <i>Cervidae</i> )
Poddružina (Subfamilia):	pravi jeleni ( <i>Cervinae</i> )
Rod (Genus):	jelen ( <i>Cervus</i> )
Vrsta (Species):	navadni ali rdeči jelen ( <i>C. elaphus</i> )

(cit. po Hafner, 2008, str. 11).



Slika 1: Jelen in košuta vrste navadni jelen (vir: Auer, 2008).

### 3.2 RAZŠIRJENOST

Populacije navadnega jelena so bile skozi daljše časovno obdobje izpostavljene različnim antropogenim vplivom, kateri so potencialno vplivali tudi na gensko strukturo. Tako kot so se skozi stoletja spreminjale dejavnosti ljudi (lov jelenjadi za preživetje, lov na najboljše trofeje, fragmentacija habitatov zaradi ograževanja avtocest, urbanizacija prostora, izsekavanja gozdov itn., se je skozi stoletja spreminjala tudi razširjenost jelenjadi po Evropi in svetu (Günther, 2003).

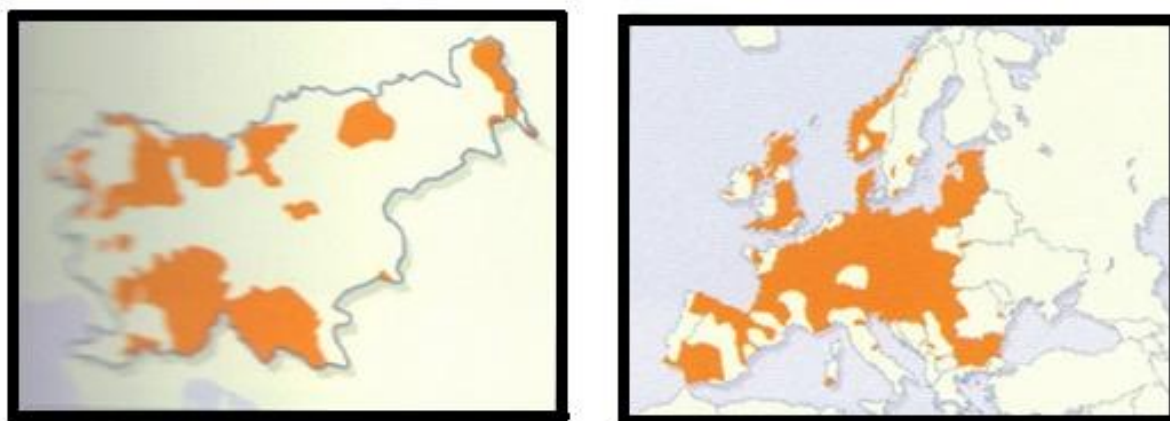
Predstavniki iz družine jelenov so dobro zastopani na skoraj vseh celinah. So domorodni na večini zemeljske oble, razen Avstralije (kjer ne živi nobena avtohtona vrsta), ne živijo pa tudi na večjem območju Afrike. Predstavnike jelenov najdemo v najrazličnejših habitatih, od arktične tundre, do tropskih gozdov (Leskovec, 2012).

Navadni jelen poseljuje večji del Evrope, gorovje Kavkaz, Malo Azijo in dele zahodne in osrednje Azije, pa tudi gorovje Atlas med Alžirijo in Tunizijo v severozahodni Afriki. Človek ga je zanesel tudi na Novo Zelandijo in v Argentino (Leskovec, 2012, str. 480).

Velikost in območje naravnih habitatov navadnega jelena želi človek izboljšati z različnimi posegi v njihovo naravno okolje. V Evropi značilna posega sta izgradnja varovalnih ograj pri cestah in dopolnilno krmljenje jelenjadi, s čimer se želi doseči večjo številčnost in zmanjšanje škode v gozdovih. Vendar se je v sami praksi izkazalo, da se jim pri teh posegih zmanjša velikost naravnega območja gibanja, kar privede do večjega prenosa bolezni in večje konkurence med posameznimi osebki, ki se zadržuje okoli krmišč. To pa so ravno nasprotni učinki, kot jih je človek želel doseči (Jerina, 2012).

#### 3.2.1 Razširjenost navadnega jelena po Evropi

Dokler se v Evropi ni povečala poseljenost prebivalstva, je bila jelenjad prisotna povsod od morja do zgornje gozdne meje. Zdajšnja razširjenost je samo še ostanek nekdanj obsežnega areala, ki je zdaj razkosan na posamezna manjša območja, ki zaradi svoje majhnosti marsikje že ogrožajo trajen obstoj tamkajšnjih populacij jelenjadi. Sedanja razširjenost je predvsem odsev človekovega širjenja in z njo povezane širitve naselij ter prometnih povezav. Zato dandanes jelenjad živi v kulturni krajini, predvsem v goratih gozdnih območjih, v nižinah pa predvsem na poplavnih območjih, kjer ni možnosti za širitev naselij ali obdelovalnih površin (Štrumbelj, 2012, str. 481).



Slika 2: Življenjski prostor jelenjadi v Sloveniji in v Evropi (vir: Štrumbelj, 2012).

#### 3.2.2 Razširjenost navadnega jelena v Sloveniji

V Sloveniji so osrednji del življenjskega okolja jelenjadi, tj. območja z največjo gostoto poselitve vrste strnjeni dinarski gozdovi južne in jugozahodne Slovenije. Pomembna, tudi



zgodovinsko pogojena nahajališča so še v Karavankah in na Pohorju. V zadnjih desetletjih se je pojavilo še več posameznih območij, ki jih jelenjad poseljuje v večjem ali manjšem številu. Med njimi je potrebno omeniti Julijske Alpe, Jelovico z obrobjem, vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp, Prekmurje, zahodno-visoko-kraško planoto in druga. Jelenjad se širi tudi na območja Zasavja, Gorjancev, Obalno-Kraške regije, pa tudi v nekatere druge dele Slovenije. Če posamezna lovsko-upravljavska območja uvrstimo glede na prevladujoče površine ekoloških regij, ugotovimo, da v alpski in predalpski regiji uplenimo 25 % vse jelenjadi v Sloveniji, v dinarski in preddinarski regiji 62 %, v subsredozemski 2 % in v predpanonski ekološki regiji 11 % (Hafner, 2008, str. 237).

### 3.3 BIOLOGIJA NAVADNEGA JELENA

Jelenjad je čredno živeča vrsta divjadi, zato lahko dolgoročno preživi samo v dovolj številčnih populacijah na primerno velikih območjih. Vsaka populacija te vrste potrebuje dovolj mirnih zavetišč, predvsem pa zadosti naravne hrane. Jelenjad glede na prehranjevalki del ekološke niše sodi med vmesni tip prežvekovalcev (Hoffman, 1989), ki 60 % svojih prehranskih potreb krije s pašo trav in zelišč ter 40 % z objedanjem popja, poganjkov in vejic, če ji okolje to omogoča. Ob pomanjkanju paše delež objedanja močno poraste, zato se jelenjad z objedanjem preživlja zlasti pozimi in v gozdovih z malo talne podrasti (Cvenkel, 1974, str. 219).

Jelen, samec, nosi rogovje, ki mu vsako leto odpade, raste mu pomladi in poleti, odpade s koncem zime. Košuta je mulasta, nima rogovja. Pri nas doseže odrasel jelen največ 250 kg in košuta 150 kg žive teže. Navaden jelen je ena izmed telesno največjih vrst jelenov. Pri nas je največja divjad med parkljarji.

Barva jelenjadi je poleti rdečkasto-rjava, pozimi rjavo-siva. Spomladi in jeseni jelenjad menja dlako in s tem barvo. Jelena se lahko loči od košute tudi po temnejši grivi na vratu (Cvenkel, 1974, str. 40–52).

Značilno oglašanje samcev se imenuje enako kot sama paritev jelenji ruk. V naših razmerah je to v drugi polovici septembra in v prvi polovici oktobra. Košuta je spolno zrela že v drugem življenjskem letu (kot junica), jelen pa leto dni kasneje. Jelen torej dokaj pozno dozori, njegovo rogovje dosega kuliminacijo po moči še pozneje (nekje med 10 – 2 letom ali še kasneje), tudi starejše košute praviloma kotijo bolj vitalne mladiče in so bolj uspešne matere.

Najpomembnejši plenilec jelenjadi je volk, izjemoma tudi ris in medved, vendar pa zveri ne ogrožajo ugodnega stanja populacije. To pa ne velja za človeka in njegove posege v življenjski prostor jelenjadi (*ibid.*).

### 3.4 UPRAVLJANJE Z JELENJADJO

V naravi je upravljanje z divjadjo uspešno samo, če splošna načela prilagodimo značilnostim posamezne vrste divjadi. Značilnosti, kot so prirojene lastnosti, življenjske zahteve, način življenja in vedenje posameznih vrst, moramo zato dobro poznati. Ob tem pa moramo upoštevati, da je vsaka značilnost prilagojena posamezni populaciji, življenjskemu okolju in drugim okoliščinam, ki vplivajo na življenje v naravi.

Upravljanje z jelenjadjo ne pomeni samo zadostnega odstrela v ustrezni sestavi, pač pa je prav tako pomembno ohranjanje ustreznih življenjskih razmer zanjo. Med dela za izboljšanje življenjskega okolja jelenjadi uvrščamo vzdrževanje pašnih površin (s košnjo), vzdrževanjem grmišč in sajenjem plodonosnega drevja ter zimsko krmljenje, pri čemer je potrebno upoštevati tudi vse negativne vplive slednjega. Zagotavljanje miru (mirne cone) je prav tako pomembno kot hrana, zato velja enačba mir = hrana in hrana = mir, še zlasti pozimi, ko so energetske potrebe največje. Večja ali manjša škoda je zato odvisna od tega, ali ima divjad več ali manj miru. Ukrepi so pomembni zlasti v tistih območjih, kjer je jelenjad lovsko-upravljavsko pomembna vrsta divjadi (Štrumbelj, 2012).

Vse od leta 1980 so merila za odstrel jelenjadi določale gojitvene smernice, ki so jih vsaka štiri leta sprejele lovske organizacije v Sloveniji. Od leta 2003 načrtovanje upravljanja s populacijami divjadi izvaja Zavod za gozdove Slovenije, in sicer na podlagi podzakonskih aktov, ki jih sprejema Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V letu 2010 so bila sprejeta nova Navodila za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (ZGS, 2010), ki so namenjena čim bolj enotnemu, a vendarle sproščenemu in strokovno podprtemu načrtovanju poseganja v populacijo jelenjadi (in drugih vrst divjadi) v Sloveniji. Navodila so bila prvič uporabljena pri pripravi dolgoročnih lovsko-upravljavskih načrtov območij za obdobje 2011 do 2020. V stabilni populaciji, kjer je cilj vzdrževanje številčnosti jelenjadi, je sestava odvzema v odstotkih takšna, kot jo prikazuje preglednica 2 (cit. po Štrumbelj, 2012):

**Preglednica 2: Količina načrtovanega odvzema jelenjadi po strukturnih razredih, v odstotkih (vir: Štrumbelj, 2012, str. 491).**

<b>STRUKTURNI RAZRED</b>	<b>ODSTOTEK ODVZEMA [%]</b>
Teleta moškega spola	16 do 21
Teleta ženskega spola	17 do 22
Jeleni – lanščaki	do 8
Junice (1-letne košute)	do 10
Košute 2- in večletne	najmanj 20 do 26
Jeleni 2- do 4-letni	10 do 13
Jeleni 5- do 9-letni	5 do 7
Jeleni 10-letni in starejši	do 4
<b>SKUPAJ</b>	<b>100</b>

## 4 DIVJI PRAŠIČ

### 4.1 SISTEMATIKA

Znanstvena razvrstitev (klasifikacija) divjega prašiča:

Poddeblo (Phylum):	vretenčarji ( <i>Vertebrata</i> )
Razred (Classis):	sesalci ( <i>Mammalia</i> )
Red (Ordo):	sodoprsti kopitarji ( <i>Artiodactyla</i> )
Podred (Subordo):	neprežvekovalci ( <i>Suiformes / Nonruminantia</i> )
Družina (Familia):	svinje ( <i>Suidae</i> )
Rod (Genus):	prašič ( <i>Sus</i> )
Vrsta (Species):	divji prašič ( <i>Sus scrofa</i> L.)

(cit. po Krže, 1982, str. 7–9).



Slika 3: Divji prašič (vir: Bohdal, 2008).

### 4.2 RAZŠIRJENOST

Divji prašič je ena najuspešnejših sinantropnih (na življenje z ljudmi prilagojenih) vrst prostoživečih živali in spada med sesalce z enim največjih arealov razširjenosti. V zadnjih desetletjih, še zlasti po letu 1960, sta se številčnost in prostorska razširjenost divjega prašiča v Evropi in svetu občutno povečali, kar je posledica velike prilagodljivosti, vzdržljivosti in odpornosti vrste (zbrano v Pokorny in Jelenko, 2013).

Geografsko so divji prašiči naravno razprostranjeni v širokem pasu od zahodne Evrope in severozahodne Afrike preko sredozemskih otokov Sardinije in Korzike, južne in srednje Evrope skozi osrednjo Azijo in nadalje vse do Daljnega vzhoda. Tako velika prostorska razširjenost ki je posledica ugodnih ekoloških razmer in velike prilagodljivosti vrste, je sicer značilna le za redke živalske vrste (Krže, 1982, str. 11).

#### 4.2.1 Razširjenost divjega prašiča v Evropi

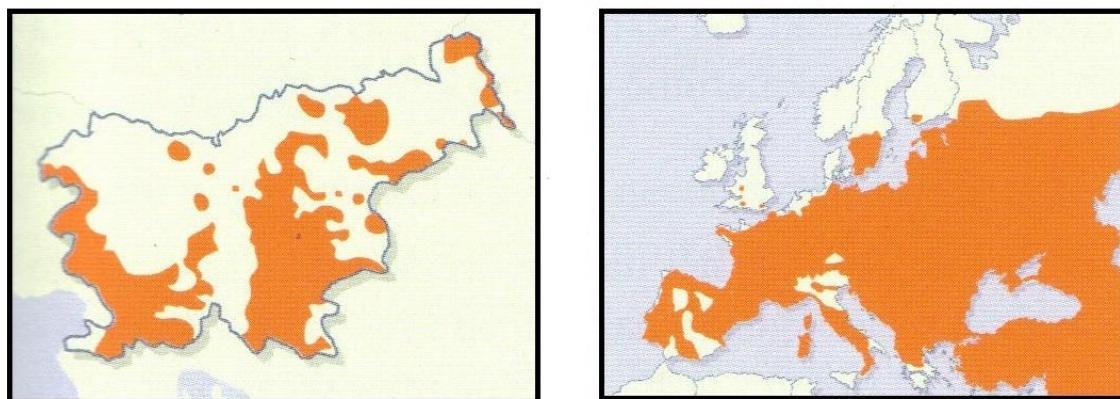
V Evropi živi sedem podvrst divjega prašiča. Telesno najlažje so južne, najmočnejše pa severozahodne geografske rase ali podvrste (Krže, 2012, str. 467).



**Slika 4: Prisotnost divjega prašiča v mestih (vir: Ridgley, 2006).**

Območje razširjenosti divjega prašiča v Evropi zajema vse predele od zahoda Evrope in južno od Sredozemskega morja do vzhodne Rusije in južnih predelov Skandinavije. V Evropi divjega prašiča najdemo skoraj povsod, saj ima širok spekter habitatnih tipov (pol-suha območja, močvirnata območja, gozdovi, gorski predeli). V Evropi se vse pogosteje pojavljajo tudi poročanja o divjih prašičih v mestih in predmestjih (npr. Berlin, Rim, Budimpešta, Beograd).

Divji prašič ima številne sorodnike na drugih celinah. Med najbolj znane sodijo afriške svinje bradavičarke in južnoameriški pekariji. V prejšnjem stoletju so divjega prašiča naselili tudi v Avstralijo in v Severno Ameriko (Krže, 2012).



**Slika 5: Življenjski prostor divjega prašiča v Sloveniji in Evropi (vir: Krže, 2012).**

V Evropi se je številčnost divjega prašiča izrazito povečevala med leti 1960 in 1970, začasno se je stabilizirala v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, po letu 1990 pa je v vseh evropskih državah ponovno začela hitro naraščati. Sočasno v zadnjih desetletjih naraščajo tudi vplivi divjega prašiča na okolje in ekonomske posledice (škoda na pridelkih, ritine na travnikih, trki z avtomobili), kar potrjuje, da populacija divjih prašičev v Evropi še vedno hitro narašča (Massei idr., 2014). V Sloveniji se je odstrel divjih prašičev (kot dober kazalnik številčnosti vrste) v zadnjih štirih desetletjih povečal kar za 28-krat, s 472 uplenjenih živali v letu 1970 na 9.346 živali v letu 2008 oziroma na rekordnih >13.300 osebkov v letu 2012; v tem letu, ko je bila številčnost divjih prašičev skoraj povsod po Sloveniji izjemno velika, je bilo samo v loviščih, s katerimi upravljajo lovske družine, odvzetih 11.707 divjih prašičev (zbrano v Pokorny in Jelenko, 2013).

#### **4.2.2 Razširjenost divjega prašiča v Sloveniji**

Pri nas poseljuje listnate in mešane gozdove. V gorah živi do gozdne meje. Za zgodovino divjega prašiča na Slovenskem je bistvenega pomena odredba cesarice Marije Terezije iz leta 1770, s katero je ukazala divje prašiče v prosti naravi povsem zatreti. Po tem obdobju so bili v naših krajih praktično iztrebljeni. Kronika gozdne uprave kneza Karla Auersperga v Kočevju ne izkazuje nobenega odstrela divjih prašičev že od leta 1768 pa vse do 1918. Leta 1912 se je pojavil na veleposestvu Ruperčvrh (severno pobočje Gorjancev), katerega lastnik je bil graščak Herman Goriany, velik merjasec, kateremu sta se pridružili dve svinji, ki sta ušli iz majhne obore na omenjenem veleposestvu. Odtlej so se divji prašiči vse pogosteje pojavljali v Beli Krajini, v okolici Novega mesta in na Mali gori. Omenjeno območje so povsem poselili do konca 20. let prejšnjega stoletja, prodirali pa so še naprej. V naslednjih dvajsetih letih so se divji prašiči razširili na Snežnik, Kočevsko, v Zasavje, okolico Celja, Haloze in na Boč. Leta 1926 so se pojavili tudi na Pohorju in leto pozneje na Kozjaku. Konec štiridesetih let so se divji prašiči začeli redno pojavljati na Krasu in Tolminskem, v začetku petdesetih let pa tudi v Julijskih Alpah. V petdesetih letih so postajali vse pogostejši in rednejši tudi v vzhodni Sloveniji, razen Prekmurja, kamor so se po odstranitvi ograje na državni meji razširili z Madžarske šele v tem tisočletju. Dandanes divji prašič poseljuje, bodisi stalno bodisi le občasno, celotno ozemlje Slovenije, domala do same obale (zbrano v LZS, 2014).

#### **4.3 BIOLOGIJA DIVJEGA PRAŠIČA**

Divji prašiči so v glavnem rjavo umazane barve, po zunanosti se od domačega razlikujejo predvsem po sprednjem delu telesa, ki je nekoliko višji od zadnjega, glava je močnejša, daljša in se konča v izredno močen rilec, uhliji so krajši, stoječi, rep košat, noge močnejše. Celotna družina svinj ima dve značilnosti: prva je ščetinasta poraščenost, druga pa njihov rilec, ki je visoko razvit organ in usposobljen za lažje iskanje hrane.

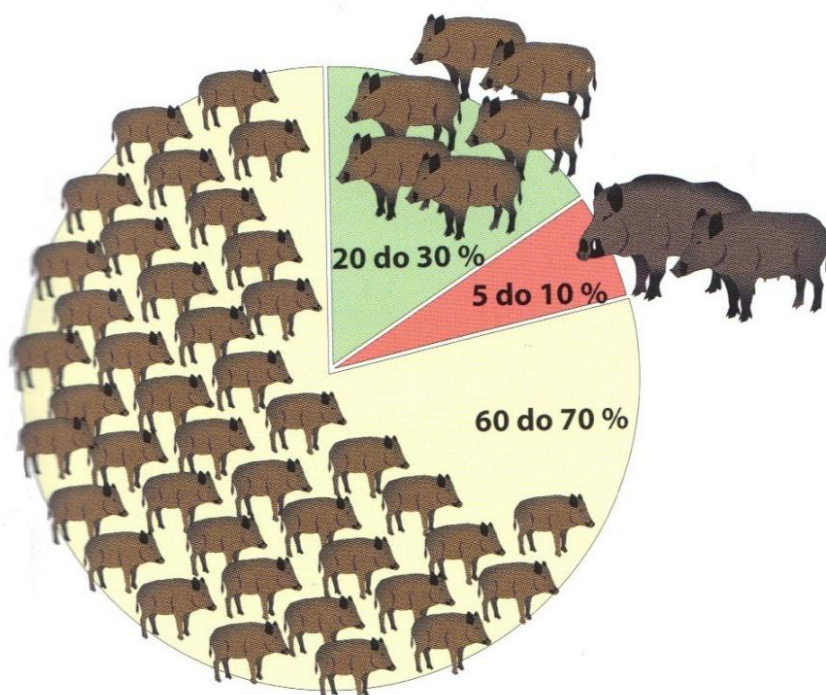
Divji prašič je čredna vrsta divjadi, osnova črednosti je družinska skupnost matere z mladiči. Priložnostno se združi tudi po več takih skupnosti v velik trop, večjim svinjam pa se pogosto pridružijo tudi lanski mladiči in redkeje druge odrasle živali (Krže, 2012).

Parjenje ali »bukanje« je praviloma jeseni. Tedaj se tropom pridružijo merjasci. Svinja je breja od 16-18 tednov (praviloma 3 mesece, 3 tedne in 3 dni) ter praviloma spomladi povrže 4 do 12 mladičev. V zadnjih letih pa je vedno pogostejši pojav celoletnega poleganja mladičev, še zlasti v primorski Sloveniji (Jelenko in sod., 2011). Divji prašič se uspešno pari z domačim, potomci so plodni, gre namreč za biološko eno in isto vrsto.

Divji prašič je izrazito gozdna in nočna žival, ljubi prostrane mešane gozdove in se prehranjuje predvsem ponoči, dan pa preživi na ležiščih, v težko dostopnih goščah (Cvenkel, 1974, str. 80–84).

#### 4.4 UPRAVLJANJE Z DIVJIM PRAŠIČEM

Tako kot pri preostalih vrstah parkljaste divjadi naj bi tudi pri tej vrsti z ustreznim gospodarjenjem (upravljanjem), v skladu z načrti, vzdrževali primerno starostno in spolno sestavo populacij divjih prašičev. Priporočljiva je čim večja povprečna starost obeh spolov. Ker je pri divjih prašičih prirastek izjemno velik, tudi do 300 % zimske številčnosti, mora biti v odstrelu praviloma zajetih največ mladičev (60-70 % celotnega odstrela), od 20 do 30 % mora biti odstreljenih enoletnih živali (lanščakov in lanščakinj) in le 5 do 10 % starejših svinj in merjascev. Velikost bivalnega okoliša terja usklajeno upravljanje z vrsto na večjih geografsko zaokroženih območjih (Krže, 2012, str. 471).



Slika 6: Strukturni prikaz zelenega odvzema divjega prašiča v posameznih starostnih razredih (vir: Krže, 2012).

## 5 OBMOČJE ANALIZE IN RAZISKOVANJA



Slika 7: Slovenske regije ter občine koroške regije (vir: Wikipedia, 2012).

Koroška regija leži v severnem delu Slovenije, na stiku južnih in centralnih Alp. Poleg gozdnatih hribov in gora, Koroško regijo sestavljajo tudi tri rečne doline: (i) Dravska dolina, katera zajema občine: Dravograd, Muta, Vuzenica, Radlje ob Dravi, Podvelka in Ribnica na Pohorju; (ii) Mislinjska dolina, ki zajema občini Mislinja in mestno občino Slovenj Gradec; (iii) Mežiška dolina, v kateri se nahajajo občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem. Skupaj koroška statistična regija zajema 12 občin.

Zaradi obširnosti same analize in raziskovanja sem se omejila le na območje Mežiške doline.

### 5.1 MEŽIŠKA DOLINA

Mežiška dolina je skrajno severni del Republike Slovenije. Od Avstrije jo loči državna meja, ki teče čez Olševo, Peco in Strojno, povezujeta pa jo z njo mejna prehoda Holmec nad Poljano in Reht nad Mežico. Južna in vzhodna meja pokrajine sovpada z nekdanjo deželno mejo med Štajersko in Koroško (vrhovi in slemena Uršlje gore, Slemena, Smrekovca, Raduhe in Olševe) (Pajk, 1993).

#### 5.1.1 Reliefne značilnosti

Mežiška dolina spada med osrednje pokrajine Koroške. Obsega porečje Meže, ki ga sestavljajo manjše doline ob Meži in centralno alpsko hribovje, sestavljeno iz magmatskih in metamornih kamnin v pretežnem delu srednjega in spodnjega toka Meže. Med Črno na Koroškem in Poljano sta pretežno triasni apnenec in dolomit. Tukaj je površinskih vodotokov manj, dolina se močno zoži. Na mestih, kjer se dolina nekoliko razširi (okolica Mežice, od Poljane do Raven na Koroškem, območje tik pred izlivom v Dravo), so holocenski prodni nanosi (Radovanovič, 1999).

Mežiška dolina je gosto poseljena. Največja strnjena naselja so Ravne na Koroškem (leta 2013 si imele, 6.829 prebivalcev), Prevalje (4.620 preb.), Mežica (3.204 preb.) in Črna na Koroškem (2.535 preb.) po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije. V teh in tudi nekaterih manjših naseljih se je število prebivalcev povečalo, Nasprotno pa se je zmanjšalo število prebivalcev v višjih hribovskih območjih (Radovanovič, 1999, str. 95).

### 5.1.2 Klimatske značilnosti

Svojska lega in gore, ki jo obkrožajo, dajejo Mežiški dolini milo alpsko podnebje. Na klimo v dolini vpliva tudi visoka Peca, ki je do 250 dni v letu pokrita s snegom. Zato so zime v dolini razmeroma mrzle, poletja pa so zmerno topla. Noči so hladne zaradi temperaturnega obrata v dolinah in kotlinah. V tej pokrajini so najvišje ležeče gorske kmetije v Sloveniji. Nad 52 % vseh kmetij v Bistri, Koprivni in Topli leži na prisojnih pobočjih, ki presežejo tisoč metrov nadmorske višine (Osojnik, 2012, str.7).

### 5.1.3 Hidrološki pregled

Osrednja vodna žila Mežiške doline je reka Meža. Gostota rečnega omrežja je odvisna od reliefnih razmer, večja je tam, kjer površje sestavljajo magmatske in metamorfne kamnine. Zaradi relativno velike količine padavin zlasti na zahodu delajo hudourniki veliko škodo. Meža na Poljani ter ob sotočju z Mislinjo občasno tudi poplavlja. Na kristalinskih kamninah se pojavljajo izprane rjave prsti in ranker, rendzina in rjava prst pa zlasti na apnencu in dolomitu (Radovanovič, 1999, str. 96).

### 5.1.4 Gospodarstvo

Rudarjenje in industrijski obrati na Prevaljah, Ravnah na Koroškem in v Mežici so v preteklosti dajali pečat gospodarskemu razvoju Mežiške doline, predvsem v 19. stoletju. V Mežici so leta 1810 zgradili talilno peč, leta 1878 začeli graditi jamsko železnico, leta 1898 so postavili topilnico v Žerjavu. Rudarstvo se je začelo razvijati zaradi železarstva, na osnovi tankih slojev rjavega premoga v Hotuljsko-mežiškem podolju. Železarstvo se je razvilo v Črni v 17. stoletju, na Prevaljah šele v 19. stoletju, tam je vplivalo na nastanek večjega naselja. Železarski obrati na Ravnah na Koroškem so se razvili na podlagi žebljarskih obratov. V industriji in storitvenih dejavnostih je zaposlenega 60 % prebivalstva.

Živinoreja in gozdarstvo ne dajeta dovolj dohodka, saj je čistih kmečkih gospodinjstev le 9 %. Trgovina je osredotočena v večjih središčih v dolini. Gostinstvo in turizem zaposlujeta le okoli 3 % vsega prebivalstva, čeprav so zaradi privlačnosti pokrajine in njene infrastrukture precejšnje možnosti za razvoj teh dejavnosti (Radovanovič, 1999, str. 96).

### 5.1.5 Rastlinstvo

Prevladujoč ekosistem v Mežiški dolini je gozd, vendar se je z leti njegova sestava v veliki meri spremenila, naravni gozd se je ohranil v manjših sestojih. Na dolomitih in sušnih peščenih tleh prevladuje bor. Listavci so se ohranili na bolj strmih območjih, tudi zato, ker je človek tam manj posegal v sestavo gozda. Listavcev, zlasti bukve, je največ na apnencih in metamorfni skrilavcih, manj na gnajsu. Klimatska gozdna meja je na Peci na višini 1800 metrov nadmorske višine. Na Uršlji gori poteka gozdna meja skoraj do vrha, na Peci pa okoli 200m pred ovršjem. Vegetacija, zlasti gozdna, je prizadeta zaradi večjih onesnaževalcev. V Mežiški dolini so v preteklosti plini iz topilnice v Žerjavu uničili gozd, grmovno in travniško vegetacijo v okolici, erozija pa je odnesla prst do geološke podlage. Grapa v neposredni bližini Žerjava je zato dobila ime Dolina smrti. Z opuščanjem okolju škodljivih industrijskih dejavnosti v Mežiški dolini in s spontanim ogozdovanjem se ekološke razmere sčasoma izboljšujejo (Radovanovič, 1999, str. 135).

### 5.1.6 Živalstvo

Mežiška dolina je zaradi raznoličnosti pokrajine pestra tudi z različnimi živalskimi vrstami. Pestrost živalstva je posledica pestrosti različnih habitatnih tipov, npr. sladkih celinskih voda, grmišč in travišč, gozdov, močvirij, skalovij in kmetijske kulturne krajine.

V Mežiški dolini gnezdi veliko vrst ptičev, med katerimi so tudi ptice, ki pridejo v naše kraje v zimskem obdobju, ter ptice selivke, ki se v obdobju zime odpravijo proti jugu. V visokogorskem svetu Mežiške doline (Peca, Smrekovec, Uršlja gora, Olševa) najdemo tudi



planinskega orla (*Aquila chrysaetos*), divjega petelina (*Tetrao urogallus*) in ruševca (*Tetrao tetrix*). Divji petelin je ena izmed najbolj ogroženih vrst živali, saj se njegova številčnost zmanjšuje. Prav tako na območju najdemo različne vrste sesalcev, od manjših, kot so veverica (*Sciurus vulgaris*), navadni polhi (*Glis glis*), kuna belica (*Martes foina*), kuna zlatica (*Martes martes*), hermelin (*Mustela erminea*), poljski zajec (*Lepus europaeus*) planinski zajec (*Lepus timidus*), lisica (*Vulpes vulpes*), jazbec (*Meles meles*), do večjih, kot so srnjad, gams, jelenjad, divji prašič in muflon.

Dela in naloge s področja upravljanja populacij divjadi v Mežiški dolini upravljajo lovci in lovski čuvaji Mežiškega lovsko-gojitvenega bazena. Ti zbirajo in vodijo podatke ter izdelujejo analize stanja in odvzema nekaterih pomembnejših prostoživečih živalskih vrst ter opravljajo lovsko-upravljavske naloge, ki so predpisane v lovskih načrtih.

## 5.2 MEŽIŠKI LOVSKO-GOJITVENI BAZEN

Mežiško lovsko-gojitveni bazen, Slovenjegraški lovsko-gojitveni bazen, Dravograjski lovsko-gojitveni bazen in Pohorski-Kobanski lovsko-gojitveni bazeni so območja znotraj Pohorskega LUO; z loviščih v teh LGB upravljajo lovci oz. lovske družine, ki se združujejo v Koroško lovsko zvezo. Mežiški LGB zajema sedem lovišč v upravljanju lovskih družin na območju Mežiške doline (preglednica 3, slika 9). Lovišča zajemajo celotno porečje reke Meže in se nahajajo v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem.

Celotna površina lovišč v Mežiškem lovsko-gojitvenem bazenu je 30.322 ha, kar predstavlja 18,4 % celotnega Pohorskega LUO ali 1,5 % celotne površine Slovenije. Lovišča v MLGB imajo skupaj kar 95 % lovni površin, kar znaša 28.980 ha. V letu 2014 je v MLGB 426 lovcev, od tega je 400 rednih članov, 11 rednih častnih članov, 13 pripravnikov in 2 častna člana (preglednica 3).

**Preglednica 3: Površina lovišč v MLGB in število članov LD (vir: DLUN, 2012 in Lisjak, 2014)**

IME LOVIŠČA	SKUPNA POVRŠINA [ha]	LOVNA POVRŠINA [ha]	NELOVNA POVRŠINA [ha]	ŠTEVILO ČLANOV
Koprivna – Topla	4.911	4.845	66	59
Bistra	5.519	5.445	74	59
Peca	4.485	4.234	251	68
Pogorevc	3.745	3.612	133	58
Prežihovo	3.470	3.146	324	48
Jamnica	5.850	5.502	348	86
Strojna	2.342	2.196	146	48
<b>SKUPAJ</b>	<b>30.322</b>	<b>28.980</b>	<b>1.342</b>	<b>426</b>



**Slika 8: Lovišča v Mežiškem lovsko-gojivnem bazenu (vir: LUN, 2007).**

### **5.2.1 LD Koprivna-Topla**

Lovska družina Koprivna-Topla se je skozi leta močno spreminjala. Skupaj s spremembo imena se je spreminjala tudi površina lovišča s katerim upravlja, članstvo in gospodarjenje/upravljanje z divjadjo. Lovišče Koprivna-Topla danes obsega 4.911 ha površine, od tega je 4.845 ha lovne in 66 ha nelovne površine. LD ima 59 članov. Lovišče Koprivna meji na sosednjo Avstrijo po državni meji, meji tudi z loviščema Peca in Bistra, ki spadata v PLUO, ter z loviščem Solčava, ki spada v Kamniško-Savinjsko LUO.

LD Koprivna-Topla upravlja z veliko parkljasto divjadjo (srnjad, gams, jelenjad in divji prašič), prisotne so tudi nekatere vrste male divjadi: lisica, poljski zajec, obe vrsti kun itn. velika značilnost lovišča so zaščitene vrste večjih ptic: divjega petelin, ruševac, planinski orel, belka (*Lagopus mutus*) (Roter, 1997).

### **5.2.2 LD Bistra**

Lovišče Bistra je drugo največje lovišče v MLGB, z lovno površino 5.445 ha, prisotna je naslednja divjad: srnjad, gams, navadni jelen, divji prašič, muflon, lisica, jazbec. V LD Bistra je danes 59 članov, ki se ukvarjajo z lovom, lovskimi šegami in običaji. Lovišče Bistra je hribovito območje, katero meji z loviščema Luče in Ljubno iz Kamniško-Savinjskega LUO.

### **5.2.3 LD Pogorevc**

Lovišče Pogorevc zajema območje Uršlje gore, vse do Črne na Koroškem, meji s štirimi lovišči v MLGB (Prežihovo, Jamnica, Peca, Bistra) ter loviščem Podgore, ki leži v Slovenjegraškem LGB.

### **5.2.4 LD Peca**

Lovišče Peca obsega ozemlje na območju Upravne enote Ravne na Koroškem. Skupna površina lovišča je 4.485 ha, lovne površine pa je 4.234 ha. Meja lovišča poteka po državni meji od Najbrževih peči vse do mejnega prehoda Holmec, nato po glavni regionalni cesti, kjer lovišče meji z lovišči Jamnica, Pogorevc, Bistra, Koprivna-Topla. LD Peca intenzivno upravlja z dvema vrstama parkljaste divjadi, tj. srnjadjo in gamsi, pogosto pa se v zadnjih letih na območju lovišča zadržujejo tudi divji prašiči in jelenjad (Steblovnik, 2006).

### 5.2.5 LD Jamnica

Lovišče Jamnica Prevalje leži pretežno na območju občine Prevalje in v manjšem delu na območju občine Ravne na Koroškem, lovišče meji na sosednja lovišča: Strojna, Prežihovo, Pogorevc, Peca ter na severu z loviščem v sosednji Avstriji. Lovišče uvrščamo med srednjegorska lovišča, saj pretežni del (3.380 ha) leži na nadmorski višini od 800 do 1300m, ostali del pa na višini od 400 do 800m. Na območju lovišča Jamnica je letno povprečje padavin okoli 1400 mm/m<sup>2</sup>. Povprečna letna temperatura znaša 8,3°C, poleti do 30°C, pozimi do -20°C. Snežna odeja leži povprečno 150 dni letno.

Lovišče Jamnica je razdeljeno na 4 lovne enote, v katerih je skupaj 37 lovnih okolišev. Zanje so zadolženi posamezni lovci, kateri skrbijo za lovske objekte, kontrolo številčnosti divjadi. Za posamezne lovne enote skrbijo 4 lovski čuvaji, ki upravljajo kontrolo in nadzor nad loviščem.

V LD Jamnica so v prvi vrsti odgovorni za ugotavljanje številčnosti divjadi vodje gojitvenih okolišev, ki vse leto izvajajo kontrolo in nadzor nad loviščem in divjadjo. Prav tako vodijo evidenco tudi lovski čuvaji. Statistični podatki o številčnosti in odstrelu divjadi iz preteklosti ter biološki kazalci služijo kot osnova za pripravo letnega načrta upravljanja z divjadjo ter posegov v njenem življenjskem okolju (Marošek, idr., 2006 str. 14-19).

### 5.2.6 LD Prežihovo

Lovska družina Prežihovo je bila ustanovljena leta 1945 z imenom Lovska zadruga, po sprejetju lovskega zakona leta 1946 se je preimenovala v lovsko družino Kotlje. Po manjšanju lovne površine in površine lovišč se je leta 1954 LD Kotlje (LD Uršlja gora) preimenovala v LD Prežihovo, katero ime je obdržala vse do danes.

Lovišče Prežihovo zajema 3.470 ha površine, od tega je 3.146 ha lovne površine, ki se razteza po močno razgibanem terenu med Uršljo goro na jugu in reko Mežo na severu. Podnebne razmere so značilno kontinentalnega podnebja, s svežimi kratkimi poletji in sorazmerno dolgimi hladnimi zimami. Na tem območju prevladujejo mešani gozdovi in gozdovi s prevladujočimi iglavci (Logar, 2006, str. 12-20).

Na lovnih površinah je zastopana naslednja divjad: srnjad, gamsi, poljski zajec, lisice, jazbeci, kuna zlatica in belica, šoje (*Garrulus glandarius*), srake (*Pica pica*), sive vrane (*Corvus cornix*), mlakarice (*Anas platyrhynchos*) ter občasno muflon, navadni jelen, divji prašič in fazan (*Phasianus colchicus*). Med zavarovanimi vrstami lahko v njihovem lovišču srečamo: planinskega zajca, dihurja (*Mustela putorius*), podlasico (*Mustela nivalis*), veverico, ruševca, divjega petelina, gozdnega jereba (*Tetrastes bonasia*), sivo čapljo (*Ardea cinerea*), kormorana (*Phalacrocorax carbo*), krokarja (*Corvus corax*), kanjo (*Buteo buteo*), sloko (*Scolopax rusticola*), različne vrste sov, kragulja (*Accipiter gentilis*), grivarja (*Columba palumbus*), divjo grlico (*Streptopelia turtur*) turško grlico (*Streptopelia decaocto*) ter planinskega orla. Najpomembnejša divjad v lovišču je srnjad, druga po številu pa gams. Lovska družina številčnost divjadi dobro uravnava z nosilno zmogljivostjo okolja (Logar, idr., 2006, str. 21-24).

### 5.2.7 LD Strojna

Lovska družina Strojna je bila ustanovljena leta 1954 in je takrat štela 14 članov, takrat je njeno lovišče obsegalo 2.397 ha, od tega 2.344 ha lovne površine. Letni odstrel divjadi v letu 1955 je bil sorazmerno majhen, saj so odstrelili okoli 30 osebkov srnjadi. Številčnost nekaterih vrst (divji petelin, jereb, poljski zajec) je bila takrat veliko večja kot danes, število srnjadi pa je danes mnogo večje; leta 1979 so, npr., imeli plan odstrela že 75 osebkov srnjadi.

Kasneje so vsakoletno v društvo vstopali novi člani, tako je v letu 1979, LD Strojna štela že 40 članov (Jehart, 1979, str. 12-15), danes pa je včlanjenih 48 članov.

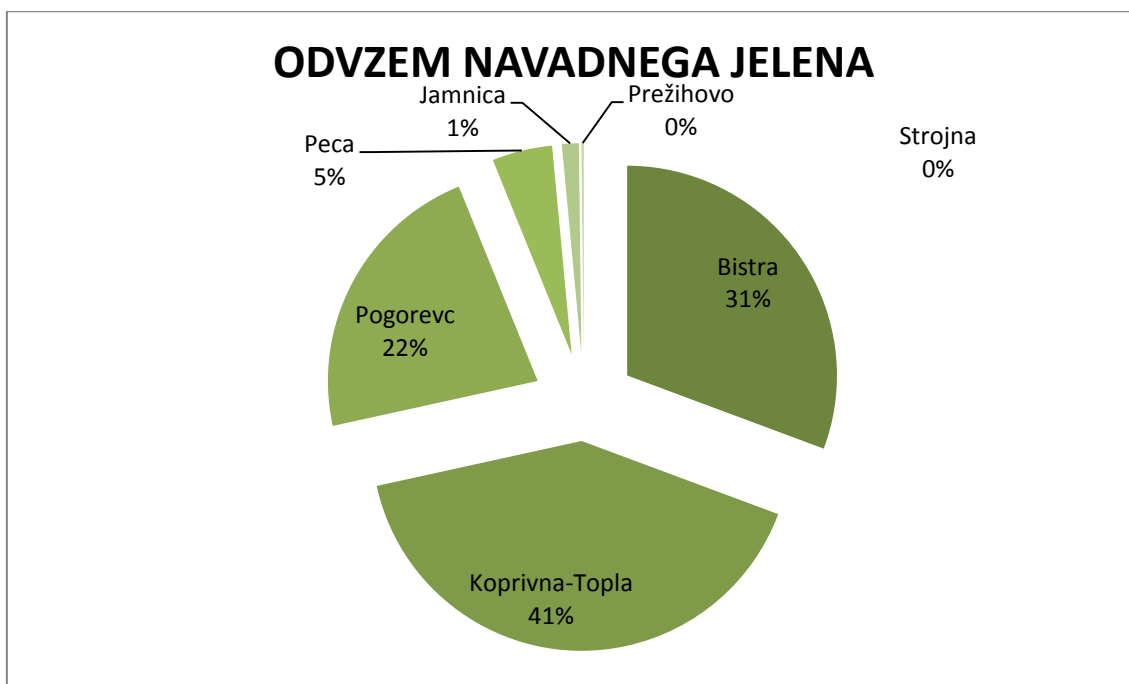
Lovišče Strojna se nahaja na območju Raven na Koroškem in je najmanjše lovišče v MLGB. Zajema del območja Strojne, Libeliške gore, Tolstega vrha in Dobrij. Danes zajema 2.342 ha površine, od tega 2.196 ha lovne površine. Prav tako je lovišče Strojna lovišče z najmanjšim planom odvzema divjadi v MLGB. Odvzem pa zajema srnjad, lisico, jazbeca, kuno belico in zlatico, poljskega zajca, šjojo ter sivo vrano.

## 6 ODVZEM JELENJADI IN DIVJIH PRAŠIČEVV MEŽIŠKEM LOVSKO-GOJITVENEM BAZENU

Z analizo pridobljenih podatkov o odvzemu divjega prašiča in navadnega jelena na območju MLGB, ki sledi, lahko omeni, da na območju Mežiške doline sta navadni jelen in divji prašič še posebej zanimivi vrsti divjadi, predvsem zaradi naraščanja številčnosti in prostorske širitve populacij. Obe vrsti se počasi že širita v visokogorske habitate, kjer ju do sedaj ni bilo, in postajata konkurenčni vrsti tipičnim prebivalcem teh habitatov. Zaradi zelo naraščajoče dinamike populacij obeh vrst se posledično tudi vedno bolj pereča škoda, ki jo ti dve vrsti povzročata na kmetijskih površinah in v gozdovih.

### 6.1 NAVADNI JELEN

V Mežiškem LGB je bilo od leta 2005 do 2013 skupaj odvzetih 538 osebkov navadnega jelena. Večinski odvzem v MLGB imajo lovišča v Zgornji Mežiški dolini, s katerimi upravljajo LD Koprivna-Topla, LD Bistra in LD Pogorevc. Te tri lovske družine so tudi edine v MLGB, ki načrtno upravljajo z jelenjadjo. Ostala lovišča (Peca, Jamnica, Prežihovo in Strojna) uvrščamo v obrobna lovišča, za katera velja, da ne upravljajo načrtno z jelenjadjo, ampak le vršijo z načrti zastavljen plan odvzema.



**Slika 9: Odvzem navadnega jelena na območju MLGB, v obdobju 2005–2013, glede na delež odvzema v posameznih loviščih.**

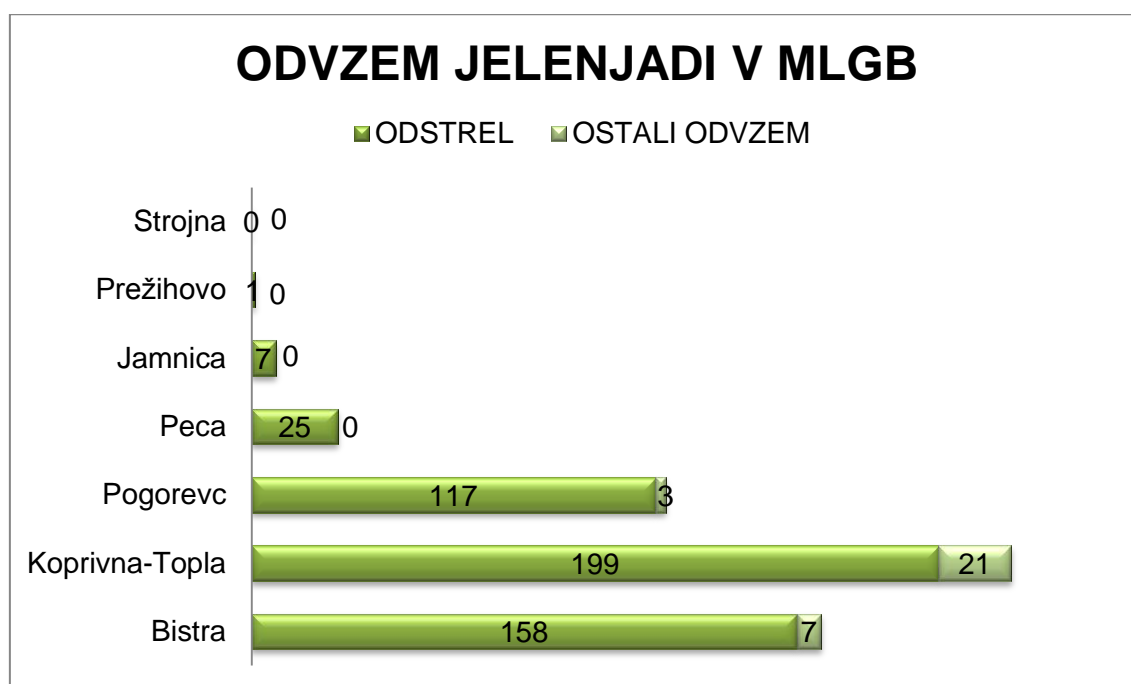
Lovske družine, ki načrtno upravljajo z jelenjadjo, imajo na območju MLGB večinski odvzem te vrste, tj. kar 94 % vsega odvzema jelenjadi v MLGB. Le dobrih 6 % celotnega odvzema jelenjadi v MLGB je bilo v obdobju 2005–2013 realiziranega v ostalih štirih loviščih, pri čemer lovišče Strojna ni imela nobenega odvzema v analiziranem obdobju (slika 10). Podobno velja za lovišče Prežihovo, ki je odvzelo le eno tele moškega spola v letu 2012. V lovišču Peca vsakoletno odvzamejo približno 3 osebke navadnega jelena, v lovišču Jamnica pa je prihajalo do odvzema jelenjadi skozi celotno analizirano obdobje, a z večletnimi premori. V zadnjih letih je prišlo do rahlega povečanja odvzema v celotnem MLGB (preglednica 4).

**Preglednica 4: Odvzem navadnega jelena na območju lovišč MLGB med leti 2005 in 2013.**

LOVIŠČE	LETO									SKUPAJ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Bistra	21	20	10	16	14	15	16	25	28	165
Koprivna-Topla	20	22	23	24	25	25	25	26	30	220
Pogorevc	29	20	15	11	5	9	7	11	13	120
Peca	3	3	3	2	3	4	1	4	2	25
Jamnica	0	1	0	1	0	0	0	1	4	7
Prežihovo	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Strojna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>SKUPAJ</b>	<b>73</b>	<b>66</b>	<b>51</b>	<b>54</b>	<b>47</b>	<b>53</b>	<b>49</b>	<b>68</b>	<b>77</b>	<b>538</b>

V Meziškem LGB je bilo v proučevanem obdobju (2005-2013) letno odvzetih najmanj 47 in največ 77 osebkov jelenjadi, povprečje je približno 60 osebkov letno. Število odvzetih osebkov se od števila uplenjenih osebkov razlikuje za cca. 6 %. V teh šest odstotkov uvrščamo ostali odvzem jelenjadi: povoz na cestah ali železnicah, krivolov, živali pokončane s strani psov, bolezni, ter pojave, za katere ne vemo vzroka, zakaj je jelenjad poginila.

V obdobju od leta 2005 do 2013 je bilo na območju MLGB odvzetih 538, od tega uplenjenih 507 osebkov jelenjadi. Ostalih 31 osebkov je bilo odvzetih zaradi drugih vzrokov (slika 11). Največ ostalega odvzema je bilo v lovišču, kjer je tudi največ odstrela, v lovišču Koprivna-Topla, kjer so beležili 21 primerov ostalih odvzemov (leta 2005 en povoz, skozi ostala leta pa skupaj kar 20 neznanih vzrokov). Prav tako so bili v lovišču Bistra, kjer uplenijo letno približno 18 osebkov jelenjadi, v letu 2006 odvzeti štirje osebki zaradi bolezni, v letu 2012 pa trije osebki zaradi drugih vzrokov (povoz, neznano in krivolov).



**Slika 10: Odvzem navadnega jelena (odstrel + ostali odvzem) v MLGB med leti 2005 in 2013, ločeno po loviščih.**

V ostalih loviščih, kjer je tudi odvzem jelenjadi veliko manjši in lovske družine ne upravljajo načrtno z jelenjadjo, v analiziranem obdobju ni prišlo do odvzema jelenjadi iz katerega drugega razloga, kot je odstrel oziroma uplenitev.

**Preglednica 5: Odstrel jelenjadi v MLGB med leti 2005 in 2013.**

LOVIŠČE	LETO									SKUPAJ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Bistra	21	16	10	16	14	15	16	22	28	158
Koprivna-Topla	17	15	21	21	21	25	24	26	29	199
Pogorevc	29	18	14	11	5	9	7	11	13	117
Peca	3	3	3	2	3	4	1	4	2	25
Jamnica	0	1	0	1	0	0	0	1	4	7
Prežihovo	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Strojna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>SKUPAJ</b>	<b>70</b>	<b>53</b>	<b>48</b>	<b>51</b>	<b>43</b>	<b>53</b>	<b>48</b>	<b>65</b>	<b>76</b>	<b>507</b>

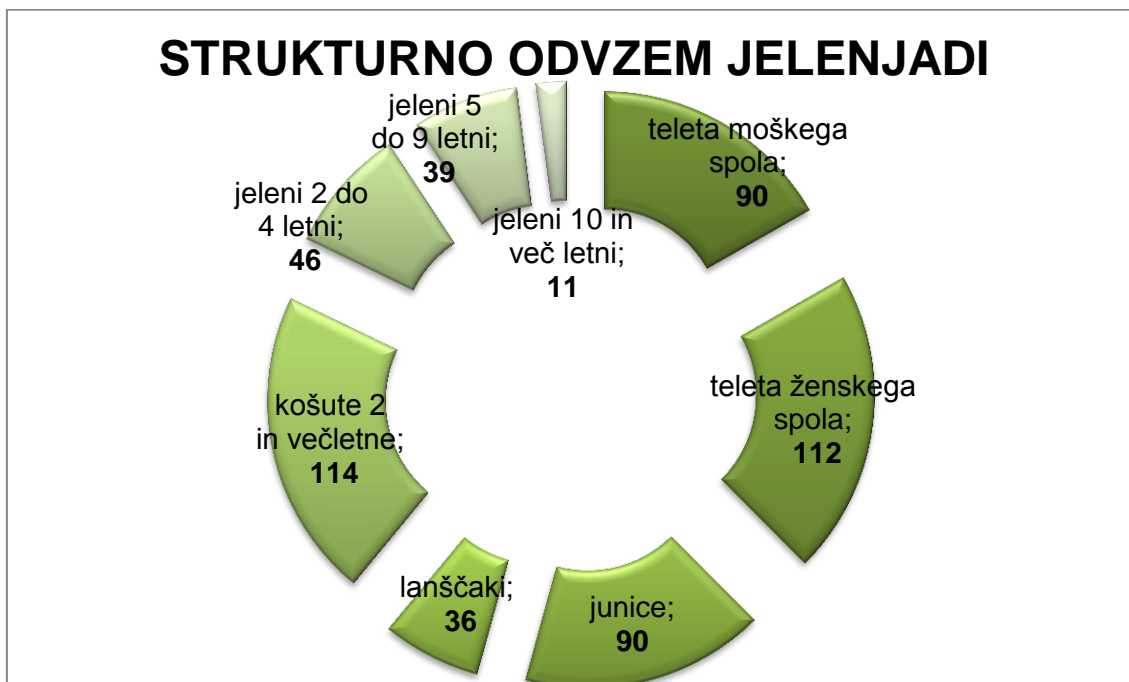
Odvzem jelenjadi v MLGB je bil strukturno zelo dobro zasnovan. Dejanski strukturni odvzem lahko primerjamo s teoretično optimalnim strukturnim odvzemom v populaciji jelenjadi, kateri bi vzdrževal nivo populacije v ravnovesju (glej Štrumbelj, 2012). Prav tako pri takšnem odvzemu, ki ga teorija predstavlja kot želenega, naj nebi prihajalo do bolezni, prevelikega razmnoževanja in prevelike škode od jelenjadi.

V preglednici 6 lahko vidimo, da je odvzem jelenjadi v MLGB skoraj povsod v mejah priporočenega odvzema, ki ga je povzel Štrumbelj (2012) v priročniku Divjad in lovstvo. Odstopanja odvzema od želenega so nastala le v strukturnih razredih junice, kjer je odvzem prekoračen za 7 %, in v strukturnem razredu jeleni 2- do 4-letni, kjer je odvzem manjši za 2 %. Pri vseh ostalih strukturnih razredih pa ne prihaja do odstopanj pri odvzemu.

**Preglednica 6: Primerjava želenega odvzema in realiziranega odvzema v MLGB v obdobju 2005–2013, glede na strukturne razrede.**

STRUKTURNI RAZRED	ODSTOTEK ODVZEMA [%] (Štrumbelj, 2012, str. 491)	ODVZEM V MLGB (obdobje 2005–2013) [%]
Teleta moškega spola	16 do 21	17
Teleta ženskega spola	17 do 22	21
Jeleni –lanščaki	do 8	7
Junice (1-letne košute)	do 10	17
Košute 2- in večletne	najmanj 20 do 26	21
Jeleni 2- do 4-letni	10 do 13	8
Jeleni 5- do 9-letni	5 do 7	7
Jeleni 10-letni in starejši	do 4	2
<b>SKUPAJ</b>	<b>100</b>	<b>100</b>

Od 538 osebkov odvzete jelenjadi je bilo na območju MLGB v proučevanem obdobju odvzetih 202 telet, 126 enoletnih živali (lanščakov in junic) 114 košut in 96 dve- in večletnih jelenov (slika 12).



**Slika 11: Prikaz strukturnega odvzema navadnega jelena v MLGB v obdobju 2005 do 2013.**

Glede na strukturni odvzem je bilo v analiziranem, devetletnem obdobju skupaj odvzetih 31 osebkov jelenjadi iz drugih razlogov kot je odstrel, in sicer:

- 2 teleta moškega spola,
- 10 telet ženskega spola,
- 2 junici,
- 1 lanščak,
- 12 košut,
- 3 jeleni 2- do 4-letni,
- 1 jelen 10- in več-letni.

### 6.1.1 Povzetek analiz odvzema navadnega jelena

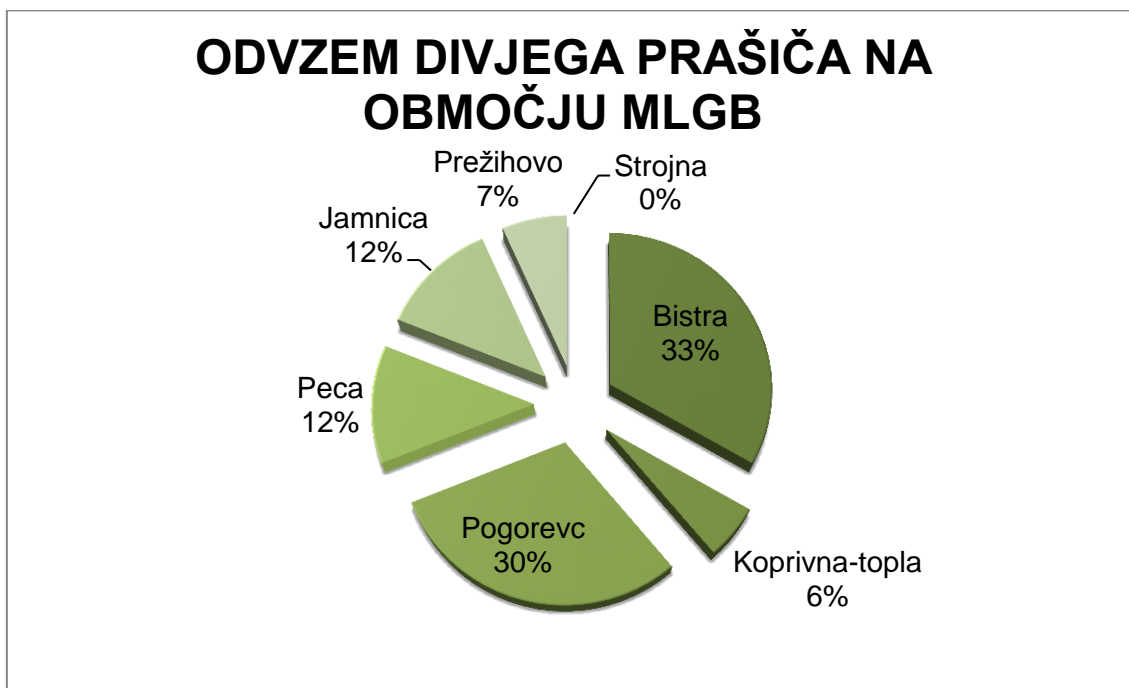
Na območju Mežiškega lovsko-gojitvenega bazena je bilo v obdobju od leta 2005 do 2013 odvzetih 538 osebkov navadnega jelena. Od tega je bilo 6 % ostalega odvzema, in sicer največ neznanih naravnih izgub ter posamezni primeri povoza na cesti in krivolova..

507 osebkov navadnega jelena je bilo uplenjenih. Od tega je bila večina uplenjena na območju Zgornje Mežiške doline, v loviščih Kopriva-Topla, Bistra in Pogorevc. To so tudi edina lovišča v MLGB, ki načrtno upravljajo z jelenjadjo. Poleg teh lovišč vsako leto povprečno po tri osebke letno uplenijo tudi v lovišču Peca, katero uvrščamo, poleg lovišč Jamnica, Prežihovo in Strojna, v robna lovišča. V lovišču Jamnica, kjer je bilo v celotnem raziskovalnem obdobju uplenjenih 7 osebkov jelenjadi, je opazno, da do odstrela le-teh prihaja predvsem po letu 2011, odstrel se povečuje. V lovišču Prežihovo so v tem obdobju uplenili eno tele moškega spola. Le lovsko družina Strojna v celotnem obdobju ni uplenila nobenega osebka jelenjadi, kar je lahko tudi posledica lege tega lovišča, ki leži zgolj ob spodnjem delu in na levem bregu reke Meže.



## 6.2 DIVJI PRAŠIČ

Na območju Mežiške doline je bilo v obdobju od leta 2005 do leta 2013 odvzetih 90 divjih prašičev. Skoraj dve tretjini vsega odvzema je bilo na območju lovišč Bistra in Pogorevc. Ostali odvzem se je porazdelil med ostale lovske družine, med katerimi prevladujeta LD Peca in LD Jamnica (slika 13). V slednjih lahko opazimo, da se je odvzem povečal predvsem v zadnjih letih.

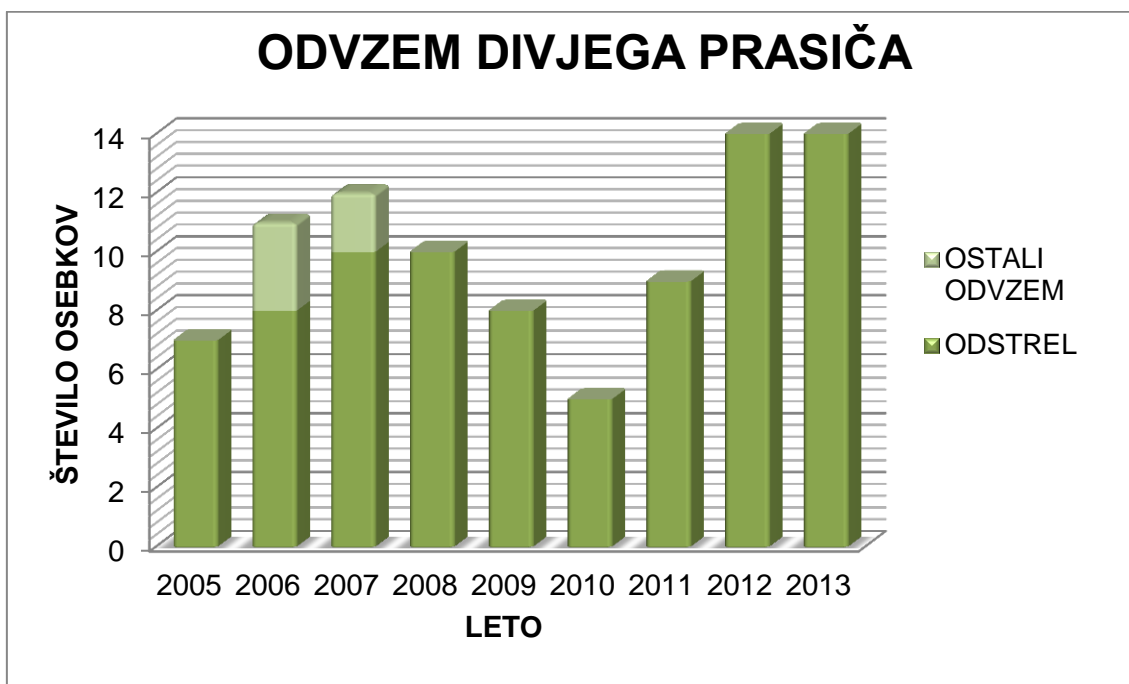


**Slika 12: Odvzem divjega prašiča na območju MLGB v obdobju od 2005 do 2013, glede na lovišča.**

V celotnem MLGB se divji prašič nahaja v vseh loviščih, razen v lovišču Strojna, katera v obdobju 2005–2013 ni imela odvzema vrste.

**Preglednica 7: Odvzem divjega prašiča v MLGB med leti 2005 in 2013.**

LOVIŠČE	LETO									SKUPAJ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Bistra	3	2	3	2	3	3	5	8	1	30
Koprivna-Topla	0	0	4	1	0	0	0	0	0	5
Pogorevc	2	5	5	4	4	1	1	3	2	27
Peca	0	0	0	0	1	0	3	2	5	11
Jamnica	1	3	0	1	0	1	0	1	4	11
Prežihovo	1	1	0	2	0	0	0	0	2	6
Strojna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>SKUPAJ</b>	<b>7</b>	<b>11</b>	<b>12</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>5</b>	<b>9</b>	<b>14</b>	<b>14</b>	<b>90</b>



**Slika 13: Odvzem divjega prašiča (odstrel in ostali odvzem), prikazan po letih v MLGB.**

Če primerjamo celoten odvzem in odstrel divjega prašiča na območju MLGB, lahko ugotovimo, da je odstopanja za pet osebkov (slika 14). Trije prašiči, lanščaki, so bili povoženi na cesti Poljana v lovišču Jamnica Prevalje v letu 2006, en lanščak moškega spola je bil povožen na območju Rebršakovega v lovišču Bistra v letu 2007. Prav tako so v letu 2007 imeli neznano izgubo v lovišču Koprivna-Topla, kjer so na območju Podpece našli poginulega merjasca. Glede na ves odvzem divjih prašičev v MLGB je bilo le 6 % ostalega odvzema, tj. povoza in neznanega odvzema.

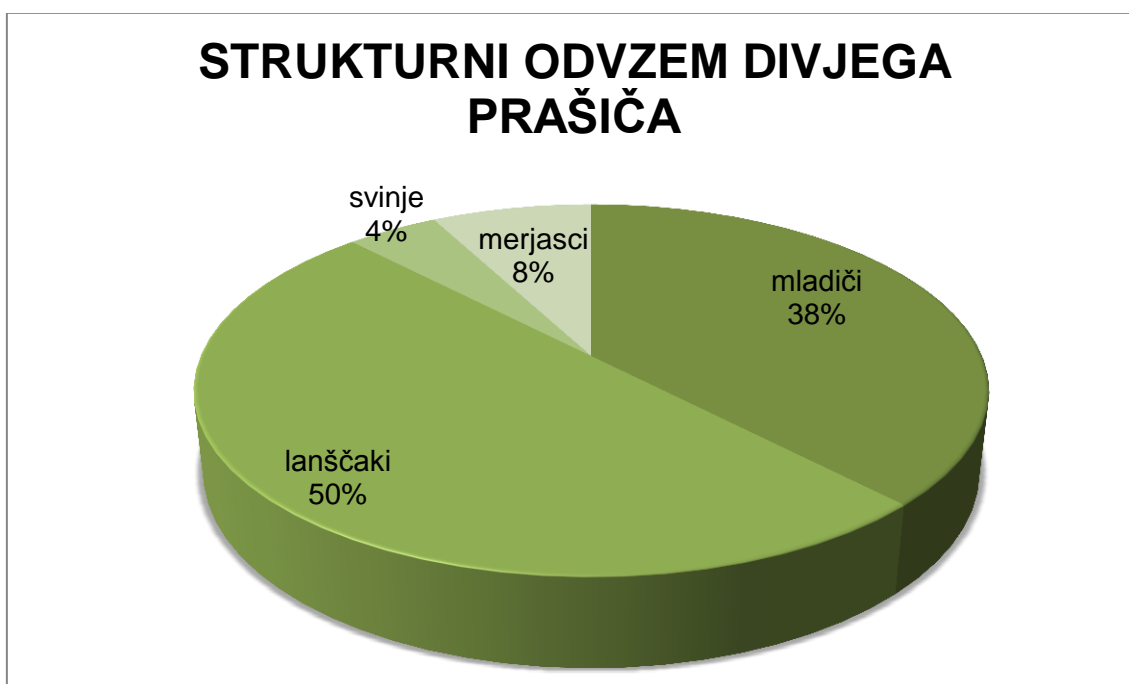
Odstrela v MLGB je bilo med leti 2005 in 2013 torej 94 % vsega odvzema divjih prašičev. Največji odstrel je bil dosežen v letih 2012 in 2013 in sicer po 17 % v posameznem letu glede na celoten odvzem, kar nakazuje, da se zadnja leta divji prašič pogosteje zadržuje na tem območju. Tudi prostorska porazdelitev odstrela divjega prašiča je v zadnjih dveh letih porazdeljena po skoraj celotnem ozemlju MLGB, razen v lovišču Strojna. Tudi v letu 2007 je bil odvzem divjih prašičev relativno velik (14 % odvzema v celotnem proučevanem obdobju), vendar je iz preglednice 7 razvidno, da so se v tem obdobju divji prašiči zadrževali samo v loviščih na območju Zgornje Mežiške doline (Bistra, Koprivna-Topla, Pogorevc).

Glede na odstrel vrste, v letih 2005 do 2013 (preglednica 8) lahko sklepamo, da se divji prašič redno zadržuje na območju lovišča Bistra (34 % celotnega odstrela v MLGB) in lovišča Pogorevc (32 % celotnega odstrela v MLGB). Ostala lovišča so le prehodna območja, kjer se prašiči gibljejo ob iskanju hrane in počivališč. Občasno se divji prašiči predstavljajo iz območja na območje, kjer imajo več hrane za lažje preživetje in se tam zadržujejo, dokler je hrana in mir. Zaradi potrebe po hrani in prostoru so se divji prašiči začeli zadrževati tudi na območju drugih lovišč MLGB.

**Preglednica 8: Odstrel divjega prašiča v MLGB med leti 2005 in 2013.**

LOVIŠČE	LETO									SKUPAJ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Bistra	3	2	3	1	3	3	5	8	1	29
Koprivna-Topla	0	0	4	0	0	0	0	0	0	4
Pogorevc	2	5	5	4	4	1	1	3	2	27
Peca	0	0	0	0	1	0	3	2	5	11
Jamnica	1	0	0	1	0	1	0	1	4	8
Prežihovo	1	1	0	2	0	0	0	0	2	6
Strojna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>SKUPAJ</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>12</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>5</b>	<b>9</b>	<b>14</b>	<b>14</b>	<b>85</b>

Želena struktura odvzema divjega prašiča pri ohranjanju številčnosti populacije je 5-10 % starejših svinj in merjascev, 20-30 % lanščakov in 60-70 % mladičev ne glede na spol (Krže, 2012). Takšna struktura odvzema naj bi pripomogla k vzdrževanju konstantne številčnosti divjega prašiča v nekem območju.



**Slika 14: Prikaz strukturnega odvzema divjega prašiča na območju MLGB v obdobju 2005 do 2013.**

Kot lahko razberemo iz slike 15, odvzem divjega prašiča na območju MLGB precej odstopa od zelene (ciljne) strukture odvzema. Odvzem mlajših živali (mladiči in lanščaki) skupaj je na območju MLGB 88 %, od tega samo 38 % mladičev obeh spolovin kar 50 % lanščakov oz. lanščakinj. Odvzem starejših živali, svinj in merjascev, pa je na območju MLGB 12 % vsega odvzema. Na tem območju je bilo odvzetih 7 merjascev, od tega je bil en merjasec poginul v lovišču Koprivna-Topla, ostali so bili opljenjeni v loviščih Bistra, Pogorevc in Peca. Svinje so bile odstreljene štiri, vse po letu 2009 na območjih lovišč Bistra in Peca.

### Preglednica 9: Strukturni odvzem divjega prašiča po letih na območju MLGB.

STRUKTURNI RAZRED DIVJEGA PRAŠIČA	LETO									SKUPAJ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
mladiči moškega spola	4	3	5	0	0	0	1	4	1	18
mladiči ženskega spola	0	1	3	2	2	0	1	5	2	16
lanščaki moškega spola	1	5	2	1	2	1	5	1	5	23
lanščaki ženskega spola	2	2	0	7	3	1	2	1	4	22
merjasci	0	0	2	0	1	1	0	2	1	7
svinje	0	0	0	0	0	2	0	1	1	4
<b>SKUPAJ</b>	<b>7</b>	<b>11</b>	<b>12</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>5</b>	<b>9</b>	<b>14</b>	<b>14</b>	<b>90</b>

#### 6.2.1 Povzetek analiz odvzema divjega prašiča v MLGB

Na območju Mežiškega lovsko-gojitvenega bazena je bilo v obdobju od leta 2005 do 2013 odvzetih 90 osebkov divjih prašičev. Od tega je bilo 6 % ostalega odvzema, večinoma povoz na cesti, en merjasec pa je bil evidentiran kot neznane izgube.

85 divjih prašičev je bilo uplenjenih, skoraj dve tretjini v loviščih Bistra in Pogorevc. To sta tudi edini lovišči v MLGB, kjer so bili divji prašiči uplenjeni vsako leto. V lovišču Peca-Mežica in lovišču Jamnica, kjer je bilo skupno uplenjenih 19 divjih prašičev, je opazno, da do odstrela le-teh prihaja predvsem po letu 2010, odstrel se z leti povečuje. V lovišču Koprivna so v letu 2007 uplenili dva mladiča in dva lanščaka, od tistega leta naprej pa ni prišlo do odstrela. V lovišču Prežihovo so v tem obdobju uplenili 6 prašičev, a z večletnimi premori. Le v lovišču Strojna v celotnem obdobju niso uplenili nobenega divjega prašiča, kar je po vsej verjetnosti posledica lege, tj. ob spodnjem delu in na levem bregu reke Meže.

Strukturni odvzem divjih prašičev je bil v proučevanem obdobju na območju MLGB v razmerju:

Svinje : merjasci : lanščaki : mladiči = 4 : 8 : 50 : 38.

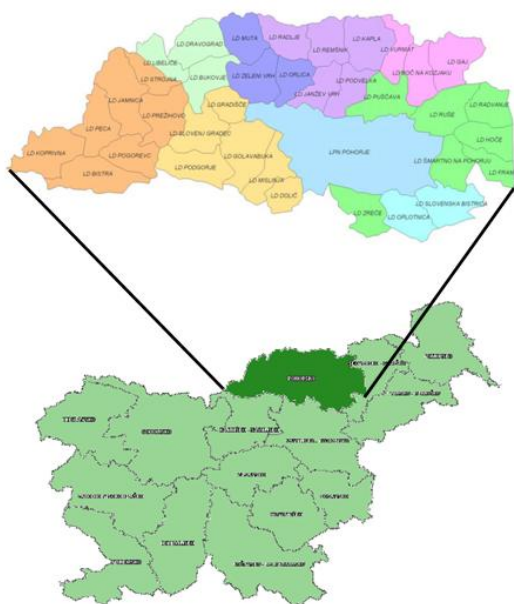
Prevladuje torej odstrel mlajših živali (88 % je bilo skupaj odstreljenih mladičev in enoletnih živali), vendar predvsem na račun zelo velikega odstrela enoletnih živali. Precej pomemben pa je odstrel mladičev, ki so zaradi zelo zgodnjega vstopa v razmnoževalni proces glavni vir prirastka te vrste (zbrano v Jelenko idr, 2011); posledično lahko pričakujemo, da bo ob takšni strukturi odvzema populacije divjega prašiča v Mežiškem LGB še naprej naraščala.

## 7 PRIMERJAVA S POHORSKIM LOVSKO-UPRAVLJAVSKIM OBMOČJEM

Odvzem jelenjadi in divjih prašičev v Mežiškem LGB v nadaljevanju primerjam s podatki vseh lovišč v upravljanju lovskih družin v Pohorskem LUO, tj. brez podatkov za LPN Pohorje, in sicer za obdobje 2006 – 2013.

### 7.1 POHORSKO LOVSKO-UPRAVLJAVSKO OBMOČJE

Pohorsko LUO (PLUO) je nastalo tako, da je bil iz Pohorskega LGO izločen subpanonski del, kjer prevladujejo nižinska lovišča s srnjadjo, malo divjadjo in muflonom na Boču. Je prostor, ki sega od Maribora na vzhodu preko Pohorja in Kozjaka, Košenjaka, Uršlje gore, Smrekovca, vse do Pece in Raduhe ter Olšave na zahodu (slika 10). Nastalo LUO je ekološko zaokroženo območje, pretežno gozdnate krajine sredogorja s podobnimi življenjskimi razmerami. Skoraj v celoti se prekriva s populacijskim območjem ekološko bolj vplivnih vrst divjadi, kot sta gams in predvsem navadni jelen (Pridigar idr., 2007).



**Slika 15: Položaj Pohorskega LUO v Sloveniji in lovišča v PLUO (vir: LUN, 2007).**

Celotna površina lovišč v Pohorskem LUO znaša 165.189 ha (8 % celotnega slovenskega ozemlja), lovne površine je 155.888 ha, nelovne površine pa 9.301 ha, kar predstavlja 5,6 % (Miklašič, 2012, preglednica 10). Med nelovne površine uvrščamo:

- površine, kjer je iz naravovarstvenih razlogov trajno prepovedan lov na vse vrste divjadi;
- površine naselij in zaselkov;
- javne in zasebne parke ter pokopališča;
- vrtove, nasade, sadovnjake, drevesnice in intenzivne kmetijske kulture, ograjene z ograjami, ki ne dovoljujejo prehoda zajcu ali parkljasti divjadi;
- z ograjo obdani industrijske in druge objekte;
- površine vseh vrst obor, razen lovnih;
- otroška in športna igrišča, redno obiskovana in označena sprehajališča, kopališča in podobne objekte;
- površine, na katere dostop ni dovoljen;
- površine vseh javnih cest, prog in druge tovrstne površine (Uradni list RS, št. 16/2004).

**Preglednica 10: Lovišča v PLUO in njihova površina (vir: ZGS, 2014).**

	IME LOVIŠČA	UPRAVNA ENOTA	POVRŠINA [ha]		
			SKUPNA	LOVNA	NELOVNA
1	Koprivna - Topla	Ravne na Koroškem	4.911	4.845	66
2	Bistra	Ravne na Koroškem	5.519	5.445	74
3	Peca	Ravne na Koroškem	4.485	4.234	251
4	Pogorevc	Ravne na Koroškem	3.745	3.612	133
5	Podgorje	Slovenj Gradec	4.950	4.793	157
6	Slovenj Gradec	Slovenj Gradec	4.097	3.674	423
7	Prežihovo	Ravne na Koroškem	3.470	3.146	324
8	Jamnica	Ravne na Koroškem	5.850	5.502	348
9	Strojna	Ravne na Koroškem	2.342	2.196	146
10	Libeliče	Dravograd	2.514	2.332	182
11	Dravograd	Dravograd	3.849	3.641	208
12	Bukovje Otiški Vrh	Dravograd	3.734	3.419	315
13	Gradišče	Slovenj Gradec	2.580	2.417	163
14	Golavabuka	Slovenj Gradec	5.048	4.698	350
15	Mislinja	Slovenj Gradec	3.266	3.067	199
16	Dolič	Slovenj Gradec	2.921	2.797	124
17	LPN Pohorje	Maribor	27.513	27.172	341
18	Zeleni vrh	Radlje ob Dravi	4.415	4.181	234
19	Muta	Radlje ob Dravi	4.191	3.938	253
20	Radlje	Radlje ob Dravi	3.037	2.816	221
21	Orlica	Radlje ob Dravi	3.123	3.003	120
22	Janžev vrh	Radlje ob Dravi	3.228	3.114	114
23	Remšnik	Radlje ob Dravi	3.772	3.612	160
24	Podvelka	Radlje ob Dravi	2.992	2.911	81
25	Kapla	Radlje ob Dravi	4.802	4.663	139
26	Puščava	Ruše	3.687	3.475	212
27	Vurmat	Ruše	2.510	2.442	68
28	Boč na Kozjaku	Ruše	3.449	3.239	210
29	Gaj nad Mariborom	Maribor	4.588	4.418	170
30	Ruše	Ruše	4.747	4.391	356
31	Radvanje	Maribor	3.180	2.073	1.107
32	Hoče	Maribor	4.156	3.639	517
33	Fram	Maribor	2.802	2.541	261
34	Šmartno na Pohorju	Slovenska Bistrica	3.454	3.333	121
35	Slovenska Bistrica	Slovenska Bistrica	4.157	3.658	499
36	Oplotnica	Slovenska Bistrica	3.963	3.647	316
37	Zreče	Konjice	4.142	3.803	339
	<b>SKUPAJ</b>		<b>165.189</b>	<b>155.888</b>	<b>9.301</b>

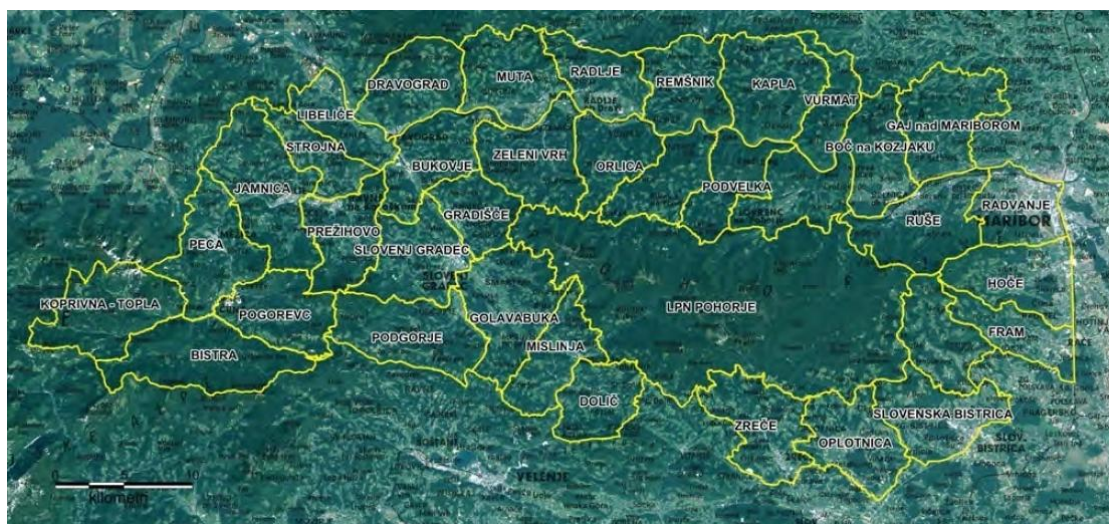
PLUO zajema 36 lovišč v upravnih enotah Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Dravograd, Radlje ob Dravi, Ruše, Maribor, Slovenska Bistrica in Slovenske Konjice. V PLUO je tudi lovišče s posebnim namenom (LPN) Pohorje, katero zajema 17 % celotnega PLUO. LPN je prostorsko zaokrožena celota in sega od okoli 900m nadmorske višine pa vse do vrha

Pohorja. Zajema osrednji življenjski prostor navadnega jelena in gamsa. Celotno LPN Pohorje spada v predlagani Regionalni park Pohorje, pretežni del pa tudi v območje Natura 2000 (Miklašič idr., 2014).

### 7.1.1 Značilnosti pohorskega lovsko-upravljskega območja

#### 7.1.1.1 Gozdovi v PLUO

Gozd z gozdnim robom je najpomembnejši življenjski prostor večini divjih živali v LUO. Pohorsko LUO spada med bolj gozdnata območja v državi. Z gozdovi je poraslo kar 71 % celotne površine LUO. Gozdovi izrazito prevladujejo v višjih predelih pogorij, kjer so tudi najobsežnejši gozdni kompleksi. V zgornjem delu tega pasu prav tako prevladujejo gozdovi. Teh je proti dolini vse manj. Dolinski del je v večji meri v uporabi kmetijstva in urbanizacije. Tudi v tej krajini je delež gozdov še dokaj velik. Najdemo tudi večje gozdne komplekse (Mučka dobrava, Slovenjgraška dobrava). Ravninskega dela je zelo malo (Pridigar idr., 2007).



Slika 16: Lovišča v PLUO, prikaz gozdnosti območja (vir: ZGS, 2012).

#### 7.1.1.2 Kmetijska zemljišča v PLUO

V LUO znaša delež kmetijskih zemljišč 23 %. Gozd se vztrajno širi na kmetijske površine, zato je njihov delež v stalnem upadanju. Po načinu rabe kmetijskih zemljišč močno prevladujejo travnate površine. Skupaj jih je kar 74 %. Njiv je 17 %, sadovnjakov 9 %. Med kmetijskimi kulturami prevladujejo travišča, sledi koruza, krompir in žito.

Največ kmetijskih zemljišč je v dolinah, posamezni celki pa ležijo tudi nad 1000 m nadmorske višine, kjer je zaraščanje najbolj intenzivno.

Za divjad so zelo pomembne planje na vrhu Pohorja in v koroških gorah. Razen na Peci so vse ostale planje antropogenega izvora. Ohranili jih bomo le z načrtnim vzdrževanjem (Pridigar idr., 2007).

#### 7.1.1.3 Vode in mokrišča v PLUO

Za območje, ki ga tvori v pretežni meri nepropustno geološka podlaga (granit, tonalit, peščenjaki itn.) in pade letno do 1500 mm padavin, so značilni številni vodni izviri po gorah, pobočjih in nižjih legah. Zbirajo se v studence in potoke, ki se zlivajo v večje reke. Svojestven pečat LUO daje reka Drava. V smeri Z – V teče skoraj skozi celotno območje. Vanjo se izlivajo večji potoki in reke, kot so: Mislinja, Meža, Bistrica, Vuhreščica, Velka, Radoljna in Lobnica. Z izgraditvijo elektrarn na reki Dravi so nastala za kar šestimi pregradami prava jezera, številna poplavna območja, zatoki, otoki, mokrišča, trstičja in prodni nanosi (Pridigar idr., 2007).

### 7.1.2 Navadni jelen v Pohorskem lovsko-upravljavskem območju

V vseh loviščih, s katerimi upravljajo lovske družine v Pohorskem lovsko-upravljavskem območju, je bilo od leta 2006 do 2013 odvzetih 2047 osebkov navadnega jelena (preglednica 11). Lovišča z največjim odstrelom so: Puščava (367), Koprivna-Topla (201), Šmartno na Pohorju (190), Podvelka (156) in Bistra (144), katera so skupno izvršila odvzem, večji od 51 %. V ostalih loviščih je številčnost jelenjadi manjša in s tem tudi nižja stopnja odvzema jelenjadi. V PLUO, katero zajema 36 loviščih, je le 11 lovišč, ki so v obdobju od leta 2006 do 2013 imele odvzem jelenjadi manjši od 10 osebkov ali niso uplenila nobenega osebkov jelenjadi. Od tega so štiri LD uplenile po en osebek, tri lovske družine pa nobenega (Strojna, Dravograd, Muta).

**Preglednica 11: Odvzem navadnega jelena v PLUO v obdobju 2006-2013, glede na lovišče**

ZAP. ŠT.	LOVIŠČE	ODVZETA JELENJAD	ZAP. ŠT.	LOVIŠČE	ODVZETA JELENJAD
1	Koprivna - Topla	201	19	Radlje	3
2	Bistra	144	20	Orlica	18
3	Peca	22	21	Janžev vrh	71
4	Pogorevc	91	22	Remšnik	7
5	Podgorje	91	23	Podvelka	156
6	Slovenj Gradec	14	24	Kapla	30
7	Prežihovo	1	25	Puščava	367
8	Jamnica	7	26	Vurmat	54
9	Strojna	0	27	Boč na Kozjaku	84
10	Libeliče	1	28	Gaj nad Mariborom	23
11	Dravograd	0	29	Ruše	108
12	Bukovje Otiški vrh	1	30	Radvanje	1
13	Gradišče	17	31	Hoče	71
14	Golavabuka	19	32	Fram	68
15	Mislinja	23	33	Šmartno na Pohorju	190
16	Dolič	23	34	Slovenska Bistrica	20
17	Zeleni vrh	18	35	Oplotnica	7
18	Muta	0	36	Zreče	96
<b>SKUPAJ ODVZEM: 2047</b>					

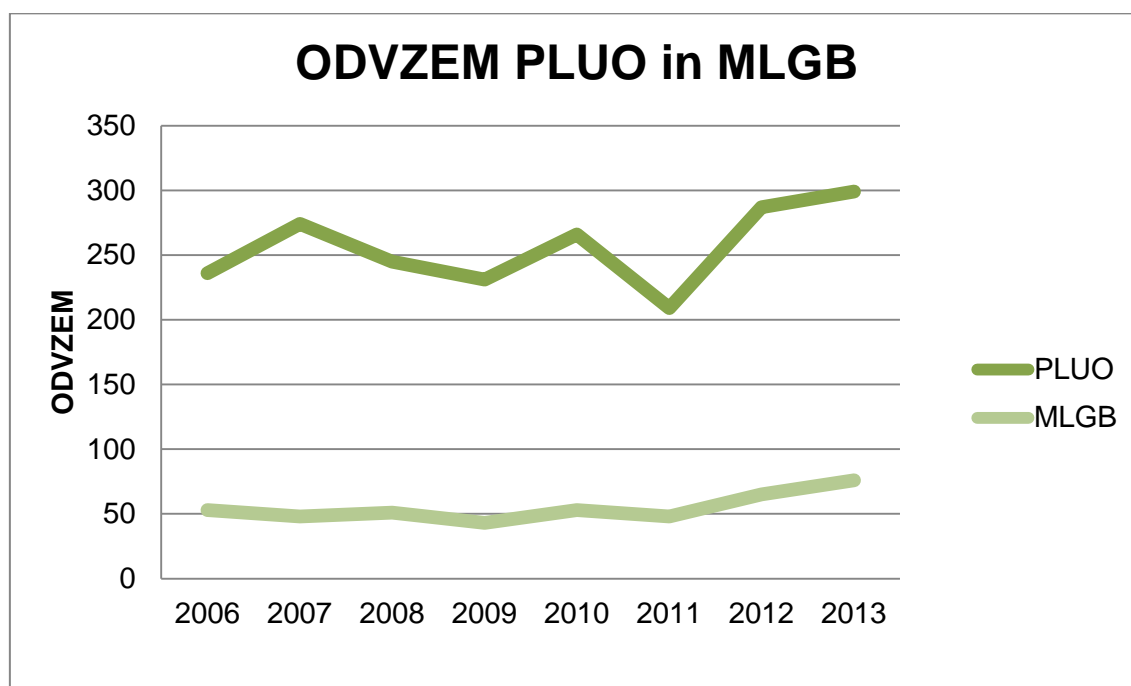
V MLGB je bilo v obdobju 2006 do 2013 bilo odvzetih 465 osebkov navadnega jelena, kar predstavlja 23 % odstrela v PLUO. Poudariti moramo, da sta lovišči Koprivna-Topla in Bistra, lovišči, ki jih v PLUO uvrščamo v sam vrh odvzema navadnega jelena, saj predstavlja odvzem samo v teh dveh loviščih kar 17 % celotnega odvzema v PLUO.



**Preglednica 12: Odvzem navadnega jelena v PLUO in MLGB med leti 2006 in 2013.**

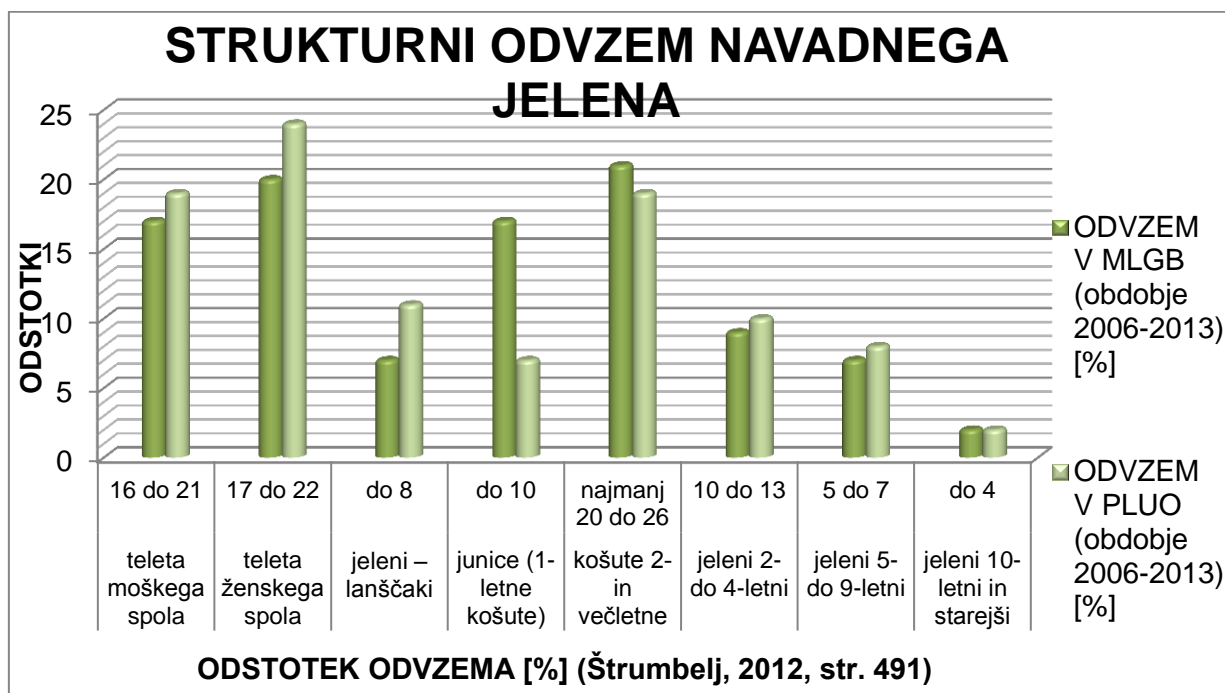
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<b>PLUO</b>	236	274	245	231	266	209	287	299
<b>MLGB</b>	53	48	51	43	53	48	65	76

Če primerjamo odvzem v Pohorskem LUO in Mežiškem LGB v posameznih letih, lahko opazimo, da do večjih odstopanj med leti ni prišlo (preglednica 12). Tako kot je odvzem nihal v celotnem območju PLUO, se je odvzem gibal tudi v MLGB. Do manjšega neravnovesja je prišlo leta 2007, ko je bil odvzem jelenjadi v PLUO v primerjavi s preostalimi leti dokaj visok, medtem ko je bil odvzem v MLGB relativno majhen. Drugih večjih odstopanj med leti ni zaznati (preglednica 12, slika 15).



**Slika 17: Primerjava odvzema navadnega jelena v PLUO in MLGB med leti 2006 in 2013.**

Slika 18 prikazuje strukturni odvzem navadnega jelena v PLUO in MLGB v primerjavi z zelenim strukturnim odvzedom (Štrumbelj, 2012). Tako lahko vidimo, da je gospodarjenje z navadnim jelenom na celotnem PLUO zelo uspešno, ne le na območju MLGB, saj nikjer ni bistvenega preseganja zelenih strukturnih deležev. Odvzem v MLGB najbolj presega zeleni odvzem v strukturnem razredu junice oz. 1-letne košute, kjer je prekoračena meja za 7 %, nasprotno pa jena območju celotnega PLUO meja tega strukturnega razreda pod mejo zelenega odvzema. Do rahlega (3 %) odstopanja odvzema navzgor v PLUO prihaja pri enoletnih jelenih – lanščakah.



**Slika 18: Primerjava strukturnega odvzema jelenjadi MLGB in PLUO z želenim odvzemom.**

V obdobju 2006 in 2013 je bilo v PLUO odvzetih 2047 osebkov jelenjadi, od tega je bilo 8 % ali 159 osebkov ostalega odvzema (preglednica 13), 1888 osebkov je bilo odstreljenih. Glede na to, da MLGB zajema le 18 % PLUO, je manj tudi ostalega odvzema jelenjadi premo sorazmerno s površino območja, saj je ostalega odvzema v MLGB 18 % (31 osebkov) vsega ostalega odvzema v PLUO.

**Preglednica 13: Ostali odvzem navadnega jelena v PLUO v obdobju 2006–2013 po letih.**

OSTALI ODVZEM	LETO								SKUPAJ
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
bolezni	5	0	1	0	0	0	3	0	9
kosilnica	0	1	0	0	1	0	0	0	2
krivolov	3	2	5	5	1	1	3	2	22
povoženo na cesti	5	3	4	2	6	3	4	4	31
povoženo na železnici	2	1	5	2	5	3	3	8	29
psi	0	0	0	0	1	0	0	0	1
neznano	15	6	3	8	2	2	3	10	49
drugo	1	0	0	1	2	5	5	2	16
<b>SKUPAJ</b>	<b>31</b>	<b>13</b>	<b>18</b>	<b>18</b>	<b>18</b>	<b>14</b>	<b>21</b>	<b>26</b>	<b>159</b>

V MLGB je bilo v analiziranem obdobju 31 osebkov ostalega odvzema, ki so se zgodili kot povoz, bolezni, krivolov in neznani odvzem. Na območju celotnega Pohorskega LUO lahko skozi leta opazimo tudi druge vrste ostalega odvzema iz lovišča, kot so: povoz na železniški

progi (lovišči Podvelka, Puščava), potepuški psi (lovišče Ruše), kosilnica (lovišči Podgorje, Šmartno na Pohorju) ter drugo.

Največ ostalega odvzema jelenjadi v PLUO je zaradi cest in železnic, ki skupaj predstavljajo 38 % celotnega ostalega odvzema jelenjadi v tem območju. Poleg povožene jelenjadi je veliko tudi neznanega in drugega odvzema. Presenetljivi so rezultati o velikem krivolovu na območju Pohorskega LUO, saj je ta predstavljal kar 22 osebkov (14 %) vsega ostalega odvzema (Preglednica 13).

Največji ostali odvzem navadnega jelena v Pohorskem LUO je bil leta 2006 (31 živali), najmanjši leta 2007 (13 živali) in 2011 (14 živali), povprečen odvzem v PLUO zaradi drugih vzrokov je 20 osebkov navadnega jelena letno.

### 7.1.3 Divji prašič v Pohorskem lovsko-upravljavskem območju

V Pohorskem LUO je bilo v obdobju med leti 2006 in 2013 odvzetih 2339 divjih prašičev (preglednica 14). Lovišča z največ odvzetimi divjimi prašiči so: Gaj nad Mariborom (366), Boč na Kozjaku (351), Ruše (218), Šmartno na Pohorju (197), Fram (133) in Vurmat (130). Ta lovišča so v teh letih skupaj odvzele 1395 divjih prašičev, kar predstavlja 60 % celotnega odvzema v PLUO. Ostalih 40 % se porazdeli med ostalih 27 lovskih družin, ki skupaj povprečno letno odvzamejo 35 divjih prašičev. Tri lovišča v PLUO v analiziranem obdobju niso odvzele nobenega divjega prašiča (Strojna, Libeliče, Dravograd)

**Preglednica 14: Odvzem divjega prašiča v PLUO med leti 2006 in -2013.**

ZAP. ŠT.	LOVIŠČE	ODVZEM DIVJEGA PRAŠIČA	ZAP. ŠT.	LOVIŠČE	ODVZEM DIVJEGA PRAŠIČA
1	Koprivna - Topla	5	19	Radlje	1
2	Bistra	27	20	Orlica	57
3	Peca	11	21	Janžev vrh	25
4	Pogorevc	25	22	Remšnik	25
5	Podgorje	117	23	Podvelka	48
6	Slovenj Gradec	7	24	Kapla	57
7	Prežihovo	5	25	Puščava	66
8	Jamnica	10	26	Vurmat	130
9	Strojna	0	27	Boč na Kozjaku	351
10	Libeliče	0	28	Gaj nad Mariborom	366
11	Dravograd	0	29	Ruše	218
12	Bukovje Otiški Vrh	25	30	Radvanje	38
13	Gradišče	36	31	Hoče	96
14	Golavabuka	48	32	Fram	133
15	Mislinja	16	33	Šmartno na Pohorju	197
16	Dolič	8	34	Slovenska Bistrica	52
17	Zeleni vrh	49	35	Oplotnica	70
18	Muta	3	36	Zreče	17

**SKUPAJ: 2339**

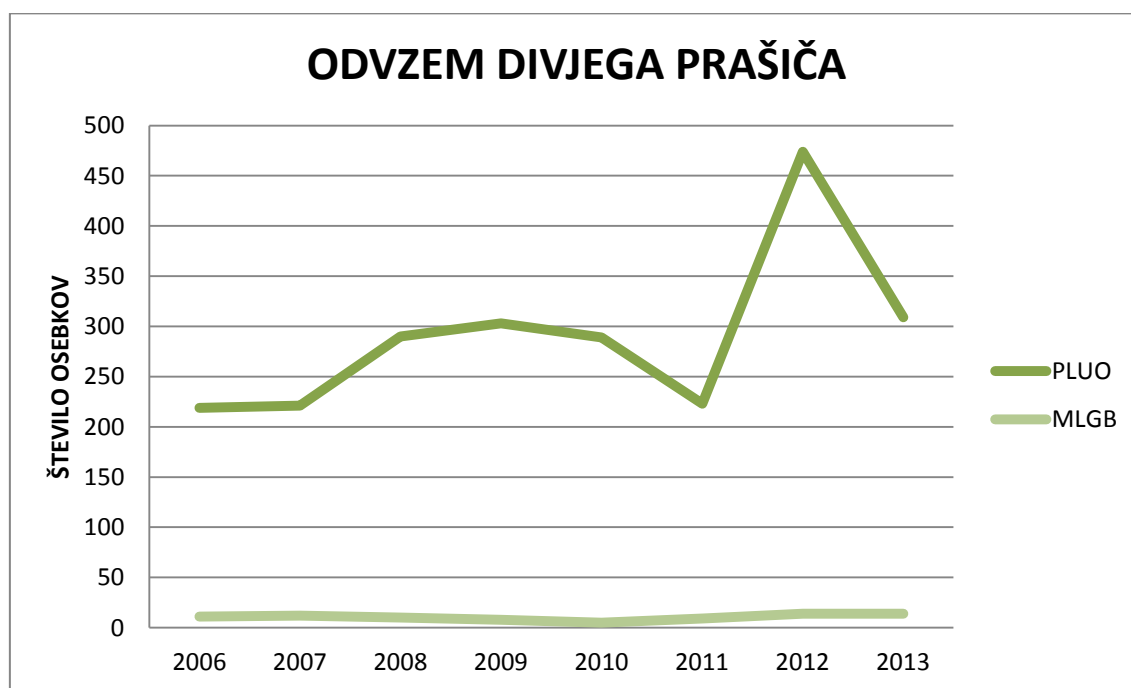
V obdobju od leta 2006 do 2013 je bilo na območju MLGB odvzetih 83 divjih prašičev, kar predstavlja samo 4 % celotnega odvzema v tem obdobju v PLUO. Divji prašič je na območju MLGB manj pogosta vrsta, vendar, kot smo lahko že spoznali, se iz leta v leto njena številčnost veča.

Tudi v celotnem Pohorskem lovsko-upravljavskem območju se odvzem divjega prašiča letno povečuje, v letu 2012 je bil rekordni odvzem, kar 474 divjih prašičev, kar predstavlja dvakratni povprečni letni odvzem divjih prašičev na območju PLUO. Povprečni odvzem divjega prašiča je 292 osebkov/letno (preglednica 15).

**Preglednica 15: Odvzem divjega prašiča v PLUO in MLGB med leti 2006 in 2013.**

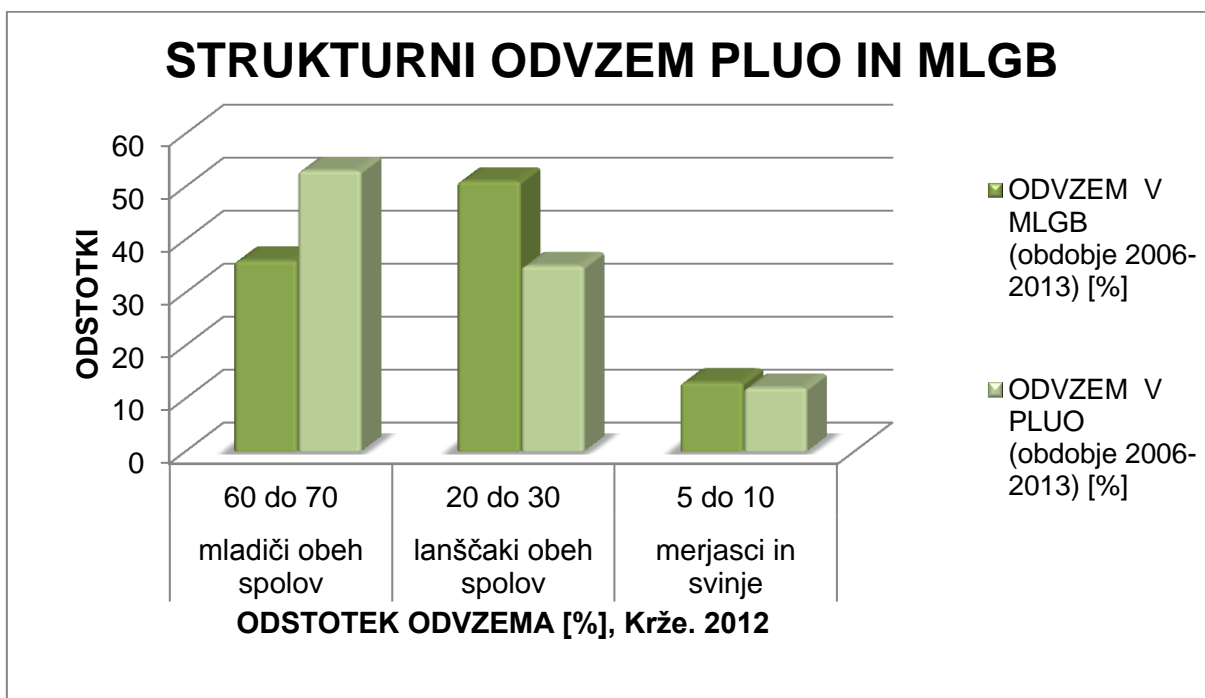
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<b>PLUO</b>	219	221	290	303	289	223	474	309
<b>MLGB</b>	11	12	10	8	5	9	14	14

Na sliki 20 je prikazana primerjava med letnim odvzemom divjih prašičev v PLUO in MLGB. Lahko opazimo, da je odvzem divjega prašiča v MLGB skoraj zanemarljiva v primerjavi s celotnim PLUO, vendar zadnja leta narašča, tako v celotnem PLUO kot tudi v MLGB.



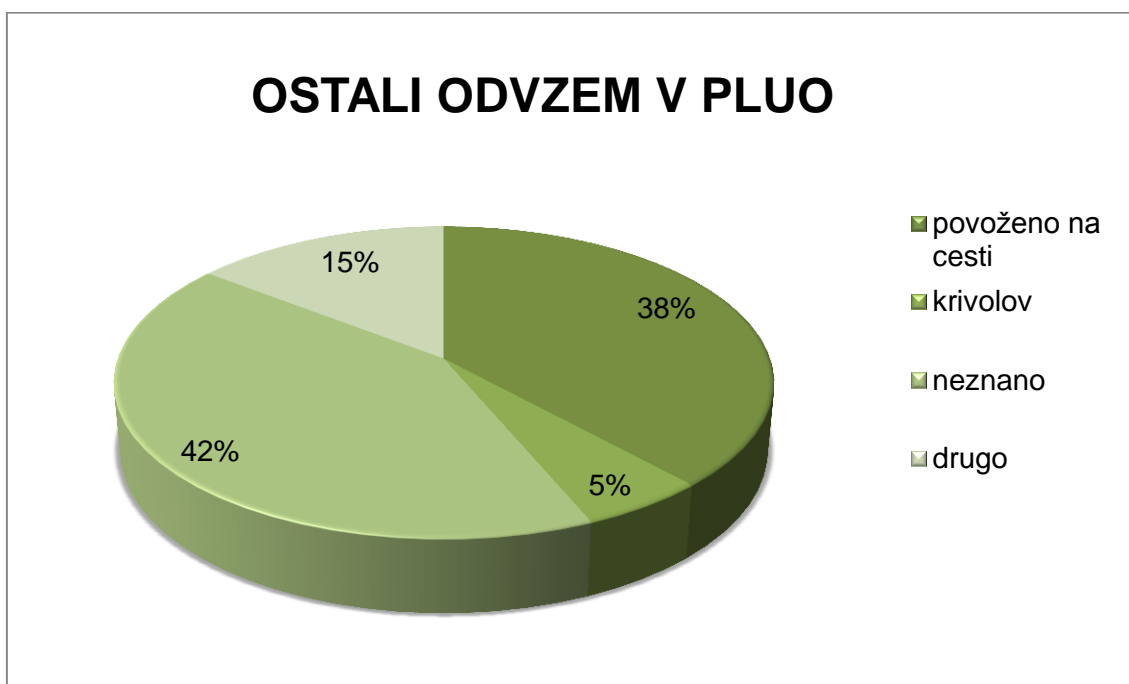
**Slika 19: Odvzem divjega prašiča v PLUO in MLGB v obdobju 2006–2013**

Strukturni odvzem divjega prašiča je v teoriji definiran tako, da naj bi bilo letno odvzeto 90 – 95 % mlajših osebkov, kamor uvrščamo mladiče ženskega in moškega spola ter lanščake ženskega in moškega spola. Ostali odvzem 5 – 10 % naj bi bil realiziran v kategoriji odraslih prašičev (svinji in merjascev). Takšen je tudi strukturni odvzem v MLGB in PLUO.



**Slika 20: Strukturni odvzem divjega prašiča v PLUO in MLGB v primerjavi z zelenim odvzemom (vir: Krže, 2012).**

V analiziranem obdobju je bilo od skupaj odvzetih 2339 divjih prašičev v PLUO 55 divjih prašičev odvzetih iz drugih razlogov, kot je odstrel; 42 % iz neznanega vzroka, 38 % povoženih na cesti, 15 % iz drugih razlogov ter 5 % zaradi krivolova (slika 22). V primerjavi z MLGB, kjer je bilo v enakem obdobju odvzetih 83 divjih prašičev, od tega 5 prašičev zaradi povoza in neznanega razloga je v celotnem PLUO absolutno število izgub sicer precej večje, vendar pa le-te v strukturi celotnega odvzema predstavljajo bistveno manjši delež. V PLUO je bilo v proučevanem obdobju iz ostalih razlogov odvzetih 2 % divjih prašičev, v MLGB pa kar 6 %.



**Slika 21: Ostali odvzema divjega prašiča v PLUO v obdobju 2006–2013.**

## **8 PRIMERJAVA S SOSEDNJIM KAMNIŠKO-SAVINJSKIM LOVSKO-UPRAVLJAVSKIM OBMOČJEM**

Kamniško-Savinjsko lovsko-upravljavsko območje (KSLUO) zajema 91.510 ha površine, kar pomeni, da je skoraj polovico manjše od Pohorsko lovsko-upravljavskega območja. Lovne površine zajema 86.419 ha ter nelovne površine 5.091 ha (Kladnik, 2014). KSLUO je sestavljeno iz 19 lovišč, s katerimi upravljajo lovske družine, PLUO pa ima 37 lovišč, s katerimi upravljajo lovske družine ter eno lovišče s posebnim namenom.

### **8.1 KAMNIŠKO-SAVINJSKO LOVSKO-UPRAVLJAVSKO OBMOČJE**

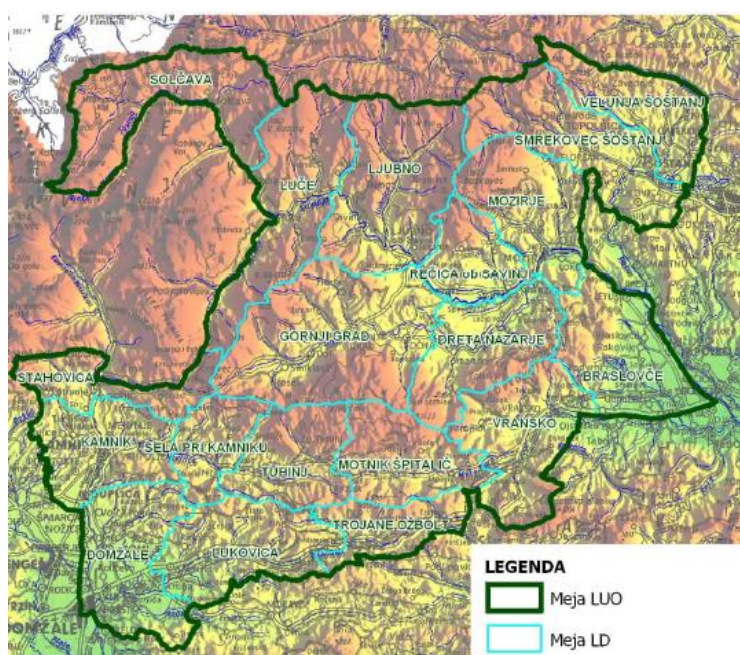
Kamniško-Savinjsko LUO obsega vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp z Menino planino, Dobrovljami in Tuhinjsko dolino z obrobniimi nižinskimi predeli ter vzhodni del Karavank z Raduho in Smrekovcem do obrobja Šaleške doline (slika 12). Območje spada v alpsko in predalpsko fitogeografsko območje. Značilnost LUO je gorski in predgorski svet, planote in alpske doline. Za osrednji del LUO je značilna velika gozdnatost in ohranjenost naravne krajine.

Upravno je območje razdeljeno na več upravnih enot: UE Mozirje - 7 lovišč, UE Velenje - 2 lovišči, UE Žalec – 2 lovišči, UE Kamnik – 5 lovišč in UE Domžale – 3 lovišča (preglednica 16). Povprečna skupna površina posameznega lovišča je 4.816 ha.

Lovišča povezuje dogovor o enotnem gospodarjenju z divjim prašičem in jelenjadjo v okviru Kamniško-Savinjskega lovsko-upravljavskega območja (Kladnik, 2014).

**Preglednica 16: Lovišča v Kamniško-Savinjskem LUO (vir: Kladnik, 2014).**

ZAP. ŠT.	LOVIŠČE	URAVNA ENOTA	POVRŠINA [ha]		
			SKUPAJ	LOVNA	NELOVNA
1	Solčava	Mozirje	6.047	5.963	84
2	Luče	Mozirje	6.317	6.184	133
3	Ljubno	Mozirje	7.122	6.932	190
4	Rečica	Mozirje	2.818	2.625	193
5	Mozirje	Mozirje	4.820	4.590	230
6	Smrekovec	Velenje	5.846	5.418	428
7	Velunja	Velenje	3.761	3.549	212
8	Gornji Grad	Mozirje	9.286	9.010	276
9	Dreta	Mozirje	4.869	4.658	211
10	Braslovče	Žalec	5.178	4.817	361
11	Vransko	Žalec	5.243	4.984	259
12	Stahovica	Kamnik	2.727	2.553	174
13	Kamnik	Kamnik	4.241	3.594	647
14	Sela	Kamnik	2.456	2.337	119
15	Tuhinj	Kamnik	3.807	3.692	115
16	Motnik-Špitalič	Kamnik	4.028	3.927	101
17	Domžale	Domžale	5.197	4.336	861
18	Lukovica	Domžale	5.057	4.700	357
19	Trojane-Ožbolt	Domžale	2.690	2.550	140
<b>SKUPAJ</b>			<b>91.510</b>	<b>86.419</b>	<b>5.091</b>



**Slika 22: Lovišča Kamniško-Savinjskega LUO (vir: ZGS, 2014).**

Kamniško-Savinjsko LUO na severnem delu meji na Pohorsko LUO. Lovišča Solčava, Luče in Ljubno mejijo tudi na MLGB oziroma na lovišča Koprivna-Topla, Bistra in Pogorevc.

### 8.1.1 Navadni jelen v Kamniško-Savinjskem lovsko-upravljavskem območju

Na območju Kamniško-Savinjskega LUO so v obdobju 2006–2013 skoraj vse lovišča imela odvzem navadnega jelena (preglednica 17). Lovišče Sela je edino, katero ni imelo odvzema te vrste, lovišča Kamnik, Velunja in Domžale so imele odvzema le po enega osebka te vrste, ostala lovišča pa so imela bistveno večji odvzem jelenjadi, s povprečnim odvzedom 51 osebkov na lovišče v celotnem proučevanem obdobju. Lovišča z največjim odvzedom jelenjadi v KSLUO pa so: Ljubno (145 odvzetih osebkov v obdobju 2006–2013), Luče (138), Gornji Grad (122).

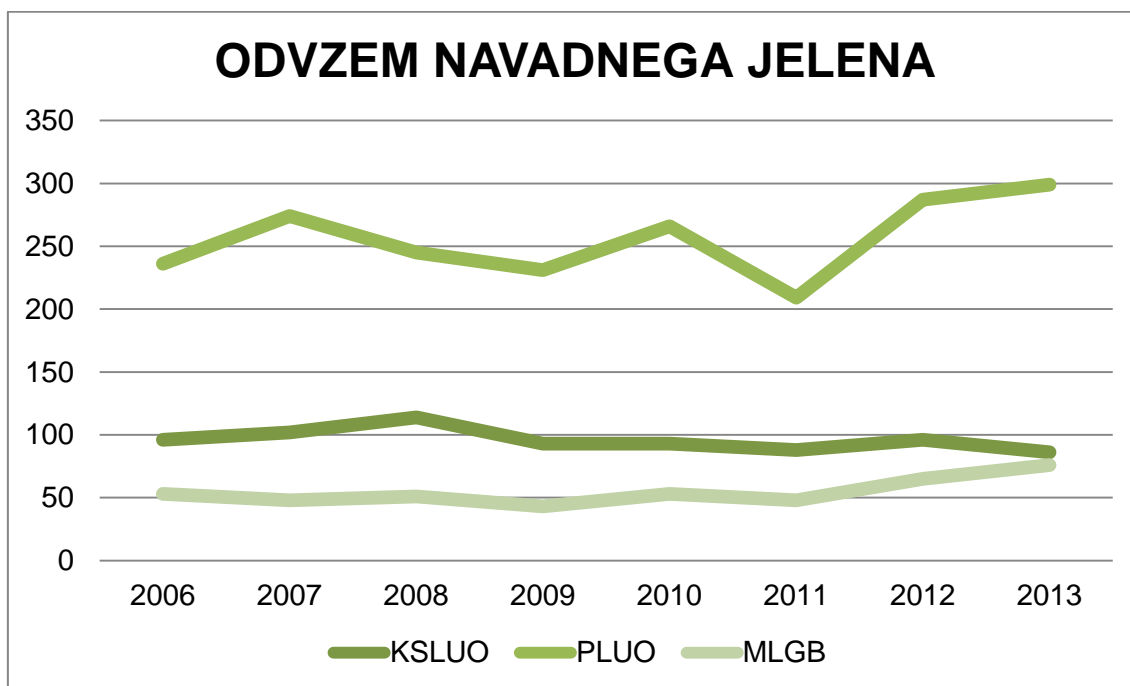
KSLUO ima odvzem jelenjadi glede na površino manjši od PLUO, saj je imelo v proučevanem obdobju 0,88 osebkov / 100 ha, PLUO pa 1,3 osebkov / 100 ha lovne površine. Največji odvzem glede na površino ima MLGB, saj so v obdobju 2006–2013 na 100 ha odvzeli 1,6 osebka.

**Preglednica 17: Odvzem navadnega jelena v KSLUO, v obdobju 2006 in 2013.**

	LOVIŠČE	ODVZEM		LOVIŠČE	ODVZEM
1	Solčava	80	11	Vransko	14
2	Luče	138	12	Stahovica	11
3	Ljubno	145	13	Kamnik	1
4	Rečica	13	14	Sela	0
5	Mozirje	31	15	Tuhinj	24
6	Smrekovec	27	16	Motnik-Špitalič	62
7	Velunja	1	17	Domžale	1
8	Gornji Grad	122	18	Lukovica	12
9	Dreta	15	19	Trojane-Ožbolt	30
10	Braslovče	41	<b>SKUPAJ</b>		<b>768</b>

Na sliki 24 lahko primerjamo odvzem navadnega jelena glede na leta v Pohorskem LUO, Kamniško-Savinjskem LUO ter v MLGB. Vidimo lahko, da je bil v prvih letih trend v vseh območjih enak in se je odvzem povečeval, nato je nekaj let bilo upadanje odvzema, v zadnjih letih pa je prišlo do sprememb glede na lovsko-upravljavsko območje. Tako je v PLUO in MLGB, ki spada v to LUO, zaznan trend večanja odvzema v zadnjih letih. Nasprotno je v KSLUO v zadnjih letih prišlo do upada odvzema navadnega jelena.





**Slika 23: Primerjava odvzema navadnega jelena v PLUO, KSLUO in MLGB, po letih.**

### 8.1.2 Divji prašič v Kamniško-Savinjskem lovsko-upravljalnem območju

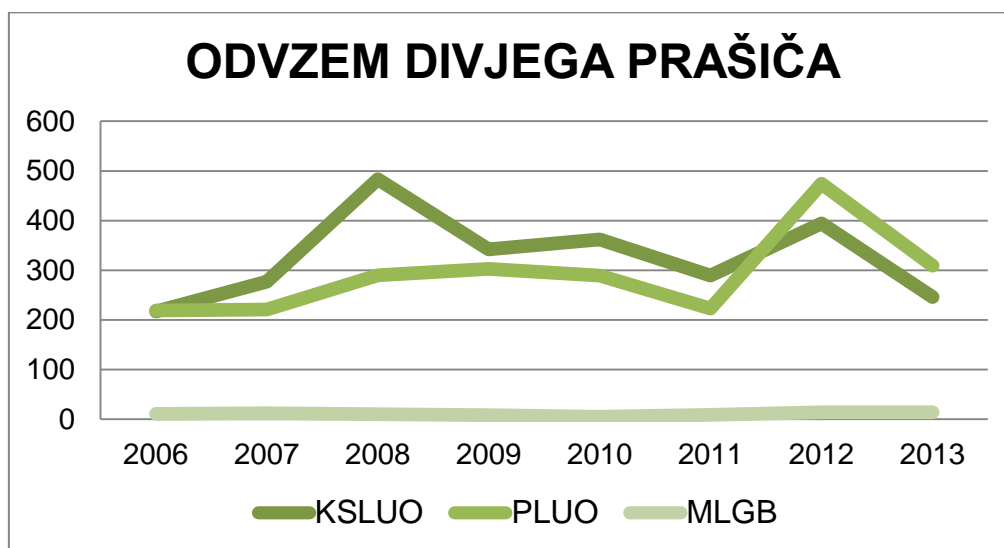
Na območju Kamniško-Savinjskega LUO so v obdobju 2006–2013 imela vsa lovišča odvzem divjega prašiča (preglednica 18). Lovišče Solčava je imelo edino samo en odvzem v 8-letnem obdobju, ostale lovske družine pa so imele odvzem višji. Povprečen odvzem v celotnem proučevanem obdobju je bil 145 osebkov na lovišče. Lovišča z največjim odvzedom divjega prašiča v KSLUO so: LD Braslovče (493 odvzetih divjih prašičev v obdobju 2006–2013), LD Vransko (373), LD Gornji Grad (323), LD Dreta (239). Te štiri lovišča na območju KSLUO dosegajo 55 % celotnega odvzema divjega prašiča v KSLUO.

KSLUO ima odvzem divjega prašiča glede na površino bistveno večji od PLUO, saj je v proučevanem osemletnem obdobju dosegalo odvzem 3,0 osebke / 100 ha, PLUO pa 1,3 osebkov / 100 ha lovne površine. Najmanjši odvzem glede na površino je v MLGB, in sicer 0,3 osebkov / 100 ha.

**Preglednica 18: Odvzem divjega prašiča v KSLUO po loviščih v obdobju 2006 in 2013.**

	LOVIŠČE	ODVZEM		LOVIŠČE	ODVZEM
1	Solčava	1	11	Vransko	373
2	Luče	76	12	Stahovica	9
3	Ljubno	87	13	Kamnik	44
4	Rečica	60	14	Sela	27
5	Mozirje	153	15	Tuhinj	86
6	Smrekovec	68	16	Motnik-Špitalič	175
7	Velunja	68	17	Domžale	101
8	Gornji Grad	323	18	Lukovica	87
9	Dreta	239	19	Trojane-Ožbolt	140
10	Braslovče	493	<b>SKUPAJ</b>		<b>2610</b>

Na sliki 25 lahko primerjamo odvzem divjega prašiča glede na leta v Pohorskem LUO, Kamniško-Savinjskem LUO ter Mežiško LGB. Vidimo lahko, da je odvzem v MLGB primerjalno zelo majhen. V MLGB lahko opazimo samo počasno rast odvzema divjega prašiča v zadnjih letih.



**Slika 24: Primerjava odvzema divjega prašiča v KSLUO, PLUO in MLGB, v obdobju 2006 in 2013.**

Če primerjamo PLUO in KSLUO, kjer je odvzem divjega prašiča zelo razgiban, lahko zaznamo podobne trende v sicer zelo izrazitih letnih nihanjih. V KSLUO je bilo v analiziranem obdobju leten povprečen odvzem 326 osebkov divjega prašiča, z izrazitima viškoma v leti 2008 in 2012 (slika 25), ko je bil tudi sicer dosežen rekordni odvzem divjih prašičev v Sloveniji (Pokorny in Jelenko, 2013). Zelo podobna medletna variabilnost odvzema divjega prašiča z izrazitimi viški (in kasnejšimi upadi) v istih letih, je bila ugotovljena tudi v ostalih državah srednje Evrope npr. Avstrija, Nemčija, na Češkem in na Madžarskem (Massei idr., 2014), kar je v prvi vrsti posledica vpliva prehranskih razmer oziroma obrodov plodonosnih drevesnih vrst leto pred izrazito kulminacijo odvzema divjih prašičev (zlasti v letu 2007 in 2011). Enako nihanje z izrazitim viškom odvzema te vrste v letu 2012, lahko zaznamo tudi v PLUO (slika 25), ko je odvzem divjih prašičev od letnega povprečja (243 osebkov/leto) navzgor odstopal za kar 230 osebkov.

### 8.1.3 Povzetek primerjav v KSLUO, PLUO in MLGB

Kamniško-Savinjsko LUO je v primerjavi s Pohorskim LUO površinsko veliko manjše, kljub temu pa tam lovci upravljajo z obema proučevanima vrstama divjadi. Številčnost jelenjadi je manjša v primerjavi s Pohorskim LUO, številčnost divjega prašiča pa je večja, kar je dobro razvidno že iz samega odvzema divjadi.

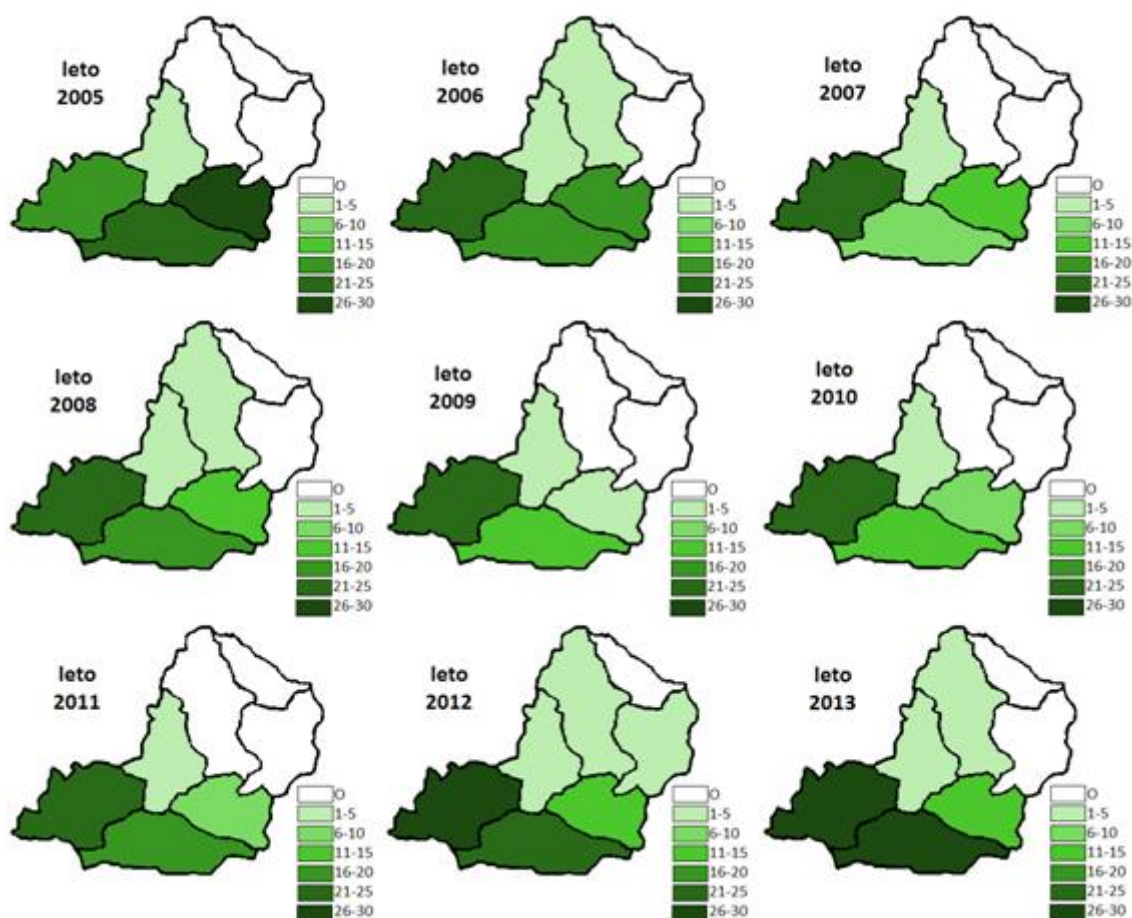
KSLUO je območje, kjer so v proučevanem obdobju v povprečju letno odvzeli 96 osebkov navadnega jelena in 326 osebkov divjega prašiča. To je v primerjavi s PLUO, kjer so letno v povprečju odvzeli 256 osebkov navadnega jelena in 292 divjih prašičev, zelo veliko, saj je PLUO za kar 69.694 ha večje od KSLUO. Zanimive so tudi časovne primerjave v odvzemu obeh vrst, ki kažejo, da so v Kamniško-Savinjskem LUO z ustreznim poseganjem v populacijo jelenjadi v zadnjih letih uspeli zaustaviti rast številčnosti te vrste, kar v Pohorskem LUO (in še zlasti v Mežiškem LGB) glede na pomembne škode, ki jih vrsta povzroča v gozdnih ekosistemih, ostaja izziv za prihodnje. V nobenem izmed proučevanih območji pa – podobno kot tudi sicer v Sloveniji, pa tudi drugih evropskih državah – v preteklih letih lovci ni uspelo zaustaviti rasti številčnosti divjega prašiča kot lovsko-upravljavsko zelo problematične in konfliktno vrste divjadi.

## 9 ŠIRJENJE ŽIVLJENJSKEGA PROSTORA VRST

Pri pregledu odvzema navadnega jelena in divjega prašiča v obdobju 2005 in 2013, je razvidno, da na območju Mežiškega lovsko-gojivnega bazena prihaja do rahlega vsakoletnega večanja populacije tako jelenjadi kot divjega prašiča in s tem povezanega širjenja njunega življenjskega prostora.

Na sliki 13 je prikazana intenziteta odvzema navadnega jelena na območju MLGB v obdobju 2005–2013. Z odtenki zelene barve je prikazano število uplenjenih osebkov navadnega jelena v posameznem lovišču. S podrobnim grafičnim prikazom po posameznih letih lahko vidimo, kako se je število odvzete jelenjadi spreminjalo v posameznih loviščih, kjer načrtno upravljajo z jelenjadjo, ter kako se je navadni jelen začel pojavljati tudi v loviščih, kjer s to vrsto ne upravljajo sistematično. V večini t.i. robnih lovišč v zadnjih letih uplenijo 1-5 osebkov navadnega jelena.

PRIKAZ ODVZEMA NAVADNEGA JELENA V MLGB, PO LETIH IN STEVILU OSEBKOV.



Slika 25: Prikaz odvzema navadnega jelena v MLGB v posameznih loviščih v obdobju 2005–2013.

Populacija navadnega jelena, ki se širi na območje Mežiškega LGB, je del SV dela Savinjsko-Karavanške populacije (Miklašič, 2012).

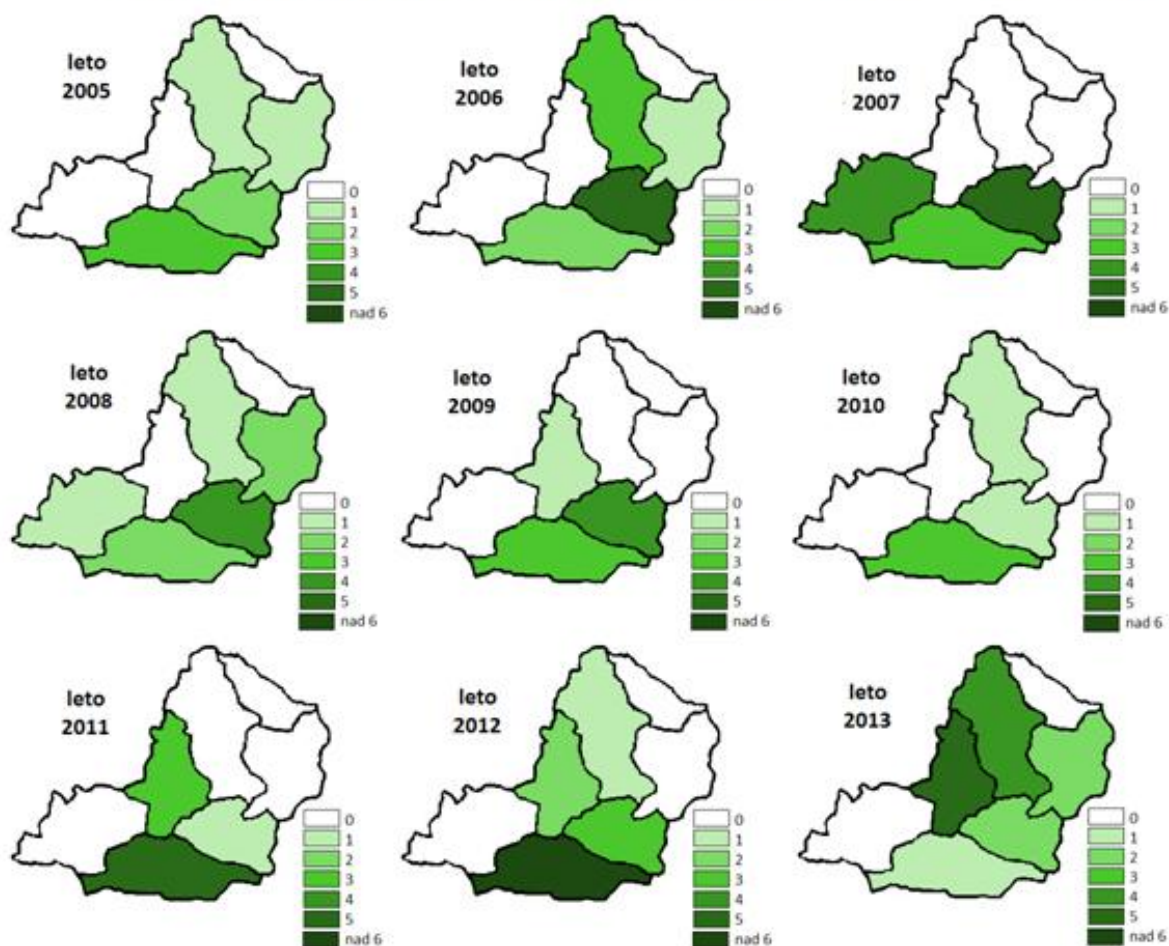
Podoben pojav širjenja navadnega jelena, kot je predstavljana v MLGB je značilen tudi drugje v Sloveniji (zbrano v Poličnik in Pokorny, 2010), pa tudi v številnih drugih evropskih državah, npr. v Veliki Britaniji, kjer je prostorsko širjenje jelenjadi konstantno prisotno, v prihodnje pa je pričakovan še dodaten porast širjenja vrste (Mayle, 1999).

Na porast številčnosti in prostorske razširjenosti navadnega jelena so v Veliki Britaniji pripravljene, saj imajo sprejeta načela upravljanja, katera so predstavljena širši javnosti ter zajemajo (Mayle, 1999):

- Ohranjanje dobrega zdravstvenega stanja v populaciji navadnega jelena.
- Primerno številčnost populacije, tj. usklajenost z nosilno zmogljivostjo prostora.
- Pravilno upravljanje z navadnim jelenom, da s časom ne preide v prekomerno številčnost (omejujejo kolonizacijo z dodatnimi vnosi te vrste).
- Sodelovanje z lastniki zemljišč.
- Težave zvečanjem številčnosti navadnega jelena rešujejo s kombiniranim pristopom, tj. z ustreznim načrtovanjem in upravljanjem habitatov, fizičnim varovanjem občutljivih območji ter z vzdrževanjem številčnosti jelenjadi na sprejemljivi ravni.

Populacija divjega prašiča se v MLGB širi predvsem iz Avstrije (delno pa tudi iz Kamniško-Savinjskega LUO), in sicer preko Košenjaka, Uršlje gore, Smrekovca, Olševe in Pece, kjer so obsežni habitati gozdnih kur (zavarovane vrste), katere zahtevajo specifično obravnavo, zato bi bilo željeno, da na tem območju divji prašič ne bi bil prisoten (Miklašič, 2012).

#### PRIKAZ ODVZEMA DIVJEGA PRAŠIČA V MLGB, PO LETIH IN STEVILU OSEBKOV.



**Slika 26: Prikaz odvzema divjega prašiča v MLGB.**

Na sliki 14 je prikazan prostorski odvzem divjega prašiča na območju MLGB v posameznih loviščih v obdobju 2005–2013. Odvzem se je gibal med 0–8 odvzetih osebkov na lovišče, z leti pa prihaja do prostorskega zamika, divji prašiči se pomikajo proti severnim loviščem MLGB.

V MLGB lahko opazimo, da v zadnjih letih poleg lovišč Bistra, Koprivna-Topla in Pogorevc, ki načrtno upravljajo z jelenjadjo in divjim prašičem, prihaja do rednega, vsako leto večjega odvzema teh vrst tudi v robnih loviščih, Peca-Mežica, Jamnica in Prežihovo. Lovišče Strojna v zadnjih letih nima odvzema ne jelenjadi in ne divjega prašiča, kar pripisujemo legi izven območja širjenja populacij obeh vrst.

Populaciji divjega prašiča in jelenjadi se širita iz Kamniško-Savinjskega LUO in prek državne meje z Avstrijo na območju gore Pece, preko lovišč Bistra, Koprivna-Topla in Pogorevc, počasi tudi v lovišča Peca, Jamnica in Prežihovo. Zaradi reliefnih značilnost, prehoda hribovitega območja v dolino oz. v območje velike naseljenosti (občini Prevalje in Ravne na Koroškem), glavne cestne povezave in porečja reke Meže na območju lovišča Strojna ti dve migratorni vrsti divjadi ne zahajata. Podobno je bilo pri natančnem pregledu koordinatoz. kilometrskih kvadrantov odvzete divjadi opazno, da ima lovišče Jamnica odvzem navadnega jelena in divjega prašiča le na območju levega brega reke Meže (Holmec, Poljana, Macigoj, Leše). Prav tako je pomembna informacija iz lovišča Prežihovo, kjer je iz natančnih podatkov o lokaciji odvzema razvidno, da jelenjad in divji prašiči v to območje prehajajo zlasti iz lovišča Pogorevc.

Pomemben podatek pri širjenju vrst je tudi struktura odvzema, iz katere je vidno, da je v prvih letih bila odvzeta velika večina moških osebkov obeh vrst (kar kaže na populaciji, ki se v neko območje zaradi znotraj vrstnih odnosov in disperzije osebkov moškega spola šele naseljuje), šele v zadnjih letih (po letu 2011) se je v odvzemu začel pojavljati tudi večji delež samic.

## **9.1 POSLEDICE ŠIRJENJA NAVADNEGA JELENA IN DIVJEGA PRAŠIČA**

Negativne posledice širjenja populacij navadnega jelena in divjega prašiča so vidne predvsem na gozdnih in kmetijskih površinah ter na materialni škodi in potencialni možnosti poškodbe ljudi ob trkih živali z motornimi vozili.

V raziskavi, ki je potekala na Irskem in je obsegala prostorsko širjenje in rast številčnosti različnih vrst jelenov tj. navadnega jelena, damjaka (*Dama dama*) in sika jelena (*Cervus nippon*), so opredelili negativne posledice, kot so:

- negativni vplivi na ekosisteme, habitate in rastlinstvo,
- škodo na kmetijskih površinah,
- nasprotja s cilji komercialne rabe zemljišč,
- povečano tveganje za trke z motornimi vozili (materialna škoda),
- potencialna možnost za smrtne žrtve ali hude telesne poškodbe ljudi pri trkih ter poškodbe oz. smrt živali,
- povečano tveganje prenosa bolezni na druge vrste in domače živali (Carden, 2011).

### **9.1.1 Posledice na gozdnih in kmetijskih površinah**

Poškodbe in iz tega izhajajoča škoda, ki jo v slovenskih gozdovih najpogosteje povzroča navadni jelen, delimo v tri sklope (Jakša, 2008):

- poškodbe zaradi objedanja drevesc v mladju in gošči (slika 15),
- poškodbe zaradi obgrizovanja skorje dreves in zaradi lupljenja drevesne skorje,
- poškodbe zaradi drgnjenja rogov.



**Slika 27: Večletno objedanje vršnih poganjkov navadne jelke (vir: Jakša, 2008).**

Škoda od divjadi ima ekološke, ekonomske, sociološke in iracionalne (emocionalne) okvire. Škoda od parkljaste divjadi je v bistvu interakcija med konkretnimi oblikami kmetijske proizvodnje in številčnostjo ter sezonsko razširjenostjo parkljaste divjadi. Na časovno in prostorsko pojavljanje, obseg in finančne posledice škode od divjadi vplivajo številni dejavniki in prožila, med katerimi so najpogosteje poudarjeni

- izpostavljenost (ranljivost) tradicionalnih oblik kmetijske proizvodnje škodi od divjadi,
- vrstna pestrost in velikost populacij parkljaste divjadi v širšem območju,
- prepletenost gozda in obdelovalnih površin, oziroma ugodnost razmerja med varovalno in prehransko funkcijo habitatov velikih rastlinojedcev,
- priljubljenost razširjenih kmetijskih kultur v sezonski prehrani rastlinojedcev,
- velikost monokulturnih njivskih površin,
- ekonomski in sociološki pomen kmetijstva v območju,
- uporabljeni ukrepi za zaščito pridelkov pred divjadjo,
- tržne cene kmetijskih pridelkov, itn (Gönter idr., 2007).



**Slika 28: Posledica ritja divjih prašičev v lovišču Jamnica (foto: J. Mravljak, 2013).**

Divji prašiči s svojim načinom življenja vplivajo na agrarne ekosisteme in zaradi ritja na travinju kmetovalcem povzročajo ekonomsko škodo (slika 16), saj se zaradi poškodovane travne ruše zmanjša donosnost travinja (Jelenko idr., 2013). Med iskanjem hrane v tleh z rilčasto podaljšanim smrčkom rijejo v tla in jih pri tem dobesedno preorjejo. Pri tem prekopljejo velike površine zemljišč. Kadar to počno na kmetijskih površinah, povzročajo veliko škodo na travnikih, pašnikih in njivah. S prekopavanjem gozdnih tal, predvsem kadar semenijo drevesne vrste s težkim semenom (hrast, bukev), pa gozdu celo koristijo. Z ritjem namreč premešajo gozdna tla, pospešijo razkroj opada in surovega humusa. Ko rijejo, v tla vkopljejo semena. Posledica celotnega dogajanja sta boljše kalitev semen in boljše naravna obnova gozdov (Jakša, 2008).

Prostorsko širjenje in večanje številčnosti divjega prašiča nudi paleto novih upravljaljskih priložnosti, ki se jih premalo izkorišča, a tudi težav. Divjega prašiča zaradi več vidikov uvrščamo med t. i. problematične vrste. Je potencialen rezervoar in prenašalec bolezni na domače živali, hišne ljubljence in celo ljudi. Zaradi intenzivnega prehranjevanja z živalmi (tudi ogroženimi vrstami, npr. s plenjenjem gnezd gozdnih kur), rastlinami in rastlinskimi plodovi ter značilnega iskanja hrane (ritje – mešanje talnih horizontov) divji prašiči poškodujejo travno rušo, tj. povzročajo ritine, kar je pomemben dejavnik vplivanja na naravne in antropogeno spremenjene ekosisteme (Massei in Genov, 2004), v kmetijski krajini pa to pomeni predvsem ekonomsko škodo. Daleč najbolj pereče so škode, ki jih divji prašič povzroča med iskanjem hrane in prehranjevanjem na kmetijskih površinah – na traviščih in kmetijskih kulturah. Zaradi velike telesne mase, številčnosti in prekrivanja življenjskega prostora s človekom lahko z materialnega vidika in varnosti človeka problem predstavljajo tudi prometne nesreče (Jerina idr., 2011).

Vendar pa divji prašič poleg negativnih ekonomskih in ekoloških vplivov opravljajo v okolju tudi številne pozitivne vloge, med katerimi so zlasti pomembne: ustvarjanje pestrejših habitatnih razmer in dolgoročno večanje biotske raznolikosti, širjenje rastlinskih semen in podzemnih vrst gliv z zoohorijo, zmanjševanje številčnosti nekaterih gospodarsko problematičnih vrst nevretenčarjev, odstranjevanje mrhovine in zagotavljanje pomembnega prehranskega vira za velike zveri (zbrano v Pokorny in Jelenko, 2013).

Če bi hoteli današnji naraščajoči obseg škode od divjadi (zlasti divjega prašiča) v kmetijskem prostoru omejiti, bi se morali upravljavci in lastniki zemljišč – potencialni oškodovanci partnersko dogovoriti o nalogah in prevzete zadolžitve tudi izvajati. Uspešnost ukrepov za preprečevanje in/ali zmanjševanje škode od divjadi je praviloma odvisna od spretnosti upravljavcev, da v splošna načela upravljanja s populacijami divjadi vgradijo ukrepe za omejitev škode in vzpostavijo dialog z izpostavljenimi skupinami prebivalcev in z njimi razvijati bolj prožne in sodobnejše upravljavske koncepte (Gönter idr., 2007).

### 9.1.2 Naraščanje števila trkov divjadi z motornim vozili

Širjenje divjih prašičev in navadnega jelena predstavlja tudi večje tveganje, da osebkke teh vrst srečamo na cestah in železnicah. S tem lahko pride do velike škode na divjadi (tj. odvzem osebkov zaradi povožene divjadi) ter škode od divjadi. Poleg negativnih vplivov na živalstvo predstavljajo trki z večjimi vrstami, še zlasti s parkljarji, pomembno tveganje za varnost udeležencev v prometu in veliko ekonomsko izgubo zaradi škode na vozilih, stroškov zdravljenja in zdravstvenega varstva poškodovanih oseb ter izgube mesa divjadi (Jelenko idr., 2012, str. 34). V Sloveniji je bilo v začetku tega stoletja letno registrirano povoženih med 4000 in 5000 parkljarjev, od tega približno 100 jelenjadi in 20–60 divjih prašičev. (Pokorny idr., 2006), danes pa je v Sloveniji letno povoženih že med 5400 in 6.700 osebkov parkljaste divjadi. Med njimi okrog 200 osebkov jelenjadi in 100–150 divjih prašičev (Pokorny idr., 2015).

### 9.1.3 Posledice širjenja jelenjadi in divjih prašičev na območju MLGB

V zadnjih letih je nastalo na območju MLGB več škodnih dogodkov od jelenjadi in divjega prašiča, predvsem na območju lovišč Bistra, Pogorevc in Jamnica. Pojavljanje škode v loviščih, kjer sta obe proučevani vrsti redno prisotni, ni presenetljivo. Bolj presenetljivo je pojavljanje več primerov škode na območju robnega lovišča Jamnica (preglednica 19).

#### Preglednica 19: Prijavljene škode od navadnega jelena in divjega prašiča v loviščih MLGB.

LETO	LOVIŠČE	VRSTA ŠKODE	KJE JE ŠKODA NASTALA	VRSTA DIVJADI	ŠT. ENAKIH ŠKOD	VŠINA ŠKODE [€]
2010	BISTRA	kmetijska kultura	travna ruša	divji prašič	1	100
2011	JAMNICA	kmetijska kultura	travna ruša	divji prašič	2	63
2013	JAMNICA	kmetijska kultura	travna ruša	divji prašič	6	351
	JAMNICA	kmetijska kultura	koruza	divji prašič	1	250
	BISTRA	kmetijska kultura	travna ruša	divji prašič	1	600
	BISTRA	gozdna vegetacija	letvenjaki	navadni jelen	4	5300
	POGOREVC	gozdna vegetacija	drogovnjaki	navadni jelen	4	5000
	POGOREVC	gozdna vegetacija	mladovje gozdnih sestojev	navadni jelen	1	2000

Iz evidence je razvidno, da največ primerov prijavljenih škodnih dogodkov v MLGB nastaja na kmetijskih kulturah (travna ruša in koruza) ter gozdni vegetacija (letvenjaki, drogovnjaki, mladovje gozdnih sestojev). V MLGB je bilo v zadnjih štirih letih prijavljenih 11 škodnih dogodkov, ki so jih povzročili divji prašiči, in 9 škodnih dogodkov od navadnega jelena.



Skupaj so lovske družine za te škode odštele 12.550 € za povračilo škode ter 1.114 € za nakup materiala za popravilo škode.

V obdobju 2010–2013 je bilo v Pohorskem LUO 626 prijavljenih škodnih dogodkov, katere so povzročili proučevani vrsti. 3 % prijavljenih škodnih dogodkov v PLUO je bilo evidentiranih na območju MLGB. Navadni jelen je povzročal škodne dogodke na gozdni vegetaciji (letvenjaki, drogovnjaki, mladovje gozdnih sestojev) in kmetijskih kulturah (koruza, krompir, okopavine, gomolji, sadno drevje, silažne bale in žitarice), skupna vrednost prijavljenih škodnih dogodkov je bila 69.398 €. Divji prašič je v proučevanem obdobju v PLUO povzročil 561 prijavljenih škodnih dogodkov na kmetijskih kulturah (jagodičevje, kuruza, krompir, travniška ruša, travne kulture, vinska trta, vrtnine in žitarice). Dva prijavljena škodna dogodka sta bila evidentirana tudi na stanovanjskem in gospodarskem objektu. V Kamniško-Savinjskem LUO je gostota naseljenosti divjega prašiča večja od PLUO, kar se opazi tudi na številu prijavljenih škodnih dogodkov, tj. 959 v obdobju 2010–2013, v povezavi z naraščajočimi prijavljenimi škodnimi dogodki narašča tudi vrednost škode, ki je znašala v KSLUO 80.160 € (preglednica 20).

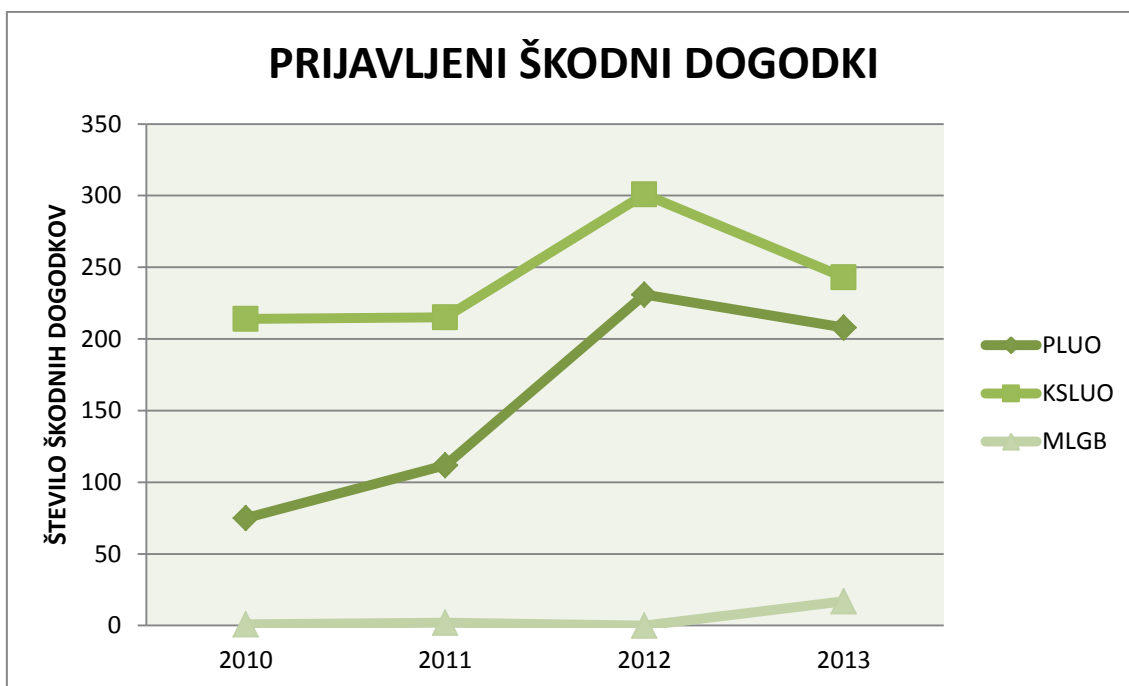
**Preglednica 20: Prijavljeni škodni dogodki od navadnega jelena in divjega prašiča v loviščih PLUO, KSLUO in MLGB.**

PLUO				KSLUO		MLGB	
<b>Število škodnih dogodkov</b>							
626				973		20	
Navadni jelen		Divji prašič		Navadni jelen	Divji prašič	Navadni jelen	Divji prašič
63		563		14	959	11	9
<b>Vrsta škode</b>							
gozdna vegetacija	kmetijska kultura	objekti	kmetijska kultura	kmetijska kultura	kmetijska kultura	gozdna vegetacija	kmetijska kultura
<b>Izplačilo škodnih dogodkov [€]</b>							
12.643	1.807	250	27.916	340	34.977	11.850	700
<b>Material za popravilo škodnih dogodkov [€]</b>							
1.437	2.156	100	23.089	1.009	45.183	450	664

Premosorazmerno z večanjem populacij divjega prašiča in jelenjadi se večja tudi število škodnih dogodkov v MLGB v analiziranem obdobju. Tako je bilo v MLGB na koncu proučevanega obdobja (v letu 2013) prijavljenih že 17 škodnih dogodkov. Vendar število prijavljenih škodnih dogodkov še zdaleč ni število vseh škod, ki nastanejo na gozdni vegetaciji in kmetijskih kulturah. Lastniki zemljišč namreč praviloma prijavijo škodni dogodek le v primeru, ko gre za večje površine in večje škode.

Za razliko od MLGB se je število škodnih dogodkov v PLUO in KSLUO iz leta 2012 na leto 2013 zmanjšalo, kar pa ne pomeni nujno, da se je številčnost jelenjadi in divjega prašiča tam zmanjšala, ampak da so morda upravljavci lovišč izboljšali politiko upravljanja z vrstama in komunikacijo z lastniki zemljišč. Na sliki 30 lahko vidimo, da se je število prijavljenih škodnih dogodkov vse do leta 2012 povečevalo, v letu 2013 pa začelo upadati. Da število škodnih dogodkov, ki jih povzročata ti dve vrsti, v zadnjih letih upada, je odvisno od upravljavske politike na celotnem območju PLUO in KSLUO. Ni namreč dovolj, da bi odstrel jelenjadi in divjega prašiča povečali le v loviščih, kjer vrsti povzročata največ prijavljenih škodnih dogodkov. Reševanje problema škod od jelenjadi in divjih prašičev zahteva kompleksen

pristop, v katerem morajo sodelovati poleg upravljavcev lovišč tudi lastniki zemljišč (zaščita izpostavljenih površin v smislu dobrega gospodarja) in država.



Slika 29: Prijavljeni škodni dogodki v PLUO, KSLUO in MLGB v obdobju 2010–2013.

## 10 ZAKLJUČKI

Navadnega jelena in divjega prašiča štejemo med vrste, ki se znajo dobro prilagajati spremembam življenjskega okolja. Način življenja teh vrst s seboj prinese tudi konflikte s človekom; zaradi načina prehranjevanja obeh vrst pogosto prihaja do škodna kmetijskih in gozdnih površinah. Večanje številčnosti in širjenje življenjskega prostora teh dveh vrst je v zadnjem desetletju možno opaziti tudi na območju Mežiške doline

Cilj diplomskega dela je bil prikazati trende spreminjanja številčnosti in prostorskega širjenja navadnega jelena in divjega prašiča na območju Mežiške doline oz. v Mežiškem lovsko-gojitvenem bazenu. Skozi diplomsko delo sem prikazala podrobno dinamiko odvzema (dober indikator številčnosti) teh vrst v proučevanem območju.

Glaven cilj diplomskega dela je bil potrditi/ovreči tri raziskovalne hipoteze. Zanimalo nas je, ali se na območju Mežiške doline populacija navadnega jelena povečuje, ali je v območju divji prašič konstantno prisoten in ali je vzrok za širjenje populacij obeh vrst v rasti številčnosti populacij.

Navadni jelen je čredna vrsta, ki ima ustrezne pogoje za dobro uspevanje predvsem na mirnih območjih z zadostno količino naravne hrane. To je tudi glavni razlog, da se jelenjad prestavlja oz. širi po prostoru. Tudi v MLGB se je jelenjad z leti razširila, in sicer zaradi naraščajoče populacijske dinamike v drugih (sosednjih) območjih ter posledičnega iskanja novih, mirnih zavetišč in zadostne količine hrane. Iz opravljenih analiz za obdobje od leta 2005 do 2013 je razvidno, da je na območju MLGB jelenjad prisotna že vsa leta. V loviščih Koprivna-Topla, Bistra in Pogorevc, kjer tudi načrtno upravljajo s to vrsto divjadi, imajo letno določen plan odvzema ter vršijo različne ukrepe v okolju za izboljšanje življenjskih razmer za to vrsto. Nasprotno v robnih loviščih Peca, Jamnica, Prežihovo, Strojna z jelenjadjo sistematično ne upravljajo, načrtovano imajo zgolj skupno vsoto odvzema. V analiziranem obdobju je opazno, da se populacija navadnega jelena širi tudi v robna lovišča, saj odzmem jelenjadi na tem območju narašča. Prav tako je iz pregleda podatkov razvidno, da vse po letu 2007 število odvzete jelenjadi v MLGB narašča. Tako lahko potrdim prvo hipotezo, da se populacija navadnega jelena na območju Mežiške doline povečuje.

Zaradi dobrih življenjskih pogojev, velike prilagodljivosti in odsotnosti naravnih sovražnikov (plenilcev) imajo divji prašiči dobre možnosti za razmnoževanje in večanje populacije. Na območju MLGB je v loviščih Bistra in Pogorevc divji prašič redno prisotna divjad, v zadnjih letih se je vrsta pojavila tudi v ostalih loviščih MLGB, kjer tudi vršijo vsakoletni odzmem. Od leta 2008 dalje odzmem divjega prašiča narašča tudi v teh loviščih. V letih 2012 in 2013 je bil odzmem divjega prašiča v MLGB največji v celotni zgodovini. To potrjuje, da je divji prašič v proučevanem obdobju na območju Mežiške doline stalno prisoten, kot se glasi druga hipoteza.

Zadnja hipoteza se nanaša na vzroke za prostorsko širjenje navadnega jelena in divjega prašiča; kot glavni in najpomembnejši razlog sem opredelila rast populacije. Kot glavni indikator številčnosti teh vrst v območju MLGB sem uporabila podatke o letnem odvzemu, ki sem ga razdelila na odstrel in ostali odzmem. Glede na naraščajoč odzmem jelenjadi in divjega prašiča na območju MLGB in širjenje le-tega v prostoru lahko potrdim tudi tretjo hipotezo, saj je v zadnjih letih v MLGB prišlo do odvzema jelenjadi in divjega prašiča skoraj v celotnem območju oz. v vseh loviščih (zaradi reliefnih značilnosti je izjema le lovišče Strojna).

Za nadaljnjo populacijsko dinamiko in prostorsko širjenje obeh vrst v MLGB in tudi v ostalih območjih Slovenije bo v bodoče pomembno, kakšen pristop/odnos bodo upravljavci lovišč in lastnik zemljišč imeli do teh dveh vrst. Vsekakor pa je izjemno pomembno, da številčnost ostane pod ekonomsko nosilno zmogljivostjo, tj. na nivoju, pri katerem bo prihajalo do čim manjših (še sprejemljivih) škodnih dogodkov na celotnem območju MLGB in tudi širše.

## 11 POVZETEK

Mežiška dolina leži na severu Slovenije tik ob avstrijski meji, zajema porečje reke Meže ter občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem. V Mežiški dolini se nahaja sedem lovišč, s katerimi upravljajo lovske družine: Koprivna-Topla, Bistra, Pogorevc, Peca, Jamnica, Prežihovo ter Strojna. Ta lovišča sestavljajo Mežiški lovsko-gojitveni bazen (MLGB), katero spada v Pohorsko lovsko-upravljaljsko območje (PLUO).

Do širjenja populacij prihaja predvsem zaradi načina življenja divjega prašiča in navadnega jelena, obe vrsti iščeta mirna območja za življenje, razmnoževanje in prostor bogat s hrano. Da se divjad neprestano premika, išče nove prostore, je kriv tudi človek. Človekovi posegi v naravno okolje z gradnjo, spreminjanjem rabe prostora in kulturne krajine, neprestano rekreacijo in onesnaževanjem okolja, divjad preganja in prisili v iskanje novih, mirnejših prostorov za življenje. Najpomembnejši razlog, je pomemben razlog za prostorsko širjenje navadnega jelena in divjega prašiča pa je rast populacij obeh vrst. Ko populacija določene vrste po številu raste, se povečuje število osebkov posamezne vrste na določenem območju (tj. gostota vrste), kar posledično vpliva na pomanjkanje hrane in prostora, zato so nekateri osebki prisiljeni poiskati nova območja za življenje.

S prihajanjem navadnega jelena in divjega prašiča na območja, kjer vrsti v preteklosti nista bili prisotni, se morajo nanju privaditi tudi ljudje na teh območjih. Tako navadni jelen kot tudi divji prašič v okolju zaradi svojih aktivnosti puščata posledice, v primeru konflikta z interesi ljudi preidejo v škode. Navadni jelen in divji prašič s svojem načinom življenja naredita škodo predvsem na gozdnih in kmetijskih površinah. Škode v gozdovih nastajajo predvsem zaradi objedenost drevesc v mladju, obgrizovanja skorje dreves in zaradi lupljenja drevesne skorje. Škode nastajajo tudi na travnikih in njivah, kjer divji prašič zaradi potreb prehranjevanja naredi ritine oz. poškoduje kmetijske kulture.

Pomembno je omeniti tudi trke vozil z velikimi vrstami prostoživečih živali, ki predstavljajo pomembno tveganje za varnost udeležencev v cestnem prometu. Pomenijo tudi veliko ekonomsko izgubo zaradi škode na vozilih, izgube divjačine in trofej, stroškov zdravljenja ter socialnega varstva poškodovanih oseb, predstavljajo pa tudi pomemben dejavnik smrtnosti živalskih populacij.

Kljub temu, da je MLGB majhen in sta jelenjad in divji prašič šele zadnja leta stalno prisotna v loviščih se v območju že pojavljajo škode na gozdnih in kmetijskih površinah. V MLGB je bilo od leta 2000–2014 evidentiranih 20 škod od navadnega jelena in divjega prašiča, kar je skupaj predstavljalo 13.664 € stroškov za povračilo škode in za nakup materiala za popravilo škod. V primerjavi s PLUO in KSLUO so škode v MLGB začele nastajati šele v zadnjih letih, v PLUO in KSLUO pa je v letu 2013 število prijavljenih škodnih dogodkov že upadlo.

## 12 VIRI IN LITERATURA

Barrios-Garcia M. N. (2012). Impact of wild boar (*Sus scrofa*) in its introduced and native range: a review. *Biol. Invasions*, str. 2283-2300.

Carden, R. (2011). Distribution and range expansion of deer in Ireland. *Mammal Review*. Številka 4. str. 313-325.

Cerar, J. (2008). Zgodovinski potek širjenja jelenjadi v Kamniško-Savinjskem lovsko-upravljavskem območju. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

Cvenkel, F. (1974). Slovenski lovski priročnik. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Gönter, P., Kotar, M., Adamič, M. (2007). Škoda od parkljaste divjadi v kmetijskem prostoru na območju Gojitvenega lovišča Kompas-Peskovci na Goričkem. *Gozdarski vestnik* 65 (4), str. 187-202.

Günther, B. N. (2003). Genetic diversity in European red deer (*Cervus elaphus* L.): anthropogenic influences on natural populations. Institut für Haustierkunde der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Kiel, Germany, str. 37-42.

Hafner, M. (2008). Jelenjad: zgodovina na Slovenskem, ekologija, upravljanje. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Hofmann, R. R. (1989). Evolutionary steps of ecophysiological adaptation and diversification of ruminants: a comparative view of their digestive system. *Oecologia*, 78, str. 443-457.

Jakša, J. (2008). Poškodbe gozdnega drevja ter zaščita naravnega mladovja in sadik gozdnega drevja pred rastlinojedo parkljasto divjadjo. *Gozdarski vestnik*, 66 (7/8), str. 357-372

Jehart, A., Logar, J., Oprešnik, S. (1979). Lovci med Uršljo in Peco: lovci Strojne. Ravne na Koroškem. Kinegraf.

Jelenko, I., Kopušar, N., Pokorny, B. (2013). Vpliv lastnosti tal na ritje divjih prašičev na travinju. *Zlatorogov zbornik*, 2. str. 67-79.

Jelenko, I., Poličnik, H., Marolt, J., Pokorny, B. (2012). Vpliv zvočnih odvrčal na prehajanje jelenjadi prek cest in na zmanjšanje tveganja za trke z vozili. V: Poličnik, H., Pokorny, B. (eds.). *Zbornik prispevkov 3. Slovenskega posveta z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: jelenjad*. Velenje. ERICo, str. 34-44.

Jerina, K. (2012). Roads and supplemental feeding affect home-range size of Slovenian red deer more than natural factors. *Journal of Mammalogy*, 93(4), str. 1139-1148.

Jerina, K., Jonozovič, M., Pokorny, B. (2011). Prostorska analiza populacijskih in habitatnih vplivnih dejavnikov nastanka škod po divjih prašičih na poljščinah in travinju v Sloveniji. V: Poličnik, H., Pokorny, B. (eds.). Zbornik prispevkov 2. Slovensko-hrvaškega posveta z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Velenje. ERICo, str. 41-47.

Krže, B. (1976). Ocenjevanje muflonov in divjih prašičev v naravi. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Krže, B. (1982). Divji prašič: biologija in gospodarjenje. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Krže, B. (1991). Jelenjad I. Biologija in gojitev. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Krže, B. (1992). Jelenjad II. Gospodarjenje z jelenjadjo. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

LAS Mežiške doline. (2010). Turizem – priložnost za razvoj Mežiška dolina. Ravne na Koroškem. Forma film.

Leskovic, B., Pičulin, I. (eds.). (2012). Divjad in lovstvo. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije.

Logar, J., Plevnik, B., Navodnik, A. (2006). 60 let lovske družine Prežihovo. Ravne na Koroškem. ZIP center.

Lovsko informacijski sistem Lisjak. Medmrežje: <https://lisjak.lovska-zveza.si/login.aspx> (20.4.2014)

LZS. Divji prašič. Medmrežje: <http://www.lovska-zveza.si/default.aspx?MenuID=26> (20.4.2014).

Marošek, J., Rifel, G., Oserban, M., Grl, S. (2006). 60 let organiziranega lovstva na Prevaljah. Na Prevaljah. Collegium Graphicum.

Massei, G., Genov, P. (2004). The environmental impact of wild boar. *Galemys*, 16, str. 135-145.

Massei, G., Kindberg, J., Licoppe, A., Gačić, D., Šprem, N., Kamler, J., Baubet, E., Hohmann, U., Monaco, A., Ozoliņš, J., Cellina, S., Podgórski, T., Fonseca, C., Markov, N., Pokorny, B., Rosell, C., Náhlik, A. 2014. Wild boar populations up, numbers of hunters down? A review of trends and implications for Europe. *Pest Management Science*, DOI: 10.1002/ps.3965.

Mayle, B. (1999). Forestry Commission – Managing Deer in the Countryside. Edinburgh. Medmrežje: [http://www.forestry.gov.uk/PDF/fcpn6.pdf/\\$FILE/fcpn6.pdf](http://www.forestry.gov.uk/PDF/fcpn6.pdf/$FILE/fcpn6.pdf) (12.2.2015).

Miklašič, Z., Tretjak, M. (2014). Letni lovsko-upravljavski načrt za VI. Pohorsko lovsko-upravljavsko območje za leto 2014. Slovenj Gradec. Zavod za gozdove Slovenije.

Miklašič, Z., Tretjak, M., Jonozovič, M., Jakša, J. (2012). Dolgoročni načrt za VI. Pohorsko lovsko-upravljalno območje za obdobje 2011–2020. Slovenj Gradec. Zavod za gozdove Slovenije.

Osojnik, M. (2012). Med Uršljo in Peco. Ravne na Koroškem. Občina Ravne na Koroškem.

Pajk, M. (1993). Mežiška dolina. Ravne na Koroškem. Voranc d.o.o.

Pokorny, B., Jelenko, I. (2013). Ekosistemska vloga, pomen in vplivi divjega prašiča (*Sus scrofa* L.). Zlatorogov zbornik, 2, str. 2-30.

Pokorny, B., Jelenko, I., Marolt, J., Poličnik, H. (2015). Promet in prostoživeči parkljarji: problematika in ukrepi za zmanjšanje števila škodnih dogodkov. V: Škoda od divjadi. Knjiga izvlečkov 7. Slovenskega lovskega dne. Gornja Radgona, 18.4.2015. Lovska zveza Slovenije.

Pokorny, B., Poličnik, H., Zaluberšek, M. (2006). Trki vozil s prostoživečimi parkljarji: stanje in reševanje problematike v Sloveniji. Velenje. ERICo Velenje.

Poličnik, H., Pokorny, B. (2011). 3. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: jelenjad. Knjiga prispevkov in povzetkov. Velenje, 12. november 2011. ERICo Velenje, 48 str.

Pridigar, T., Miklašič, Z., Tretjak, M. (2007). Dolgoročni načrt za VI. Pohorsko lovsko-upravljalno območje za obdobje 2007 – 2016. Slovenj Gradec. Zavod za gozdove Slovenije.

Radovanovič, S., Varl, V., Žiberna, I. (1999). Koroška A – Ž. Murska Sobota, Pomurska založba.

Roter, R., Burjak, A., Travnekar, F., idr. (1997). 50 let LD Koprivna-Topla. Črna na Koroškem. Lovska družina Koprivna-Topla.

Steblovnik, P., Vrčkovnik, U. (2006). 60 let Lovske družine Peca-Mežica. Mežica. Lovska družina Peca-Mežica.

SURS.

Medmrežje:

<http://www.stat.si/krajevnaimena/default.asp?txtlme=RAVNE%20NA%20KORO%8AKEM&seINacin=celo&selTip=naselja&ID=3519> (17.5.2014).

Zakon o divjadi in lovstvu, Uradni list RS, št. 16/2004 z dne 20. 2. 2004, ZDLov-1.

Zavod za gozdove Slovenije (2010). Navodila za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji, 46 str.

## 12.1 VIRI FOTOGRAFIJ

SLIKA 1: Auer, A. (2008). Jelen lesni. Červenec. Medmrežje: <http://www.naturfoto.cz/jelen-lesni-fotografie-9312.html> (14.5.2014).

SLIKA 2: Leskovic, B., Pičulin, I. (eds.). (2012). Divjad in lovstvo. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije, str. 481.

SLIKA 3: Bohdal, J. (2008). Prase Divoké. Únor. Medmrežje: <http://www.naturfoto.cz/prase-divoke-fotografie-7639.html> (14.5.2014).

SLIKA 4: Ridgley., H. (2006). The Boar Wars. Both loved and despised, wild boars are thriving—and multiplying—in and around the city of Berlin. National wild life. Medmrežje: <http://www.nwf.org/news-and-magazines/national-wildlife/animals/archives/2006/the-boar-wars.aspx> (8.2.2015).

SLIKA 5: Leskovic, B., Pičulin, I. (eds.). (2012). Divjad in lovstvo. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije, str. 467.

SLIKA 6: Leskovic, B., Pičulin, I. (eds.). (2012). Divjad in lovstvo. Ljubljana. Lovska zveza Slovenije, str. 471.

SLIKA 7: Wikipedia. (2012). Regije Slovenija. Medmrežje: [http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Regije\\_Slovenija.png](http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Regije_Slovenija.png) (17.5.2014).

SLIKA 9: Pridigar, T., Miklašič, Z., Tretjak, M. (2007). Dolgoročni načrt za VI. Pohorsko - upravljavsko območje za obdobje 2007–2016. Slovenj Gradec. Zavod za gozdove Slovenije, str. 14.

SLIKA 16: Pridigar, T., Miklašič, Z., Tretjak, M. (2007). Dolgoročni načrt za VI. Pohorsko lovsko-upravljavsko območje za obdobje 2007–2016. Slovenj Gradec. Zavod za gozdove Slovenije, str. 14.

SLIKA 17: Miklašič, Z., Tretjak, M., Jonozovič, M., Jakša, J. (2012). Dolgoročni načrt za VI. Pohorsko lovsko-upravljavsko območje za obdobje 2011–2020. Slovenj Gradec. Zavod za gozdove Slovenije.

SLIKA 23: Kladnik, M., Breznik, A. (2014). Letni načrt za XIV. Kamniško-Savinjsko lovsko-upravljavsko območje za leto 2014. Nazarje. Zavod za gozdove Slovenije, str. 3.

SLIKA 28: Jakša, J. (2008). Poškodbe gozdnega drevja ter zaščita naravnega mladovja in sadik gozdnega drevja pred rastlinojedo parkljasto divjadjo. Gozdarski vestnik, 66 (7/8), str. 297.



## PRILOGE

### PRILOGA A:

Preglednica odvzema navadnega jelena na območju MLGB v obdobju 2005–2013, opredeljeno glede na lovišče in strukturni razred.

	LOVIŠČE	DATUM	VRSTA ODVZEMA	STRUKTURNI RAZRED
1	BISTRA	1.9.2005	odstrel	košute 2 in več letne
2	BISTRA	2.9.2005	odstrel	teleta moškega spola
3	BISTRA	14.9.2005	odstrel	teleta ženskega spola
4	BISTRA	23.9.2005	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
5	BISTRA	25.9.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
6	BISTRA	28.9.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
7	BISTRA	1.10.2005	odstrel	teleta ženskega spola
8	BISTRA	1.10.2005	odstrel	junice
9	BISTRA	6.10.2005	odstrel	teleta moškega spola
10	BISTRA	6.10.2005	odstrel	teleta ženskega spola
11	BISTRA	18.10.2005	odstrel	teleta moškega spola
12	BISTRA	18.10.2005	odstrel	košute 2 in več letne
13	BISTRA	24.10.2005	odstrel	teleta ženskega spola
14	BISTRA	30.10.2005	odstrel	lanščaki
15	BISTRA	5.11.2005	odstrel	teleta moškega spola
16	BISTRA	6.11.2005	odstrel	junice
17	BISTRA	6.11.2005	odstrel	teleta ženskega spola
18	BISTRA	30.11.2005	odstrel	teleta ženskega spola
19	BISTRA	5.12.2005	odstrel	teleta moškega spola
20	BISTRA	14.12.2005	odstrel	teleta moškega spola
21	BISTRA	22.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
22	BISTRA	9.4.2006	bolezen	jeleni 2 do 4 letni
23	BISTRA	17.4.2006	bolezen	košute 2 in več letne
24	BISTRA	31.5.2006	bolezen	teleta ženskega spola
25	BISTRA	7.6.2006	bolezen	teleta ženskega spola
26	BISTRA	16.8.2006	odstrel	lanščaki
27	BISTRA	16.8.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
28	BISTRA	24.8.2006	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
29	BISTRA	3.9.2006	odstrel	teleta ženskega spola
30	BISTRA	4.9.2006	odstrel	teleta moškega spola
31	BISTRA	5.9.2006	odstrel	teleta moškega spola
32	BISTRA	14.9.2006	odstrel	košute 2 in več letne
33	BISTRA	23.9.2006	odstrel	jeleni 10 in več letni
34	BISTRA	24.9.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
35	BISTRA	25.10.2006	odstrel	junice
36	BISTRA	4.11.2006	odstrel	junice
37	BISTRA	5.11.2006	odstrel	teleta moškega spola
38	BISTRA	10.11.2006	odstrel	teleta ženskega spola
39	BISTRA	28.11.2006	odstrel	košute 2 in več letne
40	BISTRA	24.12.2006	odstrel	teleta ženskega spola
41	BISTRA	28.12.2006	odstrel	košute 2 in več letne

42	BISTRA	3.9.2007	odstrel	teleta ženskega spola
43	BISTRA	19.9.2007	odstrel	junice
44	BISTRA	23.9.2007	odstrel	jeleni 10 in več letni
45	BISTRA	30.9.2007	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
46	BISTRA	15.10.2007	odstrel	teleta moškega spola
47	BISTRA	23.10.2007	odstrel	košute 2 in več letne
48	BISTRA	27.10.2007	odstrel	košute 2 in več letne
49	BISTRA	27.10.2007	odstrel	teleta ženskega spola
50	BISTRA	1.12.2007	odstrel	košute 2 in več letne
51	BISTRA	30.12.2007	odstrel	košute 2 in več letne
52	BISTRA	6.7.2008	odstrel	lanščaki
53	BISTRA	1.8.2008	odstrel	junice
54	BISTRA	2.9.2008	odstrel	košute 2 in več letne
55	BISTRA	3.9.2008	odstrel	teleta moškega spola
56	BISTRA	9.9.2008	odstrel	teleta ženskega spola
57	BISTRA	17.9.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
58	BISTRA	21.9.2008	odstrel	jeleni 10 in več letni
59	BISTRA	27.9.2008	odstrel	junice
60	BISTRA	15.10.2008	odstrel	teleta ženskega spola
61	BISTRA	16.10.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
62	BISTRA	17.10.2008	odstrel	teleta moškega spola
63	BISTRA	18.10.2008	odstrel	teleta moškega spola
64	BISTRA	22.10.2008	odstrel	teleta moškega spola
65	BISTRA	23.10.2008	odstrel	junice
66	BISTRA	6.11.2008	odstrel	košute 2 in več letne
67	BISTRA	27.12.2008	odstrel	košute 2 in več letne
68	BISTRA	19.8.2009	odstrel	junice
69	BISTRA	1.9.2009	odstrel	teleta moškega spola
70	BISTRA	1.9.2009	odstrel	teleta moškega spola
71	BISTRA	1.9.2009	odstrel	teleta moškega spola
72	BISTRA	2.9.2009	odstrel	košute 2 in več letne
73	BISTRA	6.9.2009	odstrel	teleta ženskega spola
74	BISTRA	15.9.2009	odstrel	teleta ženskega spola
75	BISTRA	24.9.2009	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
76	BISTRA	4.10.2009	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
77	BISTRA	30.10.2009	odstrel	teleta ženskega spola
78	BISTRA	9.11.2009	odstrel	košute 2 in več letne
79	BISTRA	14.11.2009	odstrel	košute 2 in več letne
80	BISTRA	17.11.2009	odstrel	teleta moškega spola
81	BISTRA	12.12.2009	odstrel	junice
82	BISTRA	9.7.2010	odstrel	junice
83	BISTRA	14.7.2010	odstrel	junice
84	BISTRA	18.7.2010	odstrel	lanščaki
85	BISTRA	23.8.2010	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
86	BISTRA	27.8.2010	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
87	BISTRA	1.9.2010	odstrel	teleta moškega spola
88	BISTRA	12.9.2010	odstrel	teleta moškega spola
89	BISTRA	30.9.2010	odstrel	košute 2 in več letne
90	BISTRA	22.10.2010	odstrel	junice
91	BISTRA	13.11.2010	odstrel	junice
92	BISTRA	28.11.2010	odstrel	košute 2 in več letne

93	BISTRA	28.11.2010	odstrel	košute 2 in več letne
94	BISTRA	30.11.2010	odstrel	teleta ženskega spola
95	BISTRA	28.12.2010	odstrel	teleta ženskega spola
96	BISTRA	28.12.2010	odstrel	košute 2 in več letne
97	BISTRA	30.8.2011	odstrel	lanščaki
98	BISTRA	10.9.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
99	BISTRA	13.9.2011	odstrel	teleta ženskega spola
100	BISTRA	16.9.2011	odstrel	jeleni 10 in več letni
101	BISTRA	30.9.2011	odstrel	junice
102	BISTRA	1.10.2011	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
103	BISTRA	22.10.2011	odstrel	košute 2 in več letne
104	BISTRA	22.10.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
105	BISTRA	29.10.2011	odstrel	teleta ženskega spola
106	BISTRA	3.11.2011	odstrel	junice
107	BISTRA	20.11.2011	odstrel	košute 2 in več letne
108	BISTRA	20.11.2011	odstrel	košute 2 in več letne
109	BISTRA	30.11.2011	odstrel	teleta moškega spola
110	BISTRA	3.12.2011	odstrel	teleta moškega spola
111	BISTRA	24.12.2011	odstrel	teleta ženskega spola
112	BISTRA	26.12.2011	odstrel	teleta ženskega spola
113	BISTRA	22.7.2012	povoženo na cesti	košute 2 in več letne
114	BISTRA	24.7.2012	odstrel	junice
115	BISTRA	21.8.2012	odstrel	junice
116	BISTRA	1.9.2012	odstrel	junice
117	BISTRA	3.9.2012	odstrel	junice
118	BISTRA	5.9.2012	odstrel	teleta ženskega spola
119	BISTRA	5.9.2012	odstrel	junice
120	BISTRA	6.9.2012	odstrel	teleta ženskega spola
121	BISTRA	7.9.2012	odstrel	junice
122	BISTRA	7.9.2012	odstrel	teleta ženskega spola
123	BISTRA	10.9.2012	odstrel	teleta moškega spola
124	BISTRA	12.9.2012	odstrel	teleta ženskega spola
125	BISTRA	19.9.2012	odstrel	teleta moškega spola
126	BISTRA	23.9.2012	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
127	BISTRA	24.9.2012	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
128	BISTRA	1.10.2012	neznano	lanščaki
129	BISTRA	8.10.2012	krivolov	jeleni 2 do 4 letni
130	BISTRA	15.10.2012	odstrel	teleta moškega spola
131	BISTRA	19.10.2012	odstrel	teleta moškega spola
132	BISTRA	13.11.2012	odstrel	teleta ženskega spola
133	BISTRA	15.11.2012	odstrel	lanščaki
134	BISTRA	22.11.2012	odstrel	košute 2 in več letne
135	BISTRA	22.11.2012	odstrel	košute 2 in več letne
136	BISTRA	8.12.2012	odstrel	teleta ženskega spola
137	BISTRA	13.12.2012	odstrel	teleta moškega spola
138	BISTRA	2.7.2013	odstrel	junice
139	BISTRA	17.8.2013	odstrel	junice
140	BISTRA	20.8.2013	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
141	BISTRA	26.8.2013	odstrel	junice
142	BISTRA	4.9.2013	odstrel	košute 2 in več letne
143	BISTRA	5.9.2013	odstrel	teleta ženskega spola

144	BISTRA	10.9.2013	odstrel	lanščaki
145	BISTRA	12.9.2013	odstrel	teleta ženskega spola
146	BISTRA	13.9.2013	odstrel	teleta moškega spola
147	BISTRA	16.9.2013	odstrel	košute 2 in več letne
148	BISTRA	23.9.2013	odstrel	teleta moškega spola
149	BISTRA	28.9.2013	odstrel	jeleni 10 in več letni
150	BISTRA	30.9.2013	odstrel	košute 2 in več letne
151	BISTRA	9.10.2013	odstrel	teleta moškega spola
152	BISTRA	10.10.2013	odstrel	lanščaki
153	BISTRA	11.10.2013	odstrel	košute 2 in več letne
154	BISTRA	13.10.2013	odstrel	teleta moškega spola
155	BISTRA	21.10.2013	odstrel	teleta moškega spola
156	BISTRA	23.10.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
157	BISTRA	26.10.2013	odstrel	junice
158	BISTRA	26.10.2013	odstrel	košute 2 in več letne
159	BISTRA	10.11.2013	odstrel	teleta moškega spola
160	BISTRA	10.11.2013	odstrel	košute 2 in več letne
161	BISTRA	18.11.2013	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
162	BISTRA	21.11.2013	odstrel	košute 2 in več letne
163	BISTRA	15.12.2013	odstrel	teleta ženskega spola
164	BISTRA	16.12.2013	odstrel	junice
165	BISTRA	22.12.2013	odstrel	junice
166	KOPRIVNA - TOPLA	13.3.2005	neznano	teleta ženskega spola
167	KOPRIVNA - TOPLA	24.3.2005	povoženo na cesti	teleta ženskega spola
168	KOPRIVNA - TOPLA	23.4.2005	neznano	teleta ženskega spola
169	KOPRIVNA - TOPLA	29.8.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
170	KOPRIVNA - TOPLA	8.9.2005	odstrel	teleta moškega spola
171	KOPRIVNA - TOPLA	15.9.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
172	KOPRIVNA - TOPLA	15.9.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
173	KOPRIVNA - TOPLA	21.9.2005	odstrel	lanščaki
174	KOPRIVNA - TOPLA	28.9.2005	odstrel	teleta moškega spola
175	KOPRIVNA - TOPLA	28.9.2005	odstrel	košute 2 in več letne
176	KOPRIVNA - TOPLA	29.9.2005	odstrel	teleta moškega spola
177	KOPRIVNA - TOPLA	1.10.2005	odstrel	košute 2 in več letne
178	KOPRIVNA - TOPLA	8.10.2005	odstrel	junice
179	KOPRIVNA - TOPLA	9.10.2005	odstrel	košute 2 in več letne
180	KOPRIVNA - TOPLA	30.10.2005	odstrel	teleta ženskega spola
181	KOPRIVNA - TOPLA	2.11.2005	odstrel	košute 2 in več letne
182	KOPRIVNA - TOPLA	10.11.2005	odstrel	teleta ženskega spola
183	KOPRIVNA - TOPLA	11.11.2005	odstrel	teleta ženskega spola
184	KOPRIVNA - TOPLA	1.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
185	KOPRIVNA - TOPLA	12.12.2005	odstrel	teleta ženskega spola
186	KOPRIVNA - TOPLA	15.3.2006	neznano	teleta ženskega spola
187	KOPRIVNA - TOPLA	16.3.2006	neznano	teleta ženskega spola
188	KOPRIVNA - TOPLA	26.3.2006	neznano	teleta ženskega spola
189	KOPRIVNA - TOPLA	27.4.2006	neznano	teleta moškega spola
190	KOPRIVNA - TOPLA	13.5.2006	neznano	jeleni 10 in več letni
191	KOPRIVNA - TOPLA	10.6.2006	neznano	košute 2 in več letne
192	KOPRIVNA - TOPLA	20.9.2006	odstrel	košute 2 in več letne
193	KOPRIVNA - TOPLA	21.9.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
194	KOPRIVNA - TOPLA	23.9.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni

195	KOPRIVNA - TOPLA	27.9.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
196	KOPRIVNA - TOPLA	1.10.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
197	KOPRIVNA - TOPLA	7.10.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
198	KOPRIVNA - TOPLA	15.10.2006	odstrel	košute 2 in več letne
199	KOPRIVNA - TOPLA	10.11.2006	odstrel	junice
200	KOPRIVNA - TOPLA	23.11.2006	odstrel	junice
201	KOPRIVNA - TOPLA	3.12.2006	odstrel	teleta ženskega spola
202	KOPRIVNA - TOPLA	9.12.2006	odstrel	košute 2 in več letne
203	KOPRIVNA - TOPLA	23.12.2006	odstrel	teleta ženskega spola
204	KOPRIVNA - TOPLA	23.12.2006	odstrel	teleta ženskega spola
205	KOPRIVNA - TOPLA	27.12.2006	odstrel	teleta moškega spola
206	KOPRIVNA - TOPLA	30.12.2006	odstrel	košute 2 in več letne
207	KOPRIVNA - TOPLA	31.12.2006	neznano	košute 2 in več letne
208	KOPRIVNA - TOPLA	5.2.2007	neznano	košute 2 in več letne
209	KOPRIVNA - TOPLA	1.4.2007	neznano	junice
210	KOPRIVNA - TOPLA	16.7.2007	odstrel	junice
211	KOPRIVNA - TOPLA	14.9.2007	odstrel	jeleni 10 in več letni
212	KOPRIVNA - TOPLA	19.9.2007	odstrel	jeleni 10 in več letni
213	KOPRIVNA - TOPLA	27.9.2007	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
214	KOPRIVNA - TOPLA	6.10.2007	odstrel	teleta ženskega spola
215	KOPRIVNA - TOPLA	6.10.2007	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
216	KOPRIVNA - TOPLA	11.10.2007	odstrel	teleta ženskega spola
217	KOPRIVNA - TOPLA	11.10.2007	odstrel	košute 2 in več letne
218	KOPRIVNA - TOPLA	14.10.2007	odstrel	košute 2 in več letne
219	KOPRIVNA - TOPLA	20.10.2007	odstrel	teleta ženskega spola
220	KOPRIVNA - TOPLA	20.10.2007	odstrel	košute 2 in več letne
221	KOPRIVNA - TOPLA	25.10.2007	odstrel	košute 2 in več letne
222	KOPRIVNA - TOPLA	26.10.2007	odstrel	teleta ženskega spola
223	KOPRIVNA - TOPLA	29.10.2007	odstrel	junice
224	KOPRIVNA - TOPLA	4.11.2007	odstrel	teleta ženskega spola
225	KOPRIVNA - TOPLA	11.11.2007	odstrel	teleta ženskega spola
226	KOPRIVNA - TOPLA	11.11.2007	odstrel	teleta ženskega spola
227	KOPRIVNA - TOPLA	13.11.2007	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
228	KOPRIVNA - TOPLA	24.11.2007	odstrel	teleta ženskega spola
229	KOPRIVNA - TOPLA	5.12.2007	odstrel	košute 2 in več letne
230	KOPRIVNA - TOPLA	15.12.2007	odstrel	lanščaki
231	KOPRIVNA - TOPLA	22.4.2008	neznano	košute 2 in več letne
232	KOPRIVNA - TOPLA	30.4.2008	neznano	košute 2 in več letne
233	KOPRIVNA - TOPLA	1.7.2008	odstrel	junice
234	KOPRIVNA - TOPLA	25.8.2008	odstrel	junice
235	KOPRIVNA - TOPLA	29.8.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
236	KOPRIVNA - TOPLA	2.9.2008	odstrel	teleta ženskega spola
237	KOPRIVNA - TOPLA	4.9.2008	odstrel	teleta moškega spola
238	KOPRIVNA - TOPLA	21.9.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
239	KOPRIVNA - TOPLA	25.9.2008	odstrel	teleta ženskega spola
240	KOPRIVNA - TOPLA	5.10.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
241	KOPRIVNA - TOPLA	6.10.2008	odstrel	jeleni 10 in več letni
242	KOPRIVNA - TOPLA	9.10.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
243	KOPRIVNA - TOPLA	10.10.2008	odstrel	košute 2 in več letne
244	KOPRIVNA - TOPLA	14.10.2008	odstrel	teleta moškega spola
245	KOPRIVNA - TOPLA	16.10.2008	odstrel	lanščaki

246	KOPRIVNA - TOPLA	30.10.2008	odstrel	košute 2 in več letne
247	KOPRIVNA - TOPLA	4.11.2008	odstrel	teleta ženskega spola
248	KOPRIVNA - TOPLA	5.11.2008	odstrel	junice
249	KOPRIVNA - TOPLA	15.11.2008	odstrel	teleta ženskega spola
250	KOPRIVNA - TOPLA	29.11.2008	odstrel	teleta moškega spola
251	KOPRIVNA - TOPLA	20.12.2008	odstrel	junice
252	KOPRIVNA - TOPLA	30.12.2008	odstrel	teleta ženskega spola
253	KOPRIVNA - TOPLA	30.12.2008	odstrel	teleta ženskega spola
254	KOPRIVNA - TOPLA	31.12.2008	neznano	jeleni 2 do 4 letni
255	KOPRIVNA - TOPLA	14.2.2009	neznano	košute 2 in več letne
256	KOPRIVNA - TOPLA	21.3.2009	neznano	košute 2 in več letne
257	KOPRIVNA - TOPLA	12.4.2009	neznano	teleta ženskega spola
258	KOPRIVNA - TOPLA	13.4.2009	neznano	junice
259	KOPRIVNA - TOPLA	12.7.2009	odstrel	lanščaki
260	KOPRIVNA - TOPLA	1.9.2009	odstrel	lanščaki
261	KOPRIVNA - TOPLA	17.9.2009	odstrel	teleta ženskega spola
262	KOPRIVNA - TOPLA	22.9.2009	odstrel	teleta ženskega spola
263	KOPRIVNA - TOPLA	3.10.2009	odstrel	košute 2 in več letne
264	KOPRIVNA - TOPLA	3.10.2009	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
265	KOPRIVNA - TOPLA	10.10.2009	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
266	KOPRIVNA - TOPLA	29.10.2009	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
267	KOPRIVNA - TOPLA	31.10.2009	odstrel	teleta ženskega spola
268	KOPRIVNA - TOPLA	5.11.2009	odstrel	teleta moškega spola
269	KOPRIVNA - TOPLA	5.11.2009	odstrel	košute 2 in več letne
270	KOPRIVNA - TOPLA	5.11.2009	odstrel	junice
271	KOPRIVNA - TOPLA	8.11.2009	odstrel	košute 2 in več letne
272	KOPRIVNA - TOPLA	11.11.2009	odstrel	teleta moškega spola
273	KOPRIVNA - TOPLA	2.12.2009	odstrel	teleta ženskega spola
274	KOPRIVNA - TOPLA	10.12.2009	odstrel	junice
275	KOPRIVNA - TOPLA	17.12.2009	odstrel	teleta moškega spola
276	KOPRIVNA - TOPLA	18.12.2009	odstrel	teleta moškega spola
277	KOPRIVNA - TOPLA	19.12.2009	odstrel	košute 2 in več letne
278	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2009	odstrel	teleta moškega spola
279	KOPRIVNA - TOPLA	29.12.2009	odstrel	teleta moškega spola
280	KOPRIVNA - TOPLA	3.7.2010	odstrel	lanščaki
281	KOPRIVNA - TOPLA	9.8.2010	odstrel	lanščaki
282	KOPRIVNA - TOPLA	1.9.2010	odstrel	teleta ženskega spola
283	KOPRIVNA - TOPLA	2.9.2010	odstrel	teleta ženskega spola
284	KOPRIVNA - TOPLA	3.9.2010	odstrel	teleta ženskega spola
285	KOPRIVNA - TOPLA	10.9.2010	odstrel	košute 2 in več letne
286	KOPRIVNA - TOPLA	14.10.2010	odstrel	teleta ženskega spola
287	KOPRIVNA - TOPLA	14.10.2010	odstrel	košute 2 in več letne
288	KOPRIVNA - TOPLA	19.10.2010	odstrel	junice
289	KOPRIVNA - TOPLA	25.10.2010	odstrel	košute 2 in več letne
290	KOPRIVNA - TOPLA	26.10.2010	odstrel	teleta ženskega spola
291	KOPRIVNA - TOPLA	27.10.2010	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
292	KOPRIVNA - TOPLA	16.11.2010	odstrel	teleta moškega spola
293	KOPRIVNA - TOPLA	21.11.2010	odstrel	teleta ženskega spola
294	KOPRIVNA - TOPLA	24.11.2010	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
295	KOPRIVNA - TOPLA	24.11.2010	odstrel	teleta moškega spola
296	KOPRIVNA - TOPLA	29.11.2010	odstrel	lanščaki

297	KOPRIVNA - TOPLA	11.12.2010	odstrel	teleta moškega spola
298	KOPRIVNA - TOPLA	11.12.2010	odstrel	junice
299	KOPRIVNA - TOPLA	11.12.2010	odstrel	teleta moškega spola
300	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2010	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
301	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2010	odstrel	teleta moškega spola
302	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2010	odstrel	junice
303	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2010	odstrel	teleta moškega spola
304	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2010	odstrel	košute 2 in več letne
305	KOPRIVNA - TOPLA	21.5.2011	neznano	teleta ženskega spola
306	KOPRIVNA - TOPLA	11.7.2011	odstrel	junice
307	KOPRIVNA - TOPLA	19.7.2011	odstrel	lanščaki
308	KOPRIVNA - TOPLA	19.7.2011	odstrel	lanščaki
309	KOPRIVNA - TOPLA	22.7.2011	odstrel	junice
310	KOPRIVNA - TOPLA	13.9.2011	odstrel	teleta moškega spola
311	KOPRIVNA - TOPLA	19.9.2011	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
312	KOPRIVNA - TOPLA	2.10.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
313	KOPRIVNA - TOPLA	9.10.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
314	KOPRIVNA - TOPLA	19.10.2011	odstrel	košute 2 in več letne
315	KOPRIVNA - TOPLA	31.10.2011	odstrel	teleta moškega spola
316	KOPRIVNA - TOPLA	4.11.2011	odstrel	teleta ženskega spola
317	KOPRIVNA - TOPLA	9.11.2011	odstrel	teleta ženskega spola
318	KOPRIVNA - TOPLA	10.11.2011	odstrel	teleta moškega spola
319	KOPRIVNA - TOPLA	12.11.2011	odstrel	junice
320	KOPRIVNA - TOPLA	16.11.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
321	KOPRIVNA - TOPLA	24.11.2011	odstrel	teleta ženskega spola
322	KOPRIVNA - TOPLA	27.11.2011	odstrel	košute 2 in več letne
323	KOPRIVNA - TOPLA	27.11.2011	odstrel	košute 2 in več letne
324	KOPRIVNA - TOPLA	27.11.2011	odstrel	košute 2 in več letne
325	KOPRIVNA - TOPLA	18.12.2011	odstrel	junice
326	KOPRIVNA - TOPLA	20.12.2011	odstrel	teleta ženskega spola
327	KOPRIVNA - TOPLA	26.12.2011	odstrel	košute 2 in več letne
328	KOPRIVNA - TOPLA	29.12.2011	odstrel	teleta moškega spola
329	KOPRIVNA - TOPLA	29.12.2011	odstrel	teleta moškega spola
330	KOPRIVNA - TOPLA	16.7.2012	odstrel	junice
331	KOPRIVNA - TOPLA	6.8.2012	odstrel	junice
332	KOPRIVNA - TOPLA	3.9.2012	odstrel	teleta ženskega spola
333	KOPRIVNA - TOPLA	5.9.2012	odstrel	košute 2 in več letne
334	KOPRIVNA - TOPLA	9.9.2012	odstrel	teleta ženskega spola
335	KOPRIVNA - TOPLA	9.9.2012	odstrel	teleta moškega spola
336	KOPRIVNA - TOPLA	15.9.2012	odstrel	košute 2 in več letne
337	KOPRIVNA - TOPLA	16.9.2012	odstrel	teleta moškega spola
338	KOPRIVNA - TOPLA	19.9.2012	odstrel	teleta moškega spola
339	KOPRIVNA - TOPLA	28.9.2012	odstrel	košute 2 in več letne
340	KOPRIVNA - TOPLA	4.10.2012	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
341	KOPRIVNA - TOPLA	8.10.2012	odstrel	jeleni 10 in več letni
342	KOPRIVNA - TOPLA	12.10.2012	odstrel	teleta ženskega spola
343	KOPRIVNA - TOPLA	12.10.2012	odstrel	teleta ženskega spola
344	KOPRIVNA - TOPLA	21.10.2012	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
345	KOPRIVNA - TOPLA	21.10.2012	odstrel	teleta moškega spola
346	KOPRIVNA - TOPLA	24.10.2012	odstrel	teleta ženskega spola
347	KOPRIVNA - TOPLA	25.10.2012	odstrel	teleta moškega spola

348	KOPRIVNA - TOPLA	29.10.2012	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
349	KOPRIVNA - TOPLA	4.11.2012	odstrel	lanščaki
350	KOPRIVNA - TOPLA	18.11.2012	odstrel	lanščaki
351	KOPRIVNA - TOPLA	24.11.2012	odstrel	košute 2 in več letne
352	KOPRIVNA - TOPLA	25.11.2012	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
353	KOPRIVNA - TOPLA	7.12.2012	odstrel	košute 2 in več letne
354	KOPRIVNA - TOPLA	27.12.2012	odstrel	lanščaki
355	KOPRIVNA - TOPLA	31.12.2012	odstrel	junice
356	KOPRIVNA - TOPLA	1.7.2013	odstrel	junice
357	KOPRIVNA - TOPLA	14.7.2013	odstrel	junice
358	KOPRIVNA - TOPLA	14.7.2013	odstrel	lanščaki
359	KOPRIVNA - TOPLA	27.8.2013	odstrel	junice
360	KOPRIVNA - TOPLA	4.9.2013	odstrel	teleta moškega spola
361	KOPRIVNA - TOPLA	4.9.2013	odstrel	teleta ženskega spola
362	KOPRIVNA - TOPLA	4.9.2013	odstrel	košute 2 in več letne
363	KOPRIVNA - TOPLA	5.9.2013	neznano	košute 2 in več letne
364	KOPRIVNA - TOPLA	11.9.2013	odstrel	teleta moškega spola
365	KOPRIVNA - TOPLA	13.9.2013	odstrel	junice
366	KOPRIVNA - TOPLA	14.9.2013	odstrel	teleta ženskega spola
367	KOPRIVNA - TOPLA	14.9.2013	odstrel	teleta moškega spola
368	KOPRIVNA - TOPLA	15.9.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
369	KOPRIVNA - TOPLA	26.9.2013	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
370	KOPRIVNA - TOPLA	27.9.2013	odstrel	teleta ženskega spola
371	KOPRIVNA - TOPLA	1.10.2013	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
372	KOPRIVNA - TOPLA	5.10.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
373	KOPRIVNA - TOPLA	16.10.2013	odstrel	teleta ženskega spola
374	KOPRIVNA - TOPLA	19.10.2013	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
375	KOPRIVNA - TOPLA	19.10.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
376	KOPRIVNA - TOPLA	20.10.2013	odstrel	košute 2 in več letne
377	KOPRIVNA - TOPLA	27.10.2013	odstrel	košute 2 in več letne
378	KOPRIVNA - TOPLA	27.10.2013	odstrel	teleta ženskega spola
379	KOPRIVNA - TOPLA	30.10.2013	odstrel	junice
380	KOPRIVNA - TOPLA	2.11.2013	odstrel	teleta moškega spola
381	KOPRIVNA - TOPLA	15.11.2013	odstrel	košute 2 in več letne
382	KOPRIVNA - TOPLA	4.12.2013	odstrel	teleta moškega spola
383	KOPRIVNA - TOPLA	4.12.2013	odstrel	košute 2 in več letne
384	KOPRIVNA - TOPLA	5.12.2013	odstrel	teleta moškega spola
385	KOPRIVNA - TOPLA	5.12.2013	odstrel	košute 2 in več letne
386	POGOREVC	8.7.2005	odstrel	junice
387	POGOREVC	9.7.2005	odstrel	junice
388	POGOREVC	12.7.2005	odstrel	junice
389	POGOREVC	31.7.2005	odstrel	junice
390	POGOREVC	13.8.2005	odstrel	junice
391	POGOREVC	25.8.2005	odstrel	junice
392	POGOREVC	18.9.2005	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
393	POGOREVC	7.10.2005	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
394	POGOREVC	9.10.2005	odstrel	košute 2 in več letne
395	POGOREVC	11.10.2005	odstrel	teleta ženskega spola
396	POGOREVC	11.10.2005	odstrel	lanščaki
397	POGOREVC	20.10.2005	odstrel	lanščaki
398	POGOREVC	23.10.2005	odstrel	teleta moškega spola



399	POGOREVC	17.11.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
400	POGOREVC	4.12.2005	odstrel	teleta ženskega spola
401	POGOREVC	4.12.2005	odstrel	teleta ženskega spola
402	POGOREVC	6.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
403	POGOREVC	7.12.2005	odstrel	teleta moškega spola
404	POGOREVC	10.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
405	POGOREVC	10.12.2005	odstrel	junice
406	POGOREVC	12.12.2005	odstrel	teleta ženskega spola
407	POGOREVC	13.12.2005	odstrel	junice
408	POGOREVC	13.12.2005	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
409	POGOREVC	13.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
410	POGOREVC	17.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
411	POGOREVC	19.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
412	POGOREVC	19.12.2005	odstrel	košute 2 in več letne
413	POGOREVC	20.12.2005	odstrel	teleta moškega spola
414	POGOREVC	27.12.2005	odstrel	junice
415	POGOREVC	15.4.2006	neznano	košute 2 in več letne
416	POGOREVC	6.7.2006	odstrel	lanščaki
417	POGOREVC	2.8.2006	odstrel	lanščaki
418	POGOREVC	4.8.2006	odstrel	junice
419	POGOREVC	1.9.2006	odstrel	košute 2 in več letne
420	POGOREVC	2.9.2006	odstrel	košute 2 in več letne
421	POGOREVC	3.9.2006	odstrel	teleta ženskega spola
422	POGOREVC	18.9.2006	odstrel	teleta ženskega spola
423	POGOREVC	23.9.2006	odstrel	košute 2 in več letne
424	POGOREVC	2.10.2006	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
425	POGOREVC	4.10.2006	odstrel	lanščaki
426	POGOREVC	15.10.2006	odstrel	košute 2 in več letne
427	POGOREVC	29.10.2006	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
428	POGOREVC	30.10.2006	odstrel	teleta moškega spola
429	POGOREVC	4.11.2006	neznano	teleta moškega spola
430	POGOREVC	22.12.2006	odstrel	teleta ženskega spola
431	POGOREVC	26.12.2006	odstrel	košute 2 in več letne
432	POGOREVC	26.12.2006	odstrel	teleta ženskega spola
433	POGOREVC	26.12.2006	odstrel	košute 2 in več letne
434	POGOREVC	26.12.2006	odstrel	junice
435	POGOREVC	3.7.2007	odstrel	junice
436	POGOREVC	8.7.2007	odstrel	junice
437	POGOREVC	8.7.2007	odstrel	junice
438	POGOREVC	12.9.2007	odstrel	lanščaki
439	POGOREVC	20.9.2007	odstrel	teleta moškega spola
440	POGOREVC	10.10.2007	odstrel	junice
441	POGOREVC	13.10.2007	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
442	POGOREVC	26.10.2007	odstrel	junice
443	POGOREVC	6.11.2007	odstrel	teleta ženskega spola
444	POGOREVC	11.11.2007	odstrel	junice
445	POGOREVC	21.11.2007	odstrel	košute 2 in več letne
446	POGOREVC	5.12.2007	odstrel	košute 2 in več letne
447	POGOREVC	8.12.2007	neznano	košute 2 in več letne
448	POGOREVC	8.12.2007	odstrel	teleta ženskega spola
449	POGOREVC	28.12.2007	odstrel	jeleni 5 do 9 letni

450	POGOREVC	3.9.2008	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
451	POGOREVC	19.9.2008	odstrel	lanščaki
452	POGOREVC	4.10.2008	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
453	POGOREVC	15.10.2008	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
454	POGOREVC	28.10.2008	odstrel	teleta moškega spola
455	POGOREVC	29.10.2008	odstrel	junice
456	POGOREVC	2.11.2008	odstrel	teleta ženskega spola
457	POGOREVC	23.11.2008	odstrel	junice
458	POGOREVC	7.12.2008	odstrel	teleta moškega spola
459	POGOREVC	21.12.2008	odstrel	košute 2 in več letne
460	POGOREVC	26.12.2008	odstrel	teleta moškega spola
461	POGOREVC	12.7.2009	odstrel	junice
462	POGOREVC	1.9.2009	odstrel	junice
463	POGOREVC	20.9.2009	odstrel	junice
464	POGOREVC	3.10.2009	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
465	POGOREVC	26.10.2009	odstrel	teleta ženskega spola
466	POGOREVC	16.8.2010	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
467	POGOREVC	3.9.2010	odstrel	teleta ženskega spola
468	POGOREVC	16.9.2010	odstrel	teleta ženskega spola
469	POGOREVC	14.10.2010	odstrel	lanščaki
470	POGOREVC	25.11.2010	odstrel	junice
471	POGOREVC	10.12.2010	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
472	POGOREVC	17.12.2010	odstrel	košute 2 in več letne
473	POGOREVC	21.12.2010	odstrel	košute 2 in več letne
474	POGOREVC	21.12.2010	odstrel	teleta moškega spola
475	POGOREVC	29.7.2011	odstrel	junice
476	POGOREVC	18.8.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
477	POGOREVC	15.9.2011	odstrel	junice
478	POGOREVC	25.10.2011	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
479	POGOREVC	28.11.2011	odstrel	teleta ženskega spola
480	POGOREVC	16.12.2011	odstrel	teleta ženskega spola
481	POGOREVC	24.12.2011	odstrel	teleta ženskega spola
482	POGOREVC	8.7.2012	odstrel	lanščaki
483	POGOREVC	29.7.2012	odstrel	junice
484	POGOREVC	26.9.2012	odstrel	teleta moškega spola
485	POGOREVC	8.10.2012	odstrel	jeleni 5 do 9 letni
486	POGOREVC	11.10.2012	odstrel	teleta moškega spola
487	POGOREVC	30.10.2012	odstrel	košute 2 in več letne
488	POGOREVC	16.11.2012	odstrel	junice
489	POGOREVC	18.11.2012	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
490	POGOREVC	10.12.2012	odstrel	teleta ženskega spola
491	POGOREVC	31.12.2012	odstrel	teleta moškega spola
492	POGOREVC	31.12.2012	odstrel	teleta ženskega spola
493	POGOREVC	4.7.2013	odstrel	lanščaki
494	POGOREVC	1.9.2013	odstrel	košute 2 in več letne
495	POGOREVC	2.9.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
496	POGOREVC	4.9.2013	odstrel	teleta moškega spola
497	POGOREVC	8.10.2013	odstrel	košute 2 in več letne
498	POGOREVC	16.10.2013	odstrel	teleta moškega spola
499	POGOREVC	22.10.2013	odstrel	teleta moškega spola
500	POGOREVC	9.11.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni

501	POGOREVC	19.11.2013	odstrel	teleta moškega spola
502	POGOREVC	29.11.2013	odstrel	teleta ženskega spola
503	POGOREVC	3.12.2013	odstrel	teleta ženskega spola
504	POGOREVC	6.12.2013	odstrel	košute 2 in več letne
505	POGOREVC	22.12.2013	odstrel	košute 2 in več letne
506	PECA	3.7.2005	odstrel	lanščaki
507	PECA	9.11.2005	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
508	PECA	11.11.2005	odstrel	košute 2 in več letne
509	PECA	24.9.2006	odstrel	teleta moškega spola
510	PECA	31.10.2006	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
511	PECA	29.12.2006	odstrel	košute 2 in več letne
512	PECA	2.10.2007	odstrel	junice
513	PECA	19.10.2007	odstrel	teleta ženskega spola
514	PECA	10.11.2007	odstrel	košute 2 in več letne
515	PECA	30.8.2008	odstrel	jeleni 10 in več letni
516	PECA	21.9.2008	odstrel	teleta ženskega spola
517	PECA	2.7.2009	odstrel	junice
518	PECA	4.10.2009	odstrel	teleta ženskega spola
519	PECA	30.10.2009	odstrel	junice
520	PECA	8.9.2010	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
521	PECA	13.11.2010	odstrel	teleta ženskega spola
522	PECA	10.12.2010	odstrel	teleta ženskega spola
523	PECA	20.12.2010	odstrel	teleta moškega spola
524	PECA	9.11.2011	odstrel	junice
525	PECA	18.9.2012	odstrel	lanščaki
526	PECA	20.10.2012	odstrel	košute 2 in več letne
527	PECA	2.11.2012	odstrel	junice
528	PECA	12.12.2012	odstrel	košute 2 in več letne
529	PECA	28.10.2013	odstrel	junice
530	PECA	15.12.2013	odstrel	teleta moškega spola
531	JAMNICA	6.10.2006	odstrel	lanščaki
532	JAMNICA	6.10.2008	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
533	JAMNICA	28.9.2012	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
534	JAMNICA	2.9.2013	odstrel	košute 2 in več letne
535	JAMNICA	4.9.2013	odstrel	junice
536	JAMNICA	29.10.2013	odstrel	jeleni 2 do 4 letni
537	JAMNICA	15.11.2013	odstrel	košute 2 in več letne
538	PREŽIHOVO	27.11.2012	odstrel	teleta moškega spola

PRILOGA B:

Preglednica odvzema divjega prašiča na območju MLGB v obdobju 2005–2013, opredeljeno glede na lovišče in strukturni razred.

ZAP. ŠT.	LOVIŠČE	DATUM	VRSTA ODVZEMA	STRUKTURNI RAZRED
1	BISTRA	28.8.2005	odstrel	mladiči moškega spola
2	BISTRA	15.9.2005	odstrel	mladiči moškega spola
3	BISTRA	21.9.2005	odstrel	mladiči moškega spola
4	BISTRA	30.6.2006	odstrel	lanščaki ženskega spola
5	BISTRA	3.9.2006	odstrel	lanščaki moškega spola
6	BISTRA	22.4.2007	povoženo na cesti	lanščaki moškega spola
7	BISTRA	30.5.2007	odstrel	lanščaki moškega spola
8	BISTRA	2.11.2007	odstrel	merjasci
9	BISTRA	20.4.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
10	BISTRA	30.4.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
11	BISTRA	12.6.2009	odstrel	lanščaki ženskega spola
12	BISTRA	14.6.2009	odstrel	lanščaki ženskega spola
13	BISTRA	1.8.2009	odstrel	merjasci
14	BISTRA	9.1.2010	odstrel	svinje
15	BISTRA	7.7.2010	odstrel	svinje
16	BISTRA	23.9.2010	odstrel	lanščaki ženskega spola
17	BISTRA	14.1.2011	odstrel	mladiči ženskega spola
18	BISTRA	25.4.2011	odstrel	lanščaki ženskega spola
19	BISTRA	9.6.2011	odstrel	lanščaki moškega spola
20	BISTRA	27.6.2011	odstrel	lanščaki moškega spola
21	BISTRA	25.9.2011	odstrel	lanščaki ženskega spola
22	BISTRA	10.6.2012	odstrel	merjasci
23	BISTRA	8.7.2012	odstrel	mladiči moškega spola
24	BISTRA	13.7.2012	odstrel	mladiči ženskega spola
25	BISTRA	15.7.2012	odstrel	merjasci
26	BISTRA	14.8.2012	odstrel	mladiči moškega spola
27	BISTRA	15.8.2012	odstrel	mladiči ženskega spola
28	BISTRA	28.8.2012	odstrel	mladiči moškega spola
29	BISTRA	5.12.2012	odstrel	svinje
30	BISTRA	8.6.2013	odstrel	lanščaki moškega spola
31	KOPRIVNA - TOPLA	18.2.2007	neznano	merjasci
32	KOPRIVNA - TOPLA	2.6.2007	odstrel	mladiči moškega spola
33	KOPRIVNA - TOPLA	2.6.2007	odstrel	mladiči ženskega spola
34	KOPRIVNA - TOPLA	28.7.2007	odstrel	mladiči moškega spola
35	KOPRIVNA - TOPLA	7.6.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
36	POGOREVC	3.4.2005	odstrel	lanščaki ženskega spola
37	POGOREVC	21.11.2005	odstrel	lanščaki moškega spola
38	POGOREVC	3.2.2006	odstrel	mladiči moškega spola
39	POGOREVC	8.2.2006	odstrel	mladiči moškega spola
40	POGOREVC	3.8.2006	odstrel	mladiči moškega spola
41	POGOREVC	3.8.2006	odstrel	lanščaki moškega spola
42	POGOREVC	3.8.2006	odstrel	lanščaki ženskega spola
43	POGOREVC	8.7.2007	odstrel	mladiči moškega spola
44	POGOREVC	25.7.2007	odstrel	mladiči ženskega spola

45	POGOREVC	22.9.2007	odstrel	mladiči moškega spola
46	POGOREVC	29.12.2007	odstrel	mladiči moškega spola
47	POGOREVC	29.12.2007	odstrel	mladiči ženskega spola
48	POGOREVC	22.7.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
49	POGOREVC	1.8.2008	odstrel	lanščaki moškega spola
50	POGOREVC	2.8.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
51	POGOREVC	21.9.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
52	POGOREVC	5.1.2009	odstrel	lanščaki ženskega spola
53	POGOREVC	6.1.2009	odstrel	mladiči ženskega spola
54	POGOREVC	15.5.2009	odstrel	lanščaki moškega spola
55	POGOREVC	25.7.2009	odstrel	mladiči ženskega spola
56	POGOREVC	24.6.2010	odstrel	merjasci
57	POGOREVC	30.9.2011	odstrel	mladiči moškega spola
58	POGOREVC	4.12.2012	odstrel	mladiči moškega spola
59	POGOREVC	4.12.2012	odstrel	mladiči ženskega spola
60	POGOREVC	4.12.2012	odstrel	lanščaki ženskega spola
61	POGOREVC	29.3.2013	odstrel	mladiči moškega spola
62	POGOREVC	16.5.2013	odstrel	lanščaki ženskega spola
63	PECA	8.7.2009	odstrel	lanščaki moškega spola
64	PECA	20.7.2011	odstrel	lanščaki moškega spola
65	PECA	23.7.2011	odstrel	lanščaki moškega spola
66	PECA	26.12.2011	odstrel	lanščaki moškega spola
67	PECA	29.9.2012	odstrel	mladiči ženskega spola
68	PECA	7.12.2012	odstrel	mladiči ženskega spola
69	PECA	31.1.2013	odstrel	mladiči ženskega spola
70	PECA	31.1.2013	odstrel	svinje
71	PECA	1.5.2013	odstrel	lanščaki ženskega spola
72	PECA	23.5.2013	odstrel	mladiči ženskega spola
73	PECA	1.6.2013	odstrel	merjasci
74	JAMNICA	25.7.2005	odstrel	lanščaki ženskega spola
75	JAMNICA	27.5.2006	povoženo na cesti	lanščaki moškega spola
76	JAMNICA	2.10.2006	povoženo na cesti	lanščaki moškega spola
77	JAMNICA	2.10.2006	povoženo na cesti	lanščaki moškega spola
78	JAMNICA	17.11.2008	odstrel	lanščaki ženskega spola
79	JAMNICA	15.11.2010	odstrel	lanščaki moškega spola
80	JAMNICA	20.10.2012	odstrel	lanščaki moškega spola
81	JAMNICA	23.4.2013	odstrel	lanščaki ženskega spola
82	JAMNICA	18.5.2013	odstrel	lanščaki moškega spola
83	JAMNICA	25.5.2013	odstrel	lanščaki ženskega spola
84	JAMNICA	4.6.2013	odstrel	lanščaki moškega spola
85	PREŽIHOVO	17.10.2005	odstrel	mladiči moškega spola
86	PREŽIHOVO	15.6.2006	odstrel	mladiči ženskega spola
87	PREŽIHOVO	3.12.2008	odstrel	mladiči ženskega spola
88	PREŽIHOVO	8.12.2008	odstrel	mladiči ženskega spola
89	PREŽIHOVO	21.5.2013	odstrel	lanščaki moškega spola
90	PREŽIHOVO	22.5.2013	odstrel	lanščaki moškega spola